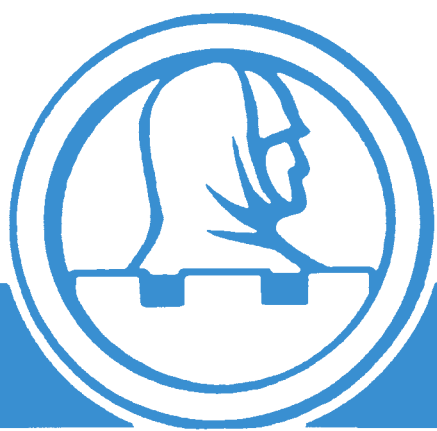

Pääministeri Juha Sipilän lupaus pitää.
Kaikille veteraaneille maksuttomat kotipalvelut (sivu 4)

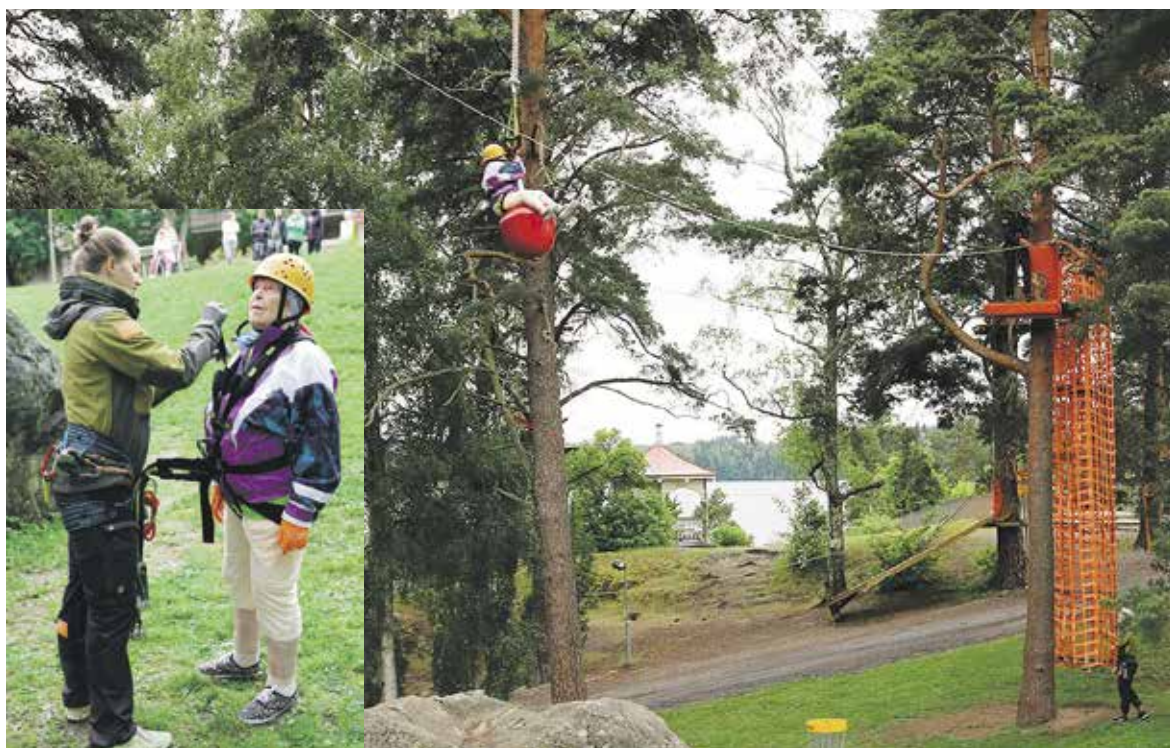

SOTAVETERAANI KRIIGSVETERANEN

N:o 4/2016 ■ Tarkastettu levikki 46 239 ■ Syyskuun 14. päivänä 2016

Etelä-Karjalassa muisteltiin useissa tilaisuuksissa jakosodan alkua 75 vuotta sitten. Kuvassa (vas.) JR 7:n veteraanit Vilho Anttonen Parikkalasta, Kalervo Turunen Mikkeliissä, Tuomas Gerdt Lappeenrannasta, Pentti Laamanen Punkaharjulta ja Arvi Moilanen Parikkalasta (lue lisää ss. 20–21).

Sotaveteraanien puolisojen ja leskien virkistysviikolla Varalan Urheiluopistolla elokuun alussa Helvi Kop-pinen (93) teki vaijeriliun. Laura Jaatinen avustaa (lue lisää sivu 4).

**Kunniamerkki
sotaveteraaneille** sivu 5

**Mannerheim tunsi
ortodoksiset tavat** sivu 9

**Jatkosodan viimeisin
taistelupaikka** sivu 13

**Suomen
sotavalokuvaustoiminta
sodissa 1939–45** sivut 14–16

**Saksalaisten ainutlaatuinen
kartoitustyö Lapissa** sivu 19

Historianopettajat Kannaksella (lue lisää, sivut 22–23)

AJANKOHTAISTA

Pääkirjoitus I

Helsingissä 14. syyskuuta 2016

Veteraani- ja perinnetyö vahvistaa maanpuolustustahtoa

Uutena puheenjohtajana mielipidettäni on kysytty moneen veteraaniasiaan. Usein perinnetyöstä.

P ä ä t i m m e Joensuun liittokokouksessa jatkaa sotaveteraanien tuki-

toimintaa sekä edistää veteraaniperinteen vaalimista yhdessä Tammenlehvän Perinneliiton kanssa. Olin valmistelemaan näitä päätöksiä ja olen niiden takana.

Tukityö on tärkein tehtävämme ja sitä jatketaan pitkälle 2020-luvulle. Niin pitkään, kuin veteraanit, puoliset ja lesket tukea tarvitsevat.

Tukityön jälkeen liitosta ja sen jäsenyhdistyksistä muodostettava kenttäverkosto jatkaa perinnetyötä. Veteraanit tekivät tämän päätöksen jo vuosikymmen sitten. Kunnioitamme heidän päätöstään ja toimimme sen mukaisesti.

Perinnetyön valmistelua jatketaan tukitoiminnan rinnalla. Työ on hyvässä vauhdissa jo monissa piireissä ja yhdistyksissä.

Yhteisiä toimintamalleja hiotaan mm. perinnevastaavien alueellisissa kokouksissa.

Sotakokemukset ja uhraukset vaihtelevat eri puolilla maata. Tämän vuoksi perinnetyö muodostuu alueellisesti hiukan erilaisiksi maakuntien omien veteraaniperinteiden mukaisesti. Valtakunnallisia tapahtumia järjestetään ainakin itsenäisyyspäivänä ja Kansallisena veteraanipäivänä 2017. Niiden järjestämisessä valtio, kunnat, seurakunnat ja järjestöt tekevät jo nyt tiivistä yhteistyötä.

Veteraaniperinteen ylläpito on tärkeää myös maanpuolustustahdon näkökulmasta. Se on kaikkien suomalaisten ja koko yhteiskunnan asia. Ei yksin meidän.

Jäsenmäärältään suurimpana veteraanijärjestönä meillä on velvollisuus ja mahdollisuus rakentaa alueellisia yhteyksiä muihin järjestöihin mm. veteraanikeräyksen, perinnetilaisuuksien ja oppilaitoskäyntien järjestämiseksi.

Se vaatii jalka- ja puhetyötä. Siihen olemme valmiit järjestömmekä kaikilla tasoilla. Itse olen jo aloittanut yhteydenpidon naapurijärjestöihimme.

Erkki Heikkinen
puheenjohtaja

Veteran- och traditionsarbetet stärker försvarsviljan

Som ny ordförande har man i många veteranärenden efterfrågat min åsikt. Ofta angående traditionsarbetet.

Under förbundsmötet i Joensuu beslöt vi att fortsätta stödverksamheten bland krigsveteranerna samt att underlätta befrämjandet av veterantraditionen tillsammans med Eklövets Traditionsförbund. Jag var med och beredde dessa beslut och jag står bakom dem.

Stödverksamheten är vår viktigaste uppgift och därmed fortsätter vi långt in på 2020-talet. Så länge som veteranerna, makor, makar, änkor och änklingar är i behov av stöd.

Efter stödarbetet fortsätter den av förbundet och dess medlemsföreningar bildade fältorganisationen traditionsarbetet. Veteranerna fattade detta beslut redan för ett årtionde sedan. Vi hedrar deras beslut och handlar därefter.

Beredandet av traditionsarbetet fortsätter jämsides med den stödande verksamheten. Arbetet fortgår redan med god fart i flera distrikt och föreningar. Gemensamma handlingsmodeller finns bl.a. i möten arrangerade av de lokalt ansvariga för traditionsarbetet.

Krigserfarenheterna och uppoffring-

arna varierar i olika delar av vårt land. Därför varierar traditionsarbetet områdevis i enlighet med landskapens egna veterantraditioner. Nationella tillställningar anordnas åtminstone under självständighetsdagen och Nationella veterandagen 2017. Vid anordnandet av dessa samarbetar staten, kommunerna, församlingarna och organisationerna redan intensivt.

Att upprätthålla veterantraditionen är viktig också ur försvarsviljans synpunkt. Detta är alla finländares och hela samhällets sak. Inte enbart vår.

Som den största veteranorganisationen i avseende å antalet medlemmar är vi förpliktigade och har möjlighet att skapa lokala kontakter till övriga organisationer, bl.a. vid anordnandet av veteraninsamlingen, traditionstillfällena och läroanstaltens besök.

Detta kräver fot- och samtalsarbete. Härtill är vi beredda på alla nivåer inom vår organisation. För egen del har jag redan inlett kontakterna med våra grannorganisationer.

Erkki Heikkinen
ordförande

Svensk översättning Anders Knip

Seuraamme Otto-Petteri Kinnusen varusmiespolkua

O-P Kinnunen jo pari tuntia krh:n jääkäri.

Alokasaika

Varusmiespalvelukseen tuloajaksi oli määritelty 4.7.2016 klo 16.00 mennessä Karjalan prikaati, Vekaranjärvi. O-P ei halunnut jättää menoa viime hetkeen. Puolilta päivin oli hänen mielestään sopiva aika. Niinpä tasan klo 12.00 olimme prikaatin portilla, jossa edeltä sovittu ja oppaaksi käsketty tykkimies odotti meitä. O-P:n ja Sotaveteraani-lehden toimittajan henkilöllisyys tarkastettiin palvelukseen astumismääräyksestä ja toimittajan ajokortista. Prikaati jousti. Linja-autolla tulleet tarkastettiin, käskettiin takaisin autoon ja siirrettiin ilmoittautumiseen. Me saimme jatkaa matkaa oppaan ohjeistamana suoraan ilmoittautumishalliin omalla autollamme. Sotilaspoliisi tarkasti O-P:n siviilikassin, alikersantti katsoi nimiluettelosta, mihin yksikköön O-P oli sijoitettu. Se oli 3./KTR.

O-P:n toive oli jalkaväki. Käsky kävi kenttätykistöön. Ensimmäisen varustekantamuksen O-P sai saman tien. Toimittajan mukanaolo nopeutti hänen alkuun lähtöään huomattavasti. Hän oli ensimmäinen alokas tuvassaan. Kysymykseen, miksi jalkaväkeen toivonut alokas sijoitettiin tykistöön, tuli vastaus patterin päälliköltä. Koulutamme täällä vihreälähtäisiä. Vihreä verka vasemmassa hihassa prikaatin

tunnuksen alla kertoo koulutuksen suunnan. Jv:ssä se on vihreä, tykistössä punainen. Alokas jäi tupaansa. Toimittaja ohjattiin prikaatin esikuntapäällikön ja tiedottajan luo kertomaan vierailusta. Tapaaminen päättyi munkikahveihin Sotilaskodissa. Sattui olemaan sekä everstin että toimittajan syntymäpäivä.

Otto-Petteri kertoi alokasajastaan lyhyesti: Sulkeista. Yksi yö on oltu teltoissa. Harjoiteltu lähimaastossa aselajin taitoja. Neljäs viikonlopusta kaksi lomilla ja kaksi kiinni. Entä se v-käyrä?

Vaihdellut, ylös ja alas. Nyt se on minimissä.

Jääkäriksi

Sotilasvala oli 5.8.2016. Yli 1700 alokasta vannoi sotilasvalan sotilaskotisisar **Lyyli Vennon** sane-lun mukaan. Vento sai tehtävän kiitoksena 56:sta sisarvuodesta. Vekaranjärvellä oli väkeä noin 8000 henkilöä. Omaisia, tyttöystäviä ja kavereita oli tullut seuraamaan alokkaiden valatilaisuutta.

Puheessaan prikaatin komentaja korosti valan vannoneiden liittyneen veteraanien ja miesten joukkoon, jotka ovat taistelleet maamme itsenäisyyden puolesta, ja luvanneet tehdä sen tulevaisuudessaakin. Maataan voi puolustaa aina, ei ainoastaan sodan aikana - tekemällä työnsä ja eläen toisia arvostaen. Sekin on maanpuolus-

tusta. Puheen lopuksi komentaja nimitti alokkaat jääkäreiksi, tykkimiehiksi, pioneereiksi jne. aselajinsa mukaan.

O-P:n majoituskasarmiin tutustuttaessa selvisi myös tuo vihreälähtäisyys. O-P on kranaatinheitinmiehiä, jotka tykistöä kouluttaa.

Ohimarssin jälkeen prikaati tarjosi kaikille hernekeittoa. Ruokailijoita oli 10 000-11000 henkilöä. Valan tehneet saivat loman, joka päättyi vasta sunnuntaina klo 24.00.

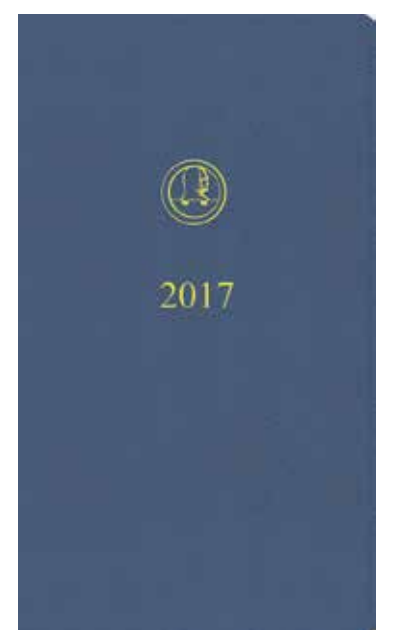
Kuva ja teksti: Pertti Nieminen

Sotaveteraanikalenteri vuodelle 2017

Perinteinen taskukalenterimme ilmestyy syyskuussa 38. kerran. Kalenterissa on totuttuun tapaan tietoa mm. veteraanietuuksista ja liiton toiminnasta. Liiton ja sotaveteraanipiirien, piireissä toimivien sosiaalineuvojien, Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiön sekä luottamus- ja toimihenkilöiden yhteystiedot sisältyvät järjestöjakssoon. Kalenterista löytyvät tiedot myös sotaveteraanien valtakunnallisista tapahtumista.

Kalenteri on erinomainen tietopaketti veteraaneille ja heidän omaisilleen sekä hieno lahja yhteistyökumppaneille ja sotaveteraanityön tukijoille.

Kalenterin hinta on kuusi euroa. Kalenteria voi ostaa tai tilata liiton myyntitoimistosta, PL 600, 00521 Helsinki, puh. (09) 6126 2016, sähköposti: marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Myös useimmat sotaveteraanijhdistykset hoitavat kalenterimyyntiä.

Sotaveteraani-lehti seuraa kouvolaalaisen Otto-Petteri Kinnusen varusmiespalveluksen edistymistä.

Otto-Petteri Kinnunen käytti nuoren puhevuoron Kouvossa Sotaveteraaniviikon avausjuhlassa maaliskuussa. Hänestä on myös haastattelu Sotaveteraani-lehdessä 3/2016. Otto-Petteri Kinnunen aloitti varusmiespalveluksen tämän vuoden heinäkuussa.

Kolumnit

Kaikkien sota kaikkia vastaan

Tulee jotenkin raamatullinen olo, kun seuraan näinä aikoina uutisia; alkaa jo ajatella, että onko Raamatussa ennustettu kaikkien sota kaikkia vastaan jo alkamassa.

Nyt saa lähes päivittäin lukea lehdistä tai kuulla uutisista, kuinka pommit paukkuvat ympäri maailmaa. Armeijat pommittavat vihollisiaan Syyriassa, Ukrainassa, Irakissa ja tuntemattomilta kuulostavissa Afrikan maissa.

Venäjä sotii Syyriassa ja Ukrainassa ja NATO taistelee Isä vastaan Lähi-Idässä. Molemmat syyttävät pommeja siviilien niskaan väittäen pommittavansa vain sotilas-kohteita; merkillisen paljon niissä iskuissa kuitenkin loukkaantuu tai kuolee naisia ja lapsia ja vanhuksia.

Terroristit ovat tuoneet sodan kaikkia vastaan läntiseen maailmaan. Itsemurhapommittajat räjäyttävät itsensä ja kymmeniä muita Euroopan suurkaupungeissa, ampuvat siviilejä Amerikassa, ja ilmoittavat taistelevansa Isisin riveissä. Myös muita taistelujärjestöjä on ilmaantunut maa-

ilmalla, ja iskuja voi odottaa lähes missä päin maailmaa tahansa. Kaukoidässäkin räjäytetään pommeja ostoskeskuksissa.

On tapahtunut aivan järjettömältä tuntuvia tekoja: Isisin taistelijaksi itseään väittänyt mies ajoi kuorma-autolla Nizzan rantakadulla hengiltä kymmeniä, Sveitsissä junaan hyökännyt mies puukotti junassa kaikessa rauhassa istuvia matkustajia, ja vaikka viranomaiset väittivät, että kyse oli mustasukkaisuudesta, jotakin järjetöntä pahaa siihenkin tekoon sisältyi. Tuhoisia iskuja on tehty siviilejä vastaan Belgiassa ja Ranskassa, Englannissa ja Saksassa, eikä niille näy loppua; iskujen kohteena olleet maat ovat muuttuneet poliisivaltioiksi, jossa aseistetut turvallisuusjoukot valvovat kansalaisia kadunkulmissa.

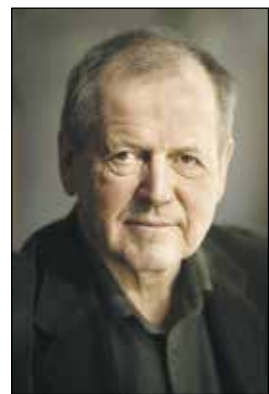
Koska tämä kaikki oikein alkoi? Pahaa on maailmassa tietenkin ollut maailman sivu, mutta joskus vuosituhanen vaihteessa se tuntui kiihtyvän ja saavan aivan uusia muotoja ja mittasuhteita. Kun arabiterroristit vuonna 2001 iskivät kaap-

paamallaan matkustajakoneilla New Yorkiin tappaen kolmetuhatta ihmistä, se tuntui olevan lähtömerkki sille, että järjetön paha, jota yksittäisinä tuhotoina oli jo esiintynyt, voidaan päästää lopullisesti irti.

Kun terroristit iskivät länsimaihin, muitakin aivan järjettömiä tekoja alkoi tapahtua, kuten Utöyan saaren joukkomurha Norjassa vuonna 2011, jolla ei ollut mitään tekemistä arabiterroristien kanssa, mutta joka tuntui jotenkin samalta, maailmassa nyt valtaa saavan pahan teolta

Merkilliseltä myös tuntuu, että tämä pahan irtipääseminen ajoittuu suunnilleen samaan aikaan kuin muutos talousmaailmassa tapahtui, kun raha vei vallan hallituksilta ja kansan valitsemilta eduskunnilta; kun ahneudesta tuli ainoa taloutta pyörittävä voima.

Raamatun ennustukset ovat kovin vaikeaselkoisia, eikä tee mieli uskoa, että kaikkien sota kaikkia vastaan todella olisi nyt alkanut. Jotenkin sitä haluaa uskoa, että maailma kuitenkin on matkalla koh-

Kuva: Ota/Pertti Nisonen

Kirjailija Antti Tuuri toimii Sotaveteraani-lehden kolumnistina.

ti parempaa tulevaisuutta. Se on jossakin kaukana, mutta sitä kohti tekee mieli pyrkiä, vaikka nyt tie näyttää kovin kiviseltä ja pelkältä ylämäeltä.

Vaikka tuntuukin, että pahalle ei enää mitään mahdeta, tavallinen ihminen voi kuitenkin yrittää omalta osaltaan vahvistaa hyvää ja hyvyiden valtaa maailmassa.

Antti Tuuri

Keräilijät veteraaniperinteen vaalijoina?

Olen aikaisemmissa kolumneissani monesti pohtinut, miten veteraanien muisto ja henkinen perintö saadaan tulevaisuudessa siirrettyä sellaisille sukupolville, joilla ei ole henkilökohtaista kosketusta veteraneihin. Keskustelllessani eri paikkakunnilta kotoisin olevien ja eri-ikäisten suomalaisnuorten kanssa olen kerta kerralta tullut yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että perinteisten ”nuolten liikuttelua kartalla” -tyyppisten sotahistorian esitysten rinnalla on olemassa muitakin – joskus tehokkaampiakin tapoja perinteen siirtämiseksi. Sama asia on havaittu myös Sotaveteraaniliiton perinnetoimikunnassa. Toimikunnassa käydyissä keskusteluissa on useasti korostettu nimenomaan paikallisen veteraaniperinteen tärkeyttä. Etäinen, abstraktiksi ja epäkonkreettiseksi jäävä, korulausein koristeltu perinne ei kykene kauaakaan jatkamaan elämäänsä. Jotta veteraaniperinne säilyisi elinvoimaisena, tarvitaan sisältöjä, jotka ovat ihmisille läheisiä ja koskettavia. Paikallisuus on tässä valttia.

Valitettavasti kireä taloustilanne on kuitenkin johtanut siihen, että erilaiset paikalliset toimijat joutuvat kamppailemaan olemassaolostaan. Esimerkiksi museot olisivat luontevia yhteistyökumppaneita sotaveteraanijyhdistysten muodostamille perinneyhdistyksille paikallista veteraaniperintöä vaalittaessa. Museot eivät kuitenkaan voimavarojen ja varastotilojen puutteen vuoksi voi vastaanottaa perinnet materiaalia, vaan materiaali saattaa päätyä esim. kirpputoreille häviten sieltä maailman tuuliin. Tarinat katoavat, muistot haalistuvat. Miten tämä voitaisiin estää?

Oma kiinnostukseni veteraaniperinteen alkoi paitsi isoisäni tarinoista myös keräilyharrastuksesta. Olen 11-vuotiaasta lähtien kerännyt Suomen viime sotiin liittyvää esineistöä, kuten valokuvia ja puhdetöitä. Nykyään kokoelmassani on noin 12 000 sota-ajan valokuvaa, noin 700 rintamapuhdetyötä sekä satoja lentolehtisiä. En ole yksin: Suomessa on lukuisia keräi-

lyn harrastajia, jotka kokoavat ja tallettavat sotahistoriaamme liittyvää aineistoa. Jotkut ovat keskittyneet univormuihin, toiset dokumentteihin, jotkut kunniamerkkeihin. Yhteistä on palava kiinnostus omaan aiheeseen sekä monesti suorastaan käsittämätön tietomäärä siitä.

Paradoksaalisesti keräilijät ovat osin myös aiheuttaneet ongelman, josta alussa mainitsin. Kunniamerkkejä tai muuta sotahistoriallista esineistöä tuskin vietäisiin kirpputoreille, antiikkiliikkeisiin tai nettihuutokauppoihin, jollei niille olisi kysyntää. Kysyntä on saanut jotkut turvautumaan myös moraalittomiin keinoihin, kuten kunniamerkkiripojen hajottamiseen tai yksittäisten valokuvien repimiseen veteraanien albumeista.

Tuntemistani keräilijöistä kuitenkin ylivoimainen enemmistö on vilpittömästi kiinnostunut ja innostunut historian säilyttämisestä. He ovat auliisti avanneet kokoelmiansa myös tutkijoiden käyttöön. Uskallankin väittää, että keräilijät voivat

Olli Kleemola toimii Sotaveteraani-lehden kolumnistina.

tulevaisuudessa olla yksi voimavara siirrettävässä veteraaniperinnettä uusille polville. Rohkaisen kaikkia miettimään, miten keräilijät ja perinneyhdistykset voisivat löytää toisensa ja aloittaa yhteistyön.

Olli Kleemola

VTM Olli Kleemola (s. 1987) on sotahistorian tutkija ja tietokirjailija. Hän valmistelee väitöskirjaansa Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineesta.

Sotiemme Veteraanit -keräyksen piiripäälliköitä kiitettiin

Sotiemme Veteraanit -keräystä on toteutettu jo kymmenen vuoden ajan. Keräyksen piiripäälliköt kokoontuivat elokuussa Mikkeliin suunnittelemaan tulevaa ja muistelemaan menneitä. Yli 30 keräyspäällikköä, talouden- ja keräystoimien hoitajaa ja paikallisia aktiiveja katsastivat aurinkoista Päämajakaupunkia ja kuluttivat housun tai hameen takamuksiaan Sokos Hotelli Vaakunan auditoriossa.

Erityistä kiinnostusta herätti majuri **Marko Maaluodon** esitys, miten Puolustusvoimat viettää omaa 100-vuotisjuhlavuottaan 2018, **Markku Sepän** puheenvuoro, joka koski Sotiemme Veteraanit -keräyksen tulevaisuutta, sekä varainhankinnan päällikkö **Pia Mikkosen** kertomat suunnitelmat uudesta, myyttävästä keräysvastikkeesta.

Pia Mikkonen

Piiripäälliköitä kiitettiin, sillä yli puolet kahdenkymmenenkeräyspiirin vapaaehtoisesta on ollut mukana suurella sydämellä kaikkien näiden kymmenen vuoden (2006-2015) ajan ja he ovat edelleen mukana tässä työssä sotiemme veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä sekä soteleski- en hyväksi. Paikalla heistä Mikkelin tilaisuudessa olivat, kuvassa vas.: Lahti: Seppo Vohlonen, Varsinais-Suomi: Osmo Suominen, Helsinki: Viljo Lehtonen, Lahti: Pentti Korpimies, Södra Finland: Solveig Hyöty, Vaasa: Tuula Harjunpää, Suur-Savo: Markku Tarvainen, Lappi: Martti Koskela, Keski-Pohjanmaa: Antti Roiko-Jokela, Itä-Uusimaa: Aimo Tilsala, Keski-Suomi: Kari Kilpeläinen.

Pääkirjoitus II

Helsingissä 14. syyskuuta 2016

Hallitus vahvistaa veteraanipalveluita

Elo-syyskuun vaihteessa pidetyssä budjettiriihessä oli monien suurten ja tärkeiden asioiden ohella käsitellyssä veteraanipaketti. Viime huhtikuun Kansallisen veteraanipäivän juhlassa puhunut pääministeri Juha Sipilä sanoi: hallitus haluaa turvata sen, että kaikilla rintamaveteraaneilla on mahdollisuus saada tarpeitaan vastaavat, maksuttomat, kotiin vietävät kunnalliset avopalvelut.

Saamiemme tietojen mukaan hallitus valmisteli riihessä 40 milj. euron määrärahaesityksen rintamaveteraanien palveluihin 2017-2019 pääpainon ollessa juhluvuodessa 2017. Pohjana on edelleen kuntoutusmäärärahasta palveluihin erotettu 10 milj. euron määräraha ja se on käytettävissä palveluihin myös tulevina vuosina.

Sotaveteraaniliiton ja myös rintamaveteraaniasian neuvottelukunnan esitys määräraharahatarpeeksi ensimmäisenä vuonna oli 40 milj. euroa.

Olemme tyytyväisiä uudesta linjauksesta ottaa huomioon ikääntyneiden kunniansalaistemme kohonnut palvelutarve sekä tehdä merkittävä lisäys määrärahoihin. Voimme luottaa myös siihen, että mikäli määräraharahatarve nousee arvioidusta, on siihen perusteltu syy myöntää lisärahoitusta niin, että pääministerin linjaus myös käytännössä toteutuu.

Suurin haaste on loppuvuoden aikana saada kuntien ja kuntayhtymien, palvelujen tarjoajien toimintamalli uudistettua. Rintamasuunta pitää muuttaa niin, että kunta on yhteydessä veteraaniin ja tarjoaa hänen tarvitsemansa palvelut. Tässä työssä veteraanijärjestöt antavat valtakunnallisesti kattavan ja yhteistyölähtöisen panoksensa, kuten pääministeri puheessaan Oulun Kansallisessa veteraanipäivässä esitti.

Rintamaveteraanien kuntoutusmäärärahan taso ensi vuodelle ei tätä kirjoitettaessa ollut tiedossa. Tarvetta erilliselle kuntoutusmäärärahalle on edelleen. Veteraanien kunnan heiketessä tarve kotikuntoutukseen kasvaa, jolloin kotikuntoutus ja palvelut ovat keskiössä veteraanin kotona asumisessa.

Markku Seppä
Päätoimittaja

Regeringen utökar stödet för veteranerna

Under budgetmanglingen i månads-skiftet augusti-september behandlades i samband med många stora och viktiga ärenden också veteranpaketet. I sitt tal senaste april under den Nationella veterandagsfesten sade statsminister Juha Sipilä: regeringen önskar säkerställa, att alla frontveteraner har möjlighet att gratis erhålla kommunala stödtjänster i enlighet med sina behov.

Enligt de uppgifter vi erhållit föreslår regeringen i budgetrian att 40 miljoner euro reserveras för tjänster åt frontveteranerna åren 2017-2019 med huvudvikten satt på jubileumsåret 2017. Som grundval återfinns fortsättningsvis det från rehabiliteringsanslaget separerade 10 miljoners anslag för stödtjänster och detta kan användas för stödtjänster även kommande år.

Krigsveteranförbundets liksom även det rådgivande utskottets för veteranärenden förslag till budgetbehov det första året var 40 miljoner euro.

Vi är tillfreds med den nya inriktningen att beakta våra åldrande hedersmedborgares stigande behov av tjänster liksom att märkbart höja anslagen. Vi kan även lita på, att ifall anslagsbehoven ökar

mer än beräknat, är det motiverat att bevilja tilläggsanslag så, att statsministerns linjedragning även förverkligas i praktiken.

Den största utmaningen är, att under slutet av detta år förnya kommunernas, kommunförbundens och tjänstereproducenternas verksamhetsmodell. Verksamhetens inriktning bör ändras så, att kommunen kontaktar veteranen och erbjuder de tjänster han behöver. I detta arbete gör veteranorganisationerna en nationellt heltäckande och samarbetsinriktad insats, liksom statsministern i sitt tal under den Nationella veterandagen i Uleåborg framhöll.

Nivån på anslaget för rehabilitering av frontveteraner för nästa år hade inte publicerats när detta skrevs. Det finns fortsättningsvis behov av ett separat rehabiliteringsanslag. När veteranernas kondition försämras, ökar behovet av rehabilitering, varvid rehabilitering och service i hemmet står i centrum för veteranens boende hemma.

Markku Seppä
Chefredaktör

Svensk översättning Anders Knip

Elämyksiä ja kokemuksia loma- ja virkistysviikoilta

Sotaveteraaniliiton ja Kaatuneiden Muistosäätiön kanssa yhteistyössä on järjestetty loma- ja virkistysviikkoja veteraanien puolisoille ja leskille jo vuodesta 2010. Kesän aikana lomalle sai mahdollisuuden osallistua 128 puoliosa tai leskeä eri puolelta Suomea.

Varalan Urheiluopistolla on näitä lomia järjestetty jo useampana vuonna, niin myös 4.-8.7. Osallistujat saivat myös tutustua piha-alueella Flowpark Varalan seikkailuihin.

Flowpark Varala on ekologinen seikkailuvuipuisto, jossa liikutaan valjaissa korkealla maanpinnan yläpuolella. Flowparkissa seikkailija pääsee ottamaan itsestään mittaa puihin rakennetuilla seikkailuradoilla. Toiminnan moottorina on ihminen itse.

Helvi Koppinen (93) Turusta - keskusteltuaan puiston ohjaajien kanssa - esitti toiveen päästä kokeilemaan vajeriliukua useiden metri-

en korkeudessa. Flowparkin ohjaajat olivat heti Helvin toiveessa mukana ja järjestivät mahdollisuuden liukuun. Varalan leiriläiset, henkilökuunta ja Flowparkissa olleet seikkailijat pitivät peukkuja Helville ja yltyivät raikuviin suosionsoituksiin upean suorituksen jälkeen.

Helvi itse kuvasi kaikkein vaikeimmaksi osioksi narutikkaita pitkin ylös kiipeämisen. Toimintarikkaan loman jälkeen hän totesi nuortuneensa ainakin kolme vuotta.

Toki rauhallisempaa, mutta mielenkiintoista toimintaa on ollut muuallakin. **Raija Kähkölä** ja kynttilöiden valmistus ovat saaneet innostuneen vastaanoton mm. Lamminniemessä ja Rauhalahdessa.

Kiitokset kaikille järjestäjätahoille ja mukana olleille ja ensi kesänä taas kohti uusia kokemuksia.

Anni Grundström

Raija opastaa itse tehtyjen kynttilöiden saloihin Lamminniemessä.

Onnittelemme

Klaus Heinonen 100 vuotta

Yliluutnantti, toimitusjohtaja Klaus Heinonen syntyi Luvialla 12.8.1916.

Asepalveluksensa hän aloitti 1937 panssarilaiva Ilmarisella, jossa sai radistin koulutuksen. Syksyn 1939 ylimääräisissä kertausharjoituksissa hänet sijoitettiin jäänmurtajalle, joka kuljetti hevosiä, ja kalustoa Ahvenanmaalle. Jatkosodan alettua hän sai käskyn Helsinkiin viestikeskukseen, ja edelleen tammikuussa rannikkotyöstön alipäseerikouluun ja sieltä edelleen merisotakouluun.

Heinonen on koulutukseltaan sähkötekniikko. Hän työskenteli monissa sähkölaitoksissa, toimien mm. toimitusjohtajana Haapamäellä ja Konnevedellä. Eläkepäivinä Heinonen muutti Turkuun ja on ollut aktiivinen jäsen reserviupseerikerhon toiminnassa. Juhlapäivän veteraani on ollut meille nuoremmille hieno, suoraselkäinen ystävä, jolla on ollut mielipiteet hallussa ja huumoria silmäkulmassa.

Teksti: Lasse J. Sainio
Kuva: Aimo Forsell

Eino Koso 100 vuotta

Eino Koso syntyi 31.10.1916 Virolahdella Ylä-Urpalan kylässä maatalon poikana. Varusmiespalveluksen Koso aloitti 1937 Virolahden edustalla sijaitsevalla Pukkion linnakesaarella. Koko talvisodan Koso oli puhelinmiehenä Pukkiossa, joka oli vihollisen jatkuvien pommitusten kohteena. Hän on tiettävästi viimeinen elossa oleva talvisodan aikainen Pukkion puolustaja.

Jatkosodassa Eino Koso toimi puhelinkeskusmiehenä. Siviiliin hän pääsi 26.10.1944 ja on sotilasarvoltaan tykkimies.

Sotien jälkeen Koso hankki maatilan Virolahden Ravijoelta ja avioitui 1946. Perheeseen syntyi kaikkiaan seitsemän lasta. Koso asuu omakotitalossaan yksin selviytyen edelleen päivän askareista.

Virolahden Sotaveteraanien toiminnassa Eino Koso on ollut aktiivisesti mukana. Virolahden sotaveteraanit toimivat useita vuosia oppaina Virolahdelle 1980 Perustetussa Bunkkerimuseossa, ja Koso oli yksi asiantunteva ja aktiivinen opas.

Matti Leikkonen

Kuolleita

Harry Holtti 1909-2016

Vaasalainen Harry Holtti täytti 11. huhtikuuta 107 vuotta ja oli Suomen Sotaveteraaniliiton vanhin jäsen. Syntymäpäivänsä jälkeen hän osallistui Vaasan kaupungintalolla kansallisen veteraanipäivän juhlaan, jossa hän vastaanotti Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitalin. Harry Holtti kuoli lauantaina 27. elokuuta.

Harry Holtti osallistui talvi- ja jatkosotaan lääkintämiehenä ilman asetta. Tehtävä rintaman etulinjassa oli huolehtia haavoituneista alituisessa hengenvaarassa, mutta Harry Holtti selviytyi.

Eräs upseeri oli aikaisessa vaiheessa valittanut, että Holtti on aseistakieltäytyjä, ja näin ollen häntä ei voida ylentää korkeampaan sotilasarvoon. Tämä sääntö kuitenkin unohdettiin ja hänet

ylennettiin pian tämän jälkeen korpraaliksi. Sotapalveluksen hän päätti väepelinä Vaasan esikunnassa.

Sodan jälkeen Harry Holtti toimi vapaakirkon saarnaajana ja seurakuntapappina.

Eläkkeelle jäätyään Harry muutti vaimonsa Götan kanssa Sundomin kylään Vaasan eteläpuolelle. Harrysta tuli myös aktiivinen rauhan puolesta taistelija – niin kuin kaikki muutkin veteraanit, hän oli nähnyt ja kokenut sodan kauhut.

Harry Holtti asui kotonaan 103-vuotiaaksi asti, sen jälkeen hän asui kuolemaansa asti Fylgia-kodissa Vaasassa. Sinä vuonna, kun hän täytti 100 vuotta, hän ajoi polkupyörällä 3 500 km ja joitakin vuosia aikaisemmin oli myös julkaissut äänilevyn, joka

Veteraani Harry Holtti 107-vuotiaana.
Veteranen Harry Holtti blev 107 år.

sisälsi hengellisiä lauluja, joita on usein soitettu radion toivekonserteissa.

Harry Holttia jäivät kaipaamaan lapset perheineen.

Bertel Widjeskog
Käännös Tuula Harjunpää

Harry Holtti 1909-2016

Harry Holtti i Vasa blev äldsta medlem i Finlands krigsveteranförbund. Den 11 april fyllde han 107 år, och kort därefter kunde han på nationella veterandagen personligen delta i den högtidlighet på Vasa stadshus där veteraner fick ta emot Finlands vita ros-medaljen. Harry Holtti avled lördagen den 27 augusti.

Harry Holtti deltog i vinter- och fortsättningskrigen som sanitär, utan vapen. Uppgifterna vid de främsta frontlinjerna att hämta in och ta hand om sårade innebar ständigt livsfara, men

Harry Holtti överlevde. En officer beklagade i ett tidigt skede att Holtti var vapenvägrare och därmed inte heller kunde befordras till högre grad. Denna regel glömdes dock och Holtti blev snart därefter korpral. Krigstjänsten avslutade han som fältväbel på militärstaben i Vasa!

Efter krigsslutet verkade Harry Holtti som frikyrklig predikant och församlingspastor, och som pensionär flyttade Harry med sin hustru Göta till Sundom söder om Vasa. Han blev också aktiv fredskämpe - som alla an-

dra veteraner hade han ju sett och upplevt krigets fasor.

Han bodde hemma till 103 års ålder, därefter bodde han till sin död på Fylgiahemmet i Vasa. Året då han fyllde 100 år avverkade han ännu 3.500 kilometer på cykel. Något år tidigare gav han också ut en skiva med andliga sånger, vilken ofta spelats i radions önskeprogram.

Harry Holtti sörjes närmast av barnen med familjer.

Bertel Widjeskog

Kari Korhonen 1948-2016

tajaksi hänet valittiin 2004 ja puheenjohtajaksi 2006, jota tehtävää hän hoiti 10 vuotta. Kari Korhonen paneutui koko tarmollaan sotiemme veteraanien toimintaan ja tukemiseen. Hänen aloitteestaan käynnistettiin Asevelilounas-tilaisuudet, joihin kaikki halukkaat veteraanit myös muista yhdistyksistä voivat tulla nauttimaan yhdessäolosta ja muistelemaan nuoruusaikoja.

Kari Korhonen opittiin tuntemaan henkilönä, jolla riitti aikaa ja tarmoa osallistua mitä moninaisimpiin tilaisuuksiin ja neuvottelupäiville ajamaan veteraanien asiaa. Hänen asiantuntevalla ja vakuuttavalla esiintymisellään oli suuri merkitys asioista päätettäessä. Kari Korhosen monipuolinen koulutus ja kokemus Puolustusvoimien palveluksessa oli suureksi avuksi sotiemme veteraanien hyväksi suoritetuissa keräyksissä, kuten myös erilaisia retkiä ja virkistystilaisuuksia järjestettäessä.

Kari Korhosen kyky ja taito havaittiin myös Suomen Sotave-

teraaniliitossa. Hänet kutsuttiin organisoimaan keräystoimintaa ja osallistumaan erilaisiin suunnitteluryhmiin. Kari Korhonen oli liiton hallituksen varajäsen 2016-2017.

Kaikien tämän lisäksi hän oli aviopuoliso, isä, ukki ja appi. Isäni maalasi varastomme kesäkuun lopussa lastenlapsien Matin, Millan ja Maijan avustamana. Sellaisena haluamme hänet muistaa, iloisena ja terveenä.

Kulje isä kerallani, ukki rakas matkallamme, aina muistoissa mukana, voimanlähteenä lähellä, elämämme enkelinä Taivaan veräjän takana.

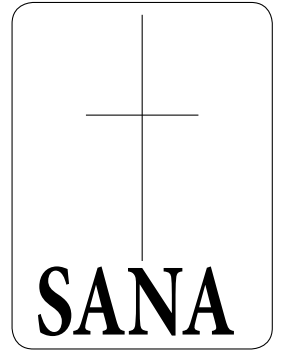
Kati Vainikainen
Kauko Saastamoinen

Kati Vainikainen on Karin tytär ja Kauko Saastamoinen Jyväskylän Sotaveteraanit ry:n varapuheenjohtaja

Jyväskylän Sotaveteraanien pitkäaikainen puheenjohtaja Kari Korhonen on poissa. Hän sai kotonaan sairauskohtauksen ja lyhyen sairausajan jälkeen hänet kutsuttiin viimeiseen iltahuutoon 7.8.2016. Hän oli syntynyt 26.3.1948 Helsingissä.

Kari Korhonen teki varsinaisen työuransa Puolustusvoimien palveluksessa 1968-1996. Hän jäi eläkkeelle kapteenin virasta 1996. Palvelusaikana hänet palkittiin useilla kunniamerkeillä.

Eläkkeelle jäätyään Kari Korhonen hakeutui Jyväskylän Sotaveteraanit ry:n jäseneksi toimien aluksi yhdistyksen ”talkootiimissä”. Hallituksen varapuheenjoht-

Herra varjelee kaikki sinun askeleesi

Värtsilä, Sortavala, Lemetti, Prääsä, Petroskoi, Syväri, Paran. Ehkä monet tunnistavat edellä mainittuja paikannimiä. Kesällä 2014 kävimme tutustumassa taistelupaikkoihin, joissa isämme, silloiset keskipohjalaiset nuorukaiset ovat monen muun rinnalla taistelleet. Kuuntelimme Prääsän kylässä erään veteraanin taltioitua kertomusta siitä, kuinka kylä otettiin haltuun. Ylitettyämme Syväriin pysähdyimme silloisen rintamalinjan etuosaan, Paraniin, jossa pidimme kenttähartauden.

Vasta hartauspuhetta pohtiessani, ymmärsin eron matkalla ja matkalla. Meidän matkamme alkoi suunnitellusti Keski-Pohjanmaalta. Mukana oli tarpeellinen varustus neljän päivän matkaa varten. Istuimme linja-autossa katsellen maisemia ja kuunnellen oppaan selostusta. Lukuisten pysähdysten aikana jalkauduimme ja haimme maastosta tuntumaa taistelutapahtumiin. Oppaan johdattamana koimme osallisuutta sotaretken menestyksestä.

Mieleen nousivat Psalmin 121 laulajan sanat ”Minä kohotan katseeni vuoria kohti. Mistä saisin avun? Minä saan avun Herralta, häneltä, joka on luonut taivaan ja maan. Herra ei anna sinun jalkasi horjua, väsymättä hän varjelee. Ei hän väsy, ei hän nuku, hän on Israelin turva. Hän on suojaava varjo, hän on vartijasi, hän ei väisty viereltäsi”. Monet nuoret miehet ja naiset olivat jättäneet kodin taakseen. Edessä oli epävarmuus, tuntematon tulevaisuus, mutta usko Jumalaan kantoi.

Kärjen tilanne muuttui. Me aloitimme paluumatkan. Veteraanisukupolven oli luovuttava paitsi saavutetusta alueesta, myös osasta isänmaata.

Paimen Psalmin 23 sanat antoivat peräännyville toivoa. ”Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani. Sinä suojelet minua kädelläsi, johdatat paimensauvallasi”. Me rauhan ajan matkalaiset tunsimme suurta kiitollisuutta kaikesta siitä hyvästä, mitä veteraanisukupolvi on jälkipolville jättänyt.

Pertti Torppa
Pastori

Kunniamerkki sotaveteraaneille

Sotaveteraaniliitto vetoaa jäsenyhdistyksiinsä, että ne etsisivät Svailla kunniamerkkiä olevat veteraanit ja laatisivat heille ehdotukset.

Tasavallan Presidentti hyväksyi vuonna 2015 Ritarikuntien esityksestä periaatteen myöntää kaikille myöntökriteerit täyttävälle, rintamatunnuksen omaaville sotaveteraaneille Suomen Valkoisen Ruusun I. luokan mitali (SVR M1) vuosien 2015-2017 aikana.

Puolustusvoimain ylipäällikkö haluaa näin muistaa Suomen itenäisyyden puolesta sodissamme taistelleita elossa olevia veteraaneja. Kunniamerkit annetaan veteraanijärjestöille luovutettavaksi lähellä Kansallista veteraanipäivää (27.4.).

Sotaveteraanipiirit kokoavat sotaveteraanijärjestysten laatimat ehdotukset Sotaveteraaniliittoon ja sieltä ne toimitetaan edelleen ministeriöön. Sotaveteraanipiirit lähettävät kunniamerkkiehdotukset liittoon Marja Riukalle 14.10.2016 mennessä.

Erityisesti isoissa kaupungeissa on runsaasti veteraaneja, joilta tämä kunniamerkki puuttuu. Kunniamerkkiehdotuslomake ja täyttöohjeet löytyvät osoitteesta: <http://stm.fi/veteraanikunniamerkit>

AJANKOHTAISTA

Lisämäärärahat jaetaan syyskuussa

Jaettavissa oleva lisämääräraha kuntoutukseen oli 1 milj. + vuoden 2015 käyttämättä jäänyt määräraha 230 294 € eli yhteensä 1 230 294 euroa ja kotiin vietävien palvelujen lisämääräraha oli 1 milj. + vuoden 2015 käyttämättä jäänyt määräraha 629 455 € eli yhteensä 1 629 455 €. Molemmat määrärahat on jaettu hakemusten perusteella.

Kotiin vietävien palvelujen lisämäärärahan jakoperuste oli kunnissa asuvien edunsaajien lukumäärä ja kuntoutuksessa kuntoutusta vaille jääneiden rintamaveteraanien lukumäärä.

Liiton kunnilta saamista palveluista tulevat esille kuntoutuksen muutostarpeet. Laitoskuntoutuksen osuus on vähentynyt, mutta fysioterapian kotikäynnit ja tuettu kotikuntoutus sisältöineen on monipuolistunut. Palvelu- ja kuntoutus suunnitelmia laadittaessa on tärkeää, että ne nivoutuvat yhteen, jolloin veteraanien tarpeet tulevat esille niin kuntoutuksessa kuin palveluissakin.

Laitoskuntoutuksen hakevat veteraani puolisoineen ovat useimmiten jääneet odottamaan lisämäärärahaa kuntoutuksen mahdollisuuteen. Tässä on syynä kuntoutusmäärärahojen riittämättömyys, ei se, että avio puoliset eivät tarvitsisi yhteistä kuntoutusjaksoa. Näin toteavat fysioterapeutti **Tuija Viherkorpi** Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimesta ja vanhustalouden palveluohjaaja **Anne Vainio** Salon kaupungista. Palveluneuvoja **Maria Kiviäho** Jyväskylästä kertoo, että määrärahat rahat alkavat olla loppumassa kotiin vietävien palvelujen suhteen. Tästä johtuen on pitänyt vähentää palveluja tai pikemminkin jättää jakamatta, koska rahatilanne on haastava. Asiakkaita on tullut enemmän palvelujen piiriin ja palvelujen tarve on kasvanut. Hän on huolissaan myös laitoshoidossa olevien veteraanien kuntoutusmahdollisuuksista heidän jäädessä ilman kuntoutusta. Hänen mielestään myös kuntoutusjaksojen pituus pitäisi olla tarvetta vastaava ja avokuntoutusjaksojen pituus tulisi olla useimmiten vähintään 30 kertaa.

Liikuntasuunnittelija **Margja Lehtoranta** Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksesta toteaa, että todellinen kuntoutuksen lisämäärärahan tarve on 228 811 euroa, jotta kaikki kuntoutusta hakevat ja tarvitsevat veteraanit saadaan kuntoutettua. Rintamaveteraanit hakevat edelleen pääsääntöisesti laitoskuntoutusta. Toimintakykyluokka on enää harvoin 3. Useimmiten se on 2 tai enenevästi jopa 1, mikä nostaa hoitopäivähintoja. Puolisokuntoutuksia haetaan aiempaa enemmän, koska puoliset toimivat usein veteraanin omaishoitajaj-

na ja veteraanipuoliso tarvitsee kuntoutusjaksoillakin puoliso-omaisen apua. Tuettu kotikuntoutus on kasvamaan päin. Näin huonokuntoisetkin veteraanit ovat kuntoutuksen piirissä. JY-TEn terveyskeskukseen kuuluu maaseutumaisia kuntia, joissa avokuntoutuksen toteuttaminen omana toimintana on hankalaa. Lisämääräraha on välttämätön, jotta voidaan taata kaikille kuntoutusta hakeneille ja tarvitseville veteraaneille ja puolisoille oikeutettu kuntoutus.

Kuntien toive on, että kuntoutusmäärärahojen laskennallinen peruste ei voi olla ainoastaan veteraanien määrä, vaan kuntoutusmuotojen muutos ja niiden kasvaneet kustannukset on otettava huomioon määrärahoja valtion talousarviossa määriteltäessä.

Vanhustyön ohjaaja **Kaija Muhonen** Loimaalta esittää toiveen vuodelle 2017, että kuntoutusmäärärahat pysyisivät vähintäänkin samansuuruisina huomioiden, että kuntoutus on kalliimpaa kuin aiemmin, koska toimintakykyluokat alenevat ja jaksot ovat kalliimpia. Tuettu kotona kuntouttaminen on noussut Loimaalla suurimpaan suosioon. ”Kotiin vietyihin pal-

veluihin toive on saada ainakin kolminkertainen määrä nykyiseen, jottei tarvitse loppuvuotta elää jännityksessä tai keskeyttää palvelupäätöksiä määrärahan loppuessa kesken”, toteaa Kaija Muhonen.

Kotiin vietävien palvelujen lisämäärärahan tarve on selkeä niissä kunnissa, joissa palvelujen tarve perustuu palvelusuunnitelmaan ja palvelujen tarjonnan kirjo on suurempi. Kunnissa on todettu siivouspalvelujen tarpeen lisääntyminen. Lisäksi erilaisten hoivapalvelujen kysyntä on kasvanut. Lisämäärärahan tarvetta on.

Erytysryhminä kunnat katsovat niitä veteraaneja, jotka esim. sairaalasta kotiutumisen jälkeen tarvitsevat tukipalveluja ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana huomattavasti enemmän. Kunnallisten kotipalvelujen käyntihinnat saattava muodostaa esteen pienituloiselle veteraanille niiden hankintaan. Tuija Viherkorpi korostaa palveluiden maksuttomuutta ja saatavuutta tuettaessa niitä vaiheita, joissa iäkkään veteraanin toimintakyky voi helposti romahtaa lyhyessä ajassa.

Anni Grundström

Etelä-Karjalan Sosiaali- ja terveystieteiden tarve lisärahoituksesta rintamaveteraanien kotiin annettavien palveluiden järjestämiseksi

Veteraanikuntoutuksen ohella kotiin annettavat palvelut kertovat rintamaveteraanien tarpeesta lisäapuihin. Halu asua omassa kodissa on suuri, varsinkin veteraaniväestöllä. Veteraanien kotiin annettavilla palveluilla tuetaan monipuolisesti kotona asumista siten, kuin veteraani itse sitä tarvitsee. Todellisuudessa tarve palveluihin on suurempi kuin nykyiset määrärahat. Eksoten alueen veteraanitukipalvelun määräraha on syyskuun alussa n. 30 000 miinuksella, lisärahoitusta on haettu heti, kun se oli mahdollista. Veteraanitukipalveluita odottaa useita veteraaneja, joille ei ole voitu myöntää säännöllistä palvelua. Lisäksi tarve lisätä palveluita on suuri, koska toimintakyvyn lasku aiheuttaa tarvetta palveluiden lisäämiseen.

Veteraanipalveluita myönnetään tarpeeseen, jonka palveluohjaaja kartoittaa laaja-alaisesti palvelutarpeen kartoituksen perusteella. Tällöin tarve palveluihin tulee veteraanilta itseltään ja palvelu kohdistuu todelliseen tarpeeseen.

Sanna Nurmiainen
palveluohjaaja veteraanineuvonta ja yritysasiat
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote)

Palvelusetelit Nokialla

Nokian kaupungilla myönnetyn määrärahan käyttö on ollut alusta alkaen melko vähäistä. Käytettävissä on ollut tänä vuonna 33 324,52€, joka myönnetään palvelusetelienä käytettäväksi erillisiin kotona asumista tukeviin palveluihin.

Elokuussa jakamatta oli vielä 24 624,52€. Teemme päätöksen kahdesti vuodessa, etteivät setelit esim. joudu hukkaan. Jo myönnettyistä seteleistä (8700 e) oli käytetty elokuussa vain 3870€ eli vajaat puolet. Veteraaneista 29 on käyttänyt seteleitä yhteensä 129 kpl. Käytettävissä olisi ollut 290 kpl. Nyt syyskuussa myönntämme lisää seteleitä niin, että summa saataisiin mahdollisimman hyvin käytettyä.

Katja Uitus-Mäntylä
vanhustyön johtaja
Nokian kaupunki

Sotaveteraaniliiton kautta haettavat avustukset

Vähävarainen, ylimääräistä rintamalisää saava, Suomen Sotaveteraaniliiton jäsenyhdistyksen kuuluva veteraani, hänen puolisonsa tai veteraanin leski voi hakea taloudellista avustusta Sotaveteraaniliiton kautta. Tuloraja avustuksille on noin 1200 euroa kuukaudessa. Hakemukseen on liitettävä verotodistus tai Kelan todistus ylimääräisestä rintamalisästä sekä kuitit niistä kuluista, joihin avustusta haetaan. Avustuksia myönnetään läike- ja hoitokulujen omavastuuosuuksiin, apuvälineisiin ja kotona asumista tukeviin kodin muutostöihin. Avustuksen suuruus on keskimäärin 200-700 euroa riippuen kuluista ja hakijan varallisuudesta.

Avustusta voi saada Sotaveteraaniliiton perinne- ja tukisäätiön ja Sotavahinkosäätiön ja Eileen Starckjohann ja Thelma Starckjohann-Bruun säätiön, Kaatuneiden Muistosäätiön myöntämistä varoista tai veteraanikeräyksen tuotosta. Hakemuksia saa piireistä, yhdistyksistä tai internet-sivuiltamme www.sotaveteraanit.fi, josta löytyvät myös tarkemmat ohjeet avustusten myöntämiselle.

Hakemus toimitetaan siihen jäsenyhdistykseen, jonka jäsen hakija on. Hakemukseen on merkittävä selkeästi hakijan tiedot ja tilinumero on ilmoitettava IBAN-muodossa.

Anni Grundström

Pohdintaa määrärahoista

Kuntoutuksen osalta tämän vuoden määrärahat (896 euroa/veteraani) ovat riittäneet viime vuotta paremmin. Valtion määrärahan lisäksi olemme käyttäneet kaupungin määrärahaa lisänä noin 200 euroa/veteraani lähinnä hierontaan ja jalkahoitoihin. Valtiokonttorin ohjeistus on kuntoutuksen osalta ongelma. Siellä määritellään kovin tarkasti, montako kertaa hoitoja voi saada vuoden aikana. Veteraanikuntoutuksen tulisi kuitenkin olla keskeyttämätöntä. Ohjeisto siis uusiksi jo ensi vuodelle, jossa poistettaisiin nuo ohjaavat rajoitukset. Niitä ei ole kotiin vietävien avopalvelujen osalta.

Ihmeellistä kyllä, melkoinen osa kotiin vietävien palvelujen määrärahasta on kunnilta jäänyt käyttämättä, vaikka sillä saralla ra-

hojen käyttöön olisi paljon todellista tarvetta (Lohjalla ei ole määrärahan palautuksia). Kuntien kannalta olisi helpoin tapa saada raha käytetyksi, jos kaikki kotiin vietävät palvelut jatkossa korvattaisiin kunnille. Veteraaneilta poistettaisiin nyt maksettava kotihoidon omavastuuosuus. Kunnat laskuttaisivat Valtiokonttoria veteraaneille tarjotuista palveluista tiettyjen kriteerien puitteissa. Määrärahalla/veteraani voisi olla joku katto. Oleellista olisi, ettei veteraani itse joutuisi kotipalveluista maksamaan. Kunnan halutessa käyttää palveluihin enemmän kuin valtion määrittelemä katto edellyttää, se olisi mahdollista kunnan kustantamana.

Pentti Suppola
yleislääketieteen erikoislääkäri
Lohjan terveyskeskus

Rintamapalvelustunnuksen tarkistaminen

Naisten rintamapalvelustunnuksien arkistomateriaali siirrettiin puolustusministeriöstä Kansallisarkistoon 13.7.2016. Naisten rintamapalvelustunnu-

tiedustelut hoidetaan siirtopäivämäärästä 13.7. lukien Kansallisarkiston kirjaamon kautta puh. 0299 5337 000 tai sähköpostitse: kirjaimo@arkisto.fi

Veteraanijärjestöt tapasivat Rehulan

Veteraanijärjestöjen edustajat tapasivat perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan elokuussa. Vas. Matti Louekoski Rintamaveteraaniliitosta, ministeri Rehula, Erkki Heikkinen Sotaveteraaniliitosta sekä Juhani Saari ja Seppo Savolainen Sotainvalidien Veljesliitosta. Kuva: Tero Tuomisto

Satakunnan kirkkopäivä Luvialla

Luvialla vietettiin kesäkuun 16. päivänä Satakunnan alueen seutukunnallista kirkkopäivää tunnuskauseella ”Minä pidän sinusta huolen” 300 osanottajan voimin. Luvian kirkossa vietettävän messun toimitti Luvian seurakunnan henkilökunta kirkkoherra **Samu Repon** johdolla. Tekstinlukijoina toimivat **Paula Hermonen** ja **Antti Tuominen** sekä yksinlaulua esitti seurakuntamestari **Petri Niemi**. Messun päätteeksi lähetettiin Narvan marssin tahdissa seppelipartio kirkon sankarihaudalle.

Päiväjuhlassa tervetulosanat lausui Luvian kunnanvaltuuston puheenjohtaja **Kimmo Aho**. Juhlapuheen piti everstiluutnantti Niilo Hakala. Hän puhui ajatuksia tuovassa puheessaan sotien ajan tuntemuksista. Musiikkia esittivät duo **Lotta Kangasniemi** viululla ja **Essi Elomäki** haitarilla sekä Luvian Mieskuoron vahvistettu kvartetti **Tauno Hermosen** johdolla. Päätössanat lausui Sotainvalidipiirin puheenjohtaja **Heikki Moilanen**.

Teksti ja kuva: Marika Keskinen

Ehtoolliselle osallistui runsaasti kirkkopäiväveiköä.

Härmänmaan seutukunnallinen kirkkopäivä

Alahärmän kirkossa ja seurakuntatalolla vietettiin Härmänmaan yhdistysten kirkkopäivää 1.9.2016. Viikkomessun kirkossa piti rovasti **Heikki Väkiparta**.

Päiväjuhla alkoi ruokailun jälkeen seurakuntatalolla puheenjohtaja **Heino Rämäkön** johdolla. Juhlapuheen piti kouluneuvos **Maria-Terttu Hautanen-Jokela**. Puheessaan hän muistutti

tulevista Isämaamme 100-vuotisjuhlilla, jotka ovat sukupolvemme merkittävimmät juhlat. Kotiseutuvaikuttajana tunnettu Hautanen-Jokela muistutti myös veteraaniperinteen tulevaisuudesta. Alahärmän veteraanikuoro esiintyi juhlassa.

Lausuntaa esitti **Leena Vaismaa**.

Teksti ja kuva: Pertti Kortnesniemi

Matti Tyni puolisoineen osallistui kirkkopäivän tilaisuuteen. Taustalla Alahärmän kirkko.

Pirkanmaan kirkkopäivä veti runsaasti kuulijoita

Veteraanijärjestöjen yhteistä seutukunnallista kirkkopäivää vietettiin tänä vuonna Vesilahdella noin 350 sanan kuulijan voimin. Jumalanpalveluksessa liturgina toimi rovasti **Era Eerola** ja saarnan piti Vesilahden oma kirkkoherra **Harri Henttinen**, eli Kirkkoharri - kuten vesilahtelaiset sanovat.

Päiväjuhlassa Narvan Soittonkunta soitti komeasti ja myös yh-

teislaulut raikuivat kuuluvasti. Tervehdysanat esitti Suomen Sotaveteraaniliiton varapuheenjohtaja **Timo Salokannel**. Juhlapuheen piti **Matti J. Mäkelä** ja runon lausujana oli **Esko Salonen**.

Nuorisoa juhlassa edustivat koululaiset **Laura** ja **Maria Eklin** parin kappaleen esityksellään. Heistä toinen soitti hanuria ja toinen viulua.

Kun rovasti **Juhani Husa** oli

lausunut päätössanat, laulettiin yhdessä vielä Kesäpäivä Kangasalla.

Merkillepantavaa oli se, että osallistujista suurin osa oli veteraaneja, heidän puolisoitaan ja leskiään.

Teksti ja kuva: Johanna Vuori

Suuri joukko veteraanijärjestöjen jäseniä tuli nauttimaan kirkkopäivästä Vesilahdelle.

Ilmajoen kirkkopäivä

Kirkkopäivän juhlapuheen piti rovasti Anssi Joutsenlahti.

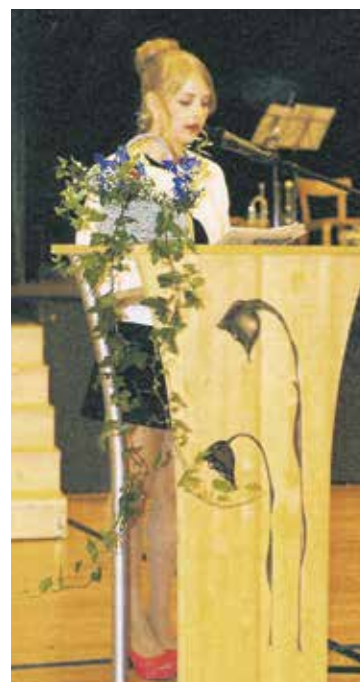
Seinänaapurien yhdistysten kirkkopäivää vietettiin 15.5.2016 Ilmajoen kirkossa ja seurakuntakeskuksessa. Messun liturgina toimi seurakuntapastori **Asko Kantola** ja saarnan piti seurakuntapastori **Risto-Pekka Alhainen**.

Päiväjuhlaa vietettiin seurakuntakeskuksessa. Juhlapuhujana oli rovasti **Anssi Joutsenlahti** Kankaanpäästä.

Ilmajoen korsuveljet ja pojat esiintyivät **Reino Yrjänäisen** johdolla ja **Reino Saranpään** säestämänä. Lausuntaa esitti **Helena Vaismaa**.

Teksti: Pertti Kortnesniemi
Kuva: Aulis Tuomaala

Kirkkopäivän viettoa Suupohjassa

Nuorten puheenvuoron juhlassa käytti Jonna Latva-Kyyny.

Päivä aloitettiin jumalanpalveluksella, jossa saarnasi **Väinö Reinilä**. Jurvan sotaveteraanien puheenjohtaja **Tapani Pietilä** toivotti kirkkopäivävieraat tervetulleeksi. Juhlapuheen pitäjä, filtri **Seija-Leena Nevala** totesi, että sotaa ei voitettu rintamalla, mutta sen voi nähdä voitettuna sodanjälkeisinä vuosikymmeninä, kun suomalaisesta yhteiskunnasta pyrittiin rakentamaan säilyneen itsenäisyyden ja annettujen uhrien arvoista. Nuorten puheenvuoron käytti opiskelija **Jonna Latva-Kyyny**. Tilaisuudessa kuultiin monenlaista musiointia. Kirkkopäivän loppusanat lausui Etelä-Pohjanmaan reserviläispiirin puheenjohtaja **Jaakko Liinamaa**.

Teksti ja kuva: Tapani Pietilä ja Paavo Nevala

Seutukunnalliset kirkkopäivät

Vasa Krigsveterandistrikt rf Vaasan sotaveteraanipiiri ry

Kyrkdag 22.9.2016 kl 12.00

- Högmässa i Korsholms kyrka
- Kranspatrull till Hjaltegravarna
- Lunch på Hotel Rantasipis restaurang

Kirkkopäivä 22.9.2016 klo 12.00

- Messu Mustasaaren kirkossa
- Seppelipartio Sankarihaudoille
- Lounas Hotelli Rantasipin ravintolassa

AJANKOHTAISTA

Leo Turunen - Suomen nuorin tunnuksen omaava sotaveteraani

Hyvinkäläinen Leo Turunen (82) lienee Suomen nuorin elossa oleva rintamasotilastunnuksen omaava sotaveteraani. Karjalan Enossa vuonna 1934 syntynyt Turunen sai Rintamasotilas-leiman sotilaspassiinsa vuonna 1988 useampien todisteluiden jälkeen.

Turusen isä oli työssä Valtion rautateilla, kun hän sai siirron takaisin tutulle Elisenvaaralle 1942. Sotilasarvoltaan luutnantiksi edennyt isä teki työtään junanlähettäjänä sotatoimialueella Elisenvaaralla, mutta ei työssä vuoksi joutunut osallistumaan taisteluihin.

Elisenvaaralla alle kymmenvuotias Leo Turunen liittyi Sotilaspoikiin muiden kavereiden taapaan.

– Sotilaspoika-aate oli siellä hyvin voimakasta, Turunen kertoo. Toiminta liittyi lähinnä urheiluun, mutta myös kolmioammuntaa harrastettiin ja toimittiin läheteinä. Ammuttiin, tähtäyksiä tehtiin ja urheiltiin. Minä olen koko ikäni jotain yrittänyt harastaa oman kroppani hyväksi, Turunen sanoo.

Turusen toiminta sotatoimialueella on syynä siihen, miksi hänen sotilaspassiinsa löytyy Rintamasotilas-leima. Turunen haki leimaa 1980-luvun puolivälissä, kun häntä hieman vanhempi työkaveri oli sellaisen saanut oltuaan ilmavalvontatehtävissä Helsingissä.

– Minua alkoi se leima kiinnostaa. Lähdin tutkimaan sitä. Hain lomakkeet ja lähetin hakemuksen, mutta ensimmäinen tuli muistaakseni takaisin. Se johtui siitä, että he tutkivat asiaa sota-arkistosta, eikä sieltä löytynyt mitään papereita Elisenvaarasta, luovuteltua alueelta, Turunen muistelee. Sitten minä aloin etsiä sotilaspoikien johtajia. Äiti muisti sotilaspoikien johtajan ja urheilujohta-

Leo Turunen

jan nimet. He olivat elossa ja minä sain heiltä paperit, joissa he todistivat, että minä olen ollut siellä silloin, Turunen kertoo. Asia ei kuitenkaan vielä silläkään ratkennut. Mutta sitten sotilaspiiri oli pyytänyt selvitystä Sota-arkistolta. Sieltä tuli tieto, että Käkisalmissa oli ollut sotilaspoikien kokous ja sieltä oli löytynyt nämä kaksi henkilöä, jonka perusteella minä sitten sen leiman sain.

Sodan jälkeen Turusen perhe päätyi lopulta Hyvinkäälle, jossa isä työskenteli asemapäällikkönä. Riihimäellä armeijan käynyt Leo Turunen valmistui merkonomiksi ja työskenteli jonkin aikaa myyntiedustajana. Pääosan työajastaan hän oli Rautatiehallituksen rataosaston materiaalisuunnittelijana. Turunen jäi eläkkeelle vuonna 1994.

– Sen jälkeen aloin käydä veteraanikuntoutuksissa. Kävin joka kerran, kun pääsin. Aikaisemminhan sinne ei saanut puolisoakaan mukaan, hän kertoo. Sittemmin tilanne on parantunut ja puolisonkin on saanut ottaa mukaan. Olemme käyneet varmaankin 10-15 kertaa. Olen ollut erittäin tyytyväinen.

Tänä päivänä Turunen on tietävästi Suomen nuorin elossa oleva sotaveteraani. Ikäänsä huomattavasti nuoremmalta vaikuttava veteraani kertoo huvittuneena, miten on joutunut useampaan otteeseen näyttämään sotilaspassiinsa leimaa todisteeksi siitä, että hän todella on sotaveteraani.

Teksti ja kuva: Niko Jutila

Sotahistorian sosiaalinen media

Tämänkertaisessa sosiaalisen median nurkkauksessa esitellään itsenäisyyspäivänä 2016 avautuvaa Sotapolku-palvelua, johon on tarkoitus kerätä Suomen viime sotiin osallistuneiden tietoja, muistoja ja valokuvia.

Kansallisarkiston ja Aalto-yliopiston yhteistyönä suunnittelema Sotapolku-palvelu on internetisivusto, jonka avulla voi etsiä sodassa olleiden tietoja ja heidän joukko-osastojensa vaiheita kartalla. Palvelusta löytyy aluksi 95 000 kaatuneen sekä noin 100 000 veteraanin tiedot. Näitä lisätään koko ajan digitointiprojektin edistessä.

Palvelu julkaistaan itsenäisyyspäivänä 2016 ja se on tarkoitus myöhemmin liittää osaksi Mikkelin Sotahistoriakeskuksen digitaalista museota. Valmistuttuaan Sotapolku-palvelu tarjoaa käyttäjätasoisempaa käyttöliittymän aiemmin julkaistettuun Sotasampo-palveluun.

Sotapolku-palvelun toivotaan ajan myötä muodostuvan eräänlaiseksi kansakunnan kollektiiviseksi digitaalisiksi muistiksi. Jotta näin tapahtuisi, palvelun kehittäjät luottavat joukkovoimaan: kyseessä on yksi maamme suurimmista joukkoistamishankkeista, jossa kansalaisia pyydetään lisäämään palveluun sodassa olleita sukulaisiaan ja täydentämään heidän tietojään. Ter-

vetulleita ovat henkilötietojen ja joukko-osastotietojen lisäksi myös kotialbumissa olevat kuvat ja omaisten muistot.

Sotapolku.fi -projektin yhteistyökumppaneita ovat muun muassa YLE, AVEK, Kansallisarkisto, Aalto-yliopisto, Puolustusvoimat, Maanpuolustuskoulutusyhdistys, Tammenlehvän Perinneliitto, Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamaveteraaniliitto, Lotta Svärd Säätiö, Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto ja Suomen Sotahistoriallinen Seura.

Kerromme palvelusta lisää seuraavassa Sotaveteraani-lehdessä.

Olli Kleemola

Kilpailuaikaa jatkettu

Sotaveteraani-lehden numerossa 2/2016 julkistettiin sävellyskilpailu. Ensimmäiset ehdotukset ovat saapuneet. Olemme päättäneet jatkaa kilpailuaikaa kuukaudella 31.10.2016 asti.

Veteraaniperinnettä laulun ja sävelen voimalla

Suomen Sotaveteraaniliitto järjestää avoimen, alle 35-vuotiaille suunnatun sanoitus- ja sävellyskilpailun.

Kilpailun tarkoituksena on tuottaa veteraanimiehistä ja -naisista kertovia, nykyaikaan soveltuvia lauluja lapsille ja nuorille.

Kilpailun säännöt ja ehdot:

Kilpailuaika: 1.5. – 31.10.2016

Kohderyhmä: lapset ja nuoret

Sanoituksen ja sävellyksen tulee olla aikaisemmin julkaisematon

Sävellyksen kesto enintään 4 min

Sävellys sanoitetaan joko suomen- tai ruotsinkielellä

Sävellys tulee olla muokattavissa niin päiväkotiryhmälle kuin

nuorisokourolle

Sävellyksessä tulee ilmetä sointumerkinnet

Sanoituksen tulee sisältää seuraavia elementtejä

- veteraanien kunnioitus ja perinne

- isänmaan rakkaus

- usko tulevaisuuteen

- positiivisuus

- kansanomaisuus

Suomen Sotaveteraaniliitto palkitsee kolme parasta kappaletta ja pidättää itsellään käyttöoikeuden kappaleisiin.

Lauluista tuotetaan opetuspaketti päiväkotien, kerhojen ja koulujen käyttöön.

Palkinnot: I palkinto 800 euroa

II palkinto 400 euroa

III palkinto 200 euroa

Ehdotus on toimitettava suljetussa kirjekuoressa 30.9.2016 mennessä osoitteella:

Suomen Sotaveteraaniliitto

PL 600

00521 Helsinki

Kuoreen merkintä: Sävellyskilpailu

Liitä mukaan tekijöiden yhteystiedot erillisessä kuoressa.

Projektijohtaja Eija Kilgast uusiin tehtäviin

Sotaveteraaniliiton edustajat (vas.) Riina Lillfors, Anni Grundström ja Markku Seppä kävivät kiittämässä Eija Kilgastia hyvästä yhteistyöstä.

Avustajatoiminnan valtakunnallisen tukihankkeen projektijohtaja Eija Kilgast siirtyi 15.8. työskentelemään Raha-automaattiyhdistykseen. Avustajatoiminta jatkuu muutoksesta huolimatta ja Kilgastin työtehtävät on jaettu hankkeen muiden työntekijöiden kesken. Kilgast-

tin johtotehtävät ovat siirtyneet avustajatoiminnan ohjausryhmän puheenjohtajalle, Veljesliiton lakimies Seppo Savolaiselle. Eija Kilgast hoiti projektijohtajan tehtävää seitsemän vuoden ajan.

Teksti ja kuva: Marja Kivilompolo

Käy katsomassa Sotaveteraaniliiton internet-sivut ja facebook.

www.sotaveteraanit.fi

<https://www.facebook.com/sotaveteraaniliitto>

Mannerheim tunsi ortodoksiset tavat

Useimmista Suomen kirkoista löytyy marsalkka Mannerheimin vuonna 1942 Suomen äideille antama ylipäällikön päiväkäsky. Tampereen ortodoksisesta kirkosta sellainen oli kadoksissa lähes 20 vuotta. Miksi Mannerheimille oli tärkeää, että kyseinen päiväkäsky ripustettiin sotavuosi- na myös ortodoksisten kirkkojen seinille?

Sotavuosina Suomen armeijan ylipäällikkönä toiminut marsalkka Mannerheim antoi lukuisia päiväkäskyjä. Päiväkäskyjä annettiin eniten sota-aikana ja muutamien sota-aikaisen päiväkäskyjen tunnettuus on edelleen omaa luokkaansa.

Tällaisia ovat esimerkiksi talvisodan päättymisen päiväkäsky, jatkosodan alun niin sanottu miekantuupipäiväkäsky ja äitienpäivänä 1942 Suomen äideille osoitettu päiväkäsky, joka sijoitettiin Suomen luterilaisiin ja ortodoksisiin kirkkoihin.

Suurin osa päiväkäskyistä oli hyvin teknisiä eli ne sisälsivät esimerkiksi ylennysluetteloita, nimityksiä ja palkkataulukoita. Osa päiväkäskyistä oli myös salaisia, valottaa asiamies **Janne Kosonen** Suomen Marsalkka Mannerheimin perinnesäätöstä.

Viimeksi päiväkäskyjä ovat antaneet puolustusvoimain ylipäällikköinä toimineet tasavallan presidentit: Sauli Niinistö viime

vuonna ja Martti Ahtisaari vuonna 1995.

Päiväkäsky hävisi Tampereella

Tampereen ortodoksisesta kirkosta Suomen äideille osoitettu päiväkäsky hävisi varastosäilytyksen aikana 1990-luvun lopulla olleen kirkon sisätilaremontin yhteydessä. Päiväkäskyn palauttamista juhlittiin elokuun alussa vajaan 20 vuoden odotuksen jälkeen lämminhenkisessä ja arvokkaassa juhlassa.

Tilaisuudessa juhlaesitelmän pitäneen lehtori, FL **Tuomas Salmisen** mukaan marsalkka Mannerheim oli monisärmäinen persoonallisuus myös uskonnollisessa mielessä.

Mannerheim kuului evankelisluterilaiseen kirkkoon, mutta muutkaan kirkot ja uskonnot eivät olleet marsalkalle vieraita, Salminen kertoi esitelmässään.

Mannerheim palveli ennen Suomen itsenäistymistä 30 vuot-

ta Venäjän armeijan palveluksessa, pidempään kuin hän vaikutti aktiivisesti Suomen armeijassa. Tänä aikana hän tutustui muun muassa keisari Nikolai I:n pojanpoikaan, suuriruhtinas Nikolai Nikolajevitshiin (1856-1929), joka toimi myöhemmin Venäjän armeijan ylipäällikkönä ensimmäisen maailmansodan alussa.

Muistelmissaan Mannerheim luonnehtii suuriruhtinasta sotilaaksi ”sormenpäänsä myöten”. Tämä oli harras ortodoksi, joka rukoili säännöllisesti sekä kotonaan että rintamalla. Mannerheim piti suuriruhtinasta esikuvanaan sotilaselämässä ja suuriruhtinas vaikutti merkittävästi Mannerheimin ylenemiseen tämän sotilasuralla. Mannerheim vieraili suuriruhtinaan luona vielä 1920-luvulla Ranskassa, Salminen sanoi.

Mannerheimilla oli sivistystä, laajakatseisuutta ja ennen kaikkea henkilökohtaista kosketuspintaa idän kirkkoon enemmän kuin monella aikalaisella. Vähemmistökirkon huomioiminen sotavuosina ei ollut itsestään selvää.

Esimerkiksi 1930-luvulla Mannerheim tapasi Valamon luostarissa vanhan erakkomunkin, joka ihmetteli, kuinka Mannerheim polvistui ikonien eteen, rukoili munkin kanssa ja pyysi lopuksi siunausta ortodoksisen tapaan, Salminen havainnollisti.

Monessa muussakin mielessä Mannerheim tunsi ortodoksiset tavat ja omaksui ne siten, että saattoi niitä noudattaa. Jatkosodan aikana marsalkka kääntyi kansainvälisen Punaisen Ristin puoleen ja vetoamuksen tuloksena venäläiset sotavangit saivat muun muassa 50 000 paria kenkiä ja 20 000 sotavankien standardipakkausta.

Kiitoksena tästä ja upseerisotavangeille lähettämästään pääsiäislahjasta Mannerheim sai sotavangeilta pienistä oljenpalasista tehdyn Suomen vaakunan.

Vaakunan taakse on kiinnitetty upseerisotavankien kiitoskirje,

Yhteiskuvaan Tampereen ortodoksisen kirkkoon vasta kiinnitetyn ylipäällikön päiväkäskyn ääreen asettuivat isä Heikki Honkamäki, pikkulotta Eini Carlson ja kenraaliluutnantti evp. Ilkka Hollo.

joka on osoitettu ”Herralta Suomen Marsalkalle” ja joka alkaa sanoilla ”Воистину Воскресе” eli ”Totisesti nousi”.

Ortodoksisessa kulttuurissa näillä sanoilla aina vastataan pääsiäistervehdykseen, muttei koskaan tervehditä ensin. Marsalkan itsensä on pitänyt aloittaa kirjeensä ortodoksisen tapaan

sanoilla ”Христос Воскресе” eli ”Kristus nousi kuolleista”, Salminen osoitti.

Nykyään vaakunaa kiitoskirjeineen säilytetään Mannerheim-museossa Helsingissä.

Teksti ja kuvat: Antti Salminen
ortodoksipappi

Juhlassa esitelmän pitäneen Tuomas Salmisen mukaan Marsalkka Mannerheim tunsi ortodoksiset tavat ja omaksui ne siten, että saattoi niitä noudattaa, vaikka kuului luterilaiseen kirkkoon.

Päiväkäskyn palautustilaisuuteen osallistui arvovaltaisia vieraita. Kuvassa sotilaspastori Juhana Saari Satakunnan lennostosta (vas.), isät Heikki Honkamäki ja Mikael Punjala, kenraaliluutnantti evp. Ilkka Hollo, lehtori Tuomas Salminen ja Janne Kosonen Suomen Marsalkka Mannerheimin perinnesäätöstä.

Palautus kesti 17 vuotta

Uuden ylipäällikön päiväkäskyn hankkiminen hävinneen tilalle ei käy hetkessä. Tampereen ortodoksisen seurakunnan tapauksessa muutamat seurakunnan jäsenet Tuomas Salmisen johdolla tekivät asiasta aloitteen, joka toteutui vajaan 20 vuotta katoamisen jälkeen.

Päiväkäskyn palauttamisen käytännön järjestelyjä alkoi hoitaa seurakunnan toinen pappi, isä **Heikki Honkamäki** viime vuonna.

Päiväkäskyä eli myöntökirjaa ja siihen kuuluvaa kunniamerkkiä anottiin Vapaudenristin ritarikunnalta. Työläintä oli kehyksen hankkiminen kadonneen tilalle, sillä halusimme alkuperäiseltä näyttävän kehyksen, Honkamäki muistelee.

Honkamäki kiittelee Tampereen evankelisluterilaisia seurakuntia, joilta saatiin apua ja neuvoja kehyksen hankkimiseen.

Kehyksen puuosat teki Köyliössä asuva **Johannes Perko**, joka on toiselta ammatiltaan luterilainen kanttori. Tämän jälkeen kehys kullattiin Helsingissä ja lopulta koko päiväkäsky saatiin Tampereelle.

STEN
teräksellä tulokseen

Koivunen Oy

Autojen varaosat, lisävarusteet, kemikaalit ja työkalut

Fixus Kauppiaat

www.fixus.fi

AJANKOHTAISTA

Panu Muraja: Sota keskeytti asevelvollisuuden

Lapin Sodan loppuvaiheessa kohtasi suomalaista varusmiesyksikköä Karigasniemessä melkoinen yllätys. Saavuttuaan 18 vuorokautta kestäneeltä maastomatkalta Ivalosta Karigasniemeen luovuttivat saksalaiset heille ottamansa sata venäläistä sotavankia. Mahdollisimman pian luovutuksen jälkeen vangit toimitettiin vankien kokoamispaikkaan.

Jatkosodasta vapautunut, mutta keskenjäänyttä asevelvollisuuttaan loppuun suorittava alikersantti Panu Muraja syntyi 1.9.1925 Siilinjärvellä. Isä oli rakennusalalla toimiva monitoiminen ammattimies. Esimerkiksi suurperheen lapset, viisi poikaa ja kolme tyttöä, saivat käydä kansakoulun isänsä rakentamassa koulussa. Keskkoulun Panu kävi Rautalammilla. Tuolloin kansakoulun alimmat luokat käyneillä oli mahdollisuus suorittaa keskkoulu kolmessa vuodessa. Niin Panu teki ja vieläpä hyvin arvosanoin. Asevelvollisuuteen Panu astui lokakuussa 1943. Palveluspaikka oli Kuopion Rissala. Palvelusajan ollessa vielä kesken tuli Rissalasta siirto huhtikuulla 1944 Äänislinnaan Ukon-kasarmeille. Äänislinnassa totuttuuduttiin sodankäyntiin ja rintamaoloihin.

– Äänislinnasta saimme muuttaman viikon kuluttua junakuljetuksen Jessoilan pysäkillä ja siitä edelleen marssien rintamalinjojen tuntumaan, kertoo Panu Muraja. Vihollisen suurhyökkäys oli

Tämä ryijy on Panun itsensä suunnittelema ja tekemä nimeltään "Tähelangat". Ryijyn nimi on johdettu viiden muun ryijyn tähdelangoista.

tuolloin jo alkanut. Varsinaisiin taisteluihin emme kuitenkaan osallistuneet, vaan tehtävämme olivat puolustuksen varmistustehtäviä ja puolustusasemien tekoa. Korpivaellus kohti Kanta-Suomea oli käynnistynyt.

Jatkosota loppui

Jatkosodan päättyessä lokakuulla 1944 suurin osa joukoista kotiutettiin. Jatkamaan Lapin sodassa jäivät eräät erillisjoukot, nuoret sotilaat ja ne, joiden asevelvollisuus oli sodan johdosta jäänyt kesken. Tähän asevelvollisuusajan keskeyttäneiden joukkoon myös Panu Muraja kuului.

Heidät lähetettiin junalla Ouluun ja sieltä edelleen Sodankylään ja Ivaloon, jossa vastaanot-

tavana yksikkönä oli JP 4. Inarin Kaamasesta alkoi siivousmatka Karigasniemeen. Matkaevääksi miehille jaettiin 10 vuorokauden kuivamuona. Yöpyminen oli maastossa tai tilapäisrakennuksissa, jotka kaikki olivat miinoitettuja.

Puolitoista kilometriä ennen Karigasniemeä yksi nuori sotilas joukostamme astui miinaan haavoittuen pahasti. Paarikuljetuksella hänet toimitettiin sairaalahoitoon.

Saavuttuamme Karigasniemeen meitä kohtasi yllättävä tilanne, kun siellä vielä olleilla saksalaisjoukoilla oli hallussaan sata pidättämäänsä venäläistä sotavankia. Siinä pasmat oli seota, Panu Muraja muistelee. Viipy-

mättä vangit toimitettiin vankien kokoamispaikkaan.

Lapin sodan päättymisen jälkeen meidät kotiutettiin Hämeenlinnassa joulukuussa 1945. Siitä Panu palasi kotiinsa Kuopioon, jonne kotiperhe oli muuttanut v. 1942.

Työ- ja perhe-elämään

Kotiuduttuaan sodasta Panu Muraja hakeutui metsälalle, työnjohtajaksi Vapon metsäosastolle ja siitä tulevalle ammattialalleen. Aluksi rakennusharjoittelijaksi uudisrakentamiseen vuosiksi 1947 ja 1948 ja edelleen Kuopion Tekniseen kouluun. Rakennusmestariksi Muraja valmistui 1951.

Sodan jälkeisessä Suomessa vallitsi miespula. Se näkyi kysyntänä muun muassa avioliittomarkkinoilla. Avioliiton Panu solmi kuopiolaisen Kirsti Siipaisen kanssa 1951. Seuraavina vuosina perheeseen syntyi kaksi poikaa. Nyt jo eläkeiän saavuttaneita nuorukaisia molemmat.

Varsinaiset työt rakennusmestarina alkoivat Rakennusliike Airiola & Toppanen työnjohtajana ja urakkatöiden valvojana vuodet 1951-1953. Seuraavat vuodet eli 1953-1962 hän toimi Suonenjoen ja Karttulan kuntien rakennusmestarina. Kuopion Maanviljelysseuran, Suunnitelukeskus MKR:n ja Suunnitelutoimisto Nylund & Co:n rakennussuunnittelijana ja piirtäjänä Muraja toimi 1962-1969 sekä Kuopion kaupungin rakennus-

toimistossa ja teknisen viraston kaavoitusosastolla rakennusmestarina ja suunnittelijana vuodesta 1969 vuoteen 1987.

Eläkkeelle Panu Muraja jäi 61-vuotiaana 1987 (Rintamamiesten varhaiseläke).

Toiminta

Sotaveteraanijärjestössä

Kuopion Sotaveteraanijärjestöksen jäseneksi liityin vuonna 1987 jäätyäni eläkkeelle, kertoo Panu Muraja. Olen toiminut myös yhdistyksen hallituksessa 2005-2011. Panu on myös piirin perinnetyöryhmän jäsen vuodesta 2014 lähtien. Muraja on toiminut vuodesta 2000 lähtien yhdistyksen seppeleenlaskijana veteraanien siunaustilaisuuksissa.

Varsinainen toiminta veteraanijärjestössä kulminoituu kuorolauluun. Sotaveteraanien mieskuoroon hän on kuulunut jo vuodesta 1996 lähtien ja on kuoron ykköstenori. Kuorolla on ollut vuosien varrella jo useita kymmeniä konsertteja. Perinteisesti kuoro osallistuu vuosittain Talvisodan päättymisen juhlamalanpalvelukseen sekä moniin muihin yleisötapahtumiin.

Kuorosta koottu kvartetti esiintyy myös veteraanien siunaustilaisuuksissa, sankarihaudoille järjestettävien huomionosoitusten yhteyksissä sekä yleisötalouksissa.

Juttupiiri on pienimuotoinen tapahtuma, joka kokoontuu keran viikossa aina tiistaisin. Veteraanien juttupiiri on toiminut jo

Sodan murtamat -elokuva ensi-illassa 23.9.

Sodan murtamat on dokumenttielokuva vaietusta kansallisesta traumasta, kun jatkosodassa 15 800 sotilasta joutui psykiatriseen hoitoon ja sodan loputtua oman onnensa nojaan. Dokumentti pohjautuu Ville Kivimäen Tieto-Finlandia-palkittuun teokseen *Murtuneet mielet* (2003).

Sodan murtamat: käsikirjoitus ja ohjaus Timo Korhonen, kuvaus Jan Nyman, leikkaus Tuuli Kuittinen, äänisuunnittelu ja musiikki Kirka Sainio, miksaus Olli Pärnänen, värikäsittely Marko Terävä, tuottaja Markku Tuurna/Filmimaa

Isä lähti puolustamaan rauhaa, mutta toi kotiin sodan (Satu Vaarula)

Hiljainen tupa, keinutuoli, seinäkellon raksutus, valon säteet räsymaton raidoissa...

Tunnelma antoi tilan, vaikka taustalla oli kaikkea muuta kuin kesäpäivän rauhallisuus. Koko elokuvan ajan kuvien ja äänimaailman tasapainoisuus ja tyylikäs toteutus kuljettivat katsojaa tilanteista toiseen sujuvasti.

Sodan murtama on elokuva niistä nuorista miehistä, joiden mieli järkkyy sotiemme vuosina. He kantoivat traumaa sisällään, pelon, tuskan ja häpeän, jotka siten purkautuivat jopa joskus vasta

vuosien jälkeen arkielämässä. Heidän lapsensa ovat kantaneet tätä mukanaan vuosikymmenet. Elokuva on todellisuuteen pohjautuva kertomus arjessa selviytymisestä lasten kertomuksiin perustuen.

Elokuva antaa tilaa ajatuksille, kokemuksille ja tunteille. Elokuva antaa luvan puhua, vihdoinkin.

Elokuvasa ei ole näyttelijäsuorituksia, vaan rohkeat lapset, jotka ovat antaneet kasvonsa ja tuovat oman tarinansa meidän katsojien muurin murtajaksi. Elokuvasa on käytetty aineistoa myös sotapsykiatristen sairaaloiden potilaskertomuksista, Sotarkiston filmi- ja kuva materiaalia sekä omaisten valokuvia. Sodan päätyttyä nämä murtuneet miehet jätettiin perheidensä keskelle ja sairaalat suljettiin.

Elokuva pysäytti miettimään, miten asioista on vaiettu ja miksi edelleenkin vaietaan, vaikka tunnustetaan sodan jättämät henkiset jäljet. Omat vanhempani olivat sotavuodet läpikäyneitä,

joten jäin miettimään, näkyvätkö nämä jäljet itsessäni, omien lasteni elämässä, vanhempieni ja oman salatun sielunelämäni kautta.

Elokuva on myös yhteiskunnallisesti ajatellen puhutteleva. Sotaa pakenevat ihmiset eri puolilta maailmaa kokevat ja kantavat mielessään sodan tuomia jultmuuksia ja kokemuksiaan Suomessakin asuvina.

Murtuneet mielet ei siis ole vain suomen sotien mukanaan tuomaa kerrontaa, vaan sodan keskellä elävien nykyihmisten murtuneet mielet tulevat näkyväksi myös Suomessa yli sukupolvien.

Elokuva on lasten kokemuksellinen selviytymistarina, vaikka kaikki murtuneet, sodan kokeneet miehet eivät siihen itse jaksaneetkaan. Elokuva kannattaa nähdä ja jatkaa keskustelua tärkeästä ja ajankohtaisestakin aiheesta.

Anni Grundström

Elokuvan ensi-iltaesitykset 23.9.

Helsinki, Kinopalatsi
Tampere, Arthouse Cinema
Niagara
Turku, Kinopalatsi
Oulu, Plaza
Pori, Promenadi
Lahti, Kino Iiris
Kuopio, Kuvakukko.

Elokuva tulossa teattereihin seuraaville paikkakunnille, tarkkoja päivämääriä ei vielä ole tiedossa.

Vihti, Vihdin Kino
Forssa, Forssan Elävienkuvien teatteri
Imatra, Bio Vuoksi
Joutsa, Joutsan Kino
Kuhmo, Pajaka Kino
Sotkamo, Kino Visio
Ylistaro (Seinäjoki), Matin Tupa
Teuva, Kino-Kuva
Lappeenranta
Kouvola
Joensuu

vuodesta 1987 lähtien. Aluksi kokoontumispaikka oli yhdistyksen oma torikahvila, myöhemmin kokoontumispaikkoja ovat olleet Trupen- ja Korttelimuseoiden kahvilat. Tilan käydessä ahtaaksi siirtyi kokoontumispaikka vuonna 1993 Kuopion Klubille. Kokoontumiseen osallistuu vieläkin keskimäärin 14-20 henkilöä.

Juttupiirin vetäjä on tällä hetkellä veteraaniasioille omistautunut Eila Miettinen. Hän huolehtii ajankohtaisten asioiden esittelystä ja hankkii kokoontumiseen pienen alustuksen, jonka pohjal-

ta käydään jutustelu. Juttuaiheet ovat laajasti yhteiskunnan eri osaluilta.

Uimahalliryhmä on toinen säännöllisesti kokoontuva pieni veteraaniryhmä. Harrastelajit ovat uinti, vesijuoksu ja vesijump-pa. Viikoittain kokoontuvassa ryhmässä on osallistujia kymmenkunta.

Ympärivuotinen kuntoilu, liikunta ja niihin liittyvä harrastustoiminta kuuluvat Panun joka-päiväiseen vapaa-aikaan. Kesäisin ohjelmassa on paikallinen liikunta ja kuntoilu sekä viikko Vesän-

nolla. Talvisin tehdään hiihtomatkat Ylläkselle, jossa hiihdon lisäksi pilkkireissut Luosu- ja Aakenusjärville.

Ansoistaan sodan ja rauhan aikaisesta toiminnasta Murajalle on myönnetty: VM2, Jatko- ja Lapinsodan muistomitali, Sotaveteraaniliiton kultainen ansioristi, Suomen valkoisen ruusun ritarikunnan 1. luokan mitali sekä Suomen Kaupunkiliiton hopeinen ansiomitali.

Teksti: Matti Värri

Kuvat: Panu Murajan arkisto

Juttupiiri Kuopion klubilla lokakuulta 2014, yläriivi vas.: Oiva Soininen, Kalervo Savolainen, Aino Fagerlund, Ensio Kinnunen, Paula Vartiainen, Johan Vartiainen ja Panu Muraja. Alarivissä: Aku Korhonen, Pentti Hartikainen, Vilho Suuronen ja Paavo Vesa.

Koy Ideapark Ab
Ideaparkinkatu 4
37570 Lempäälä

TERVEYSKIRJASTO

Luotettavaa tietoa terveydestä ja sairauksista kaikille suomalaisille.

DUODECIM

KJM Kupari Oy Asikkala	KJM Kupari Oy Asikkala	Metsäpalvelu Turunen Oy Eno
Vallikallion Laatoitus Oy Espoo	Tilitoimisto Anttinen Ky Espoo	Sun Chemical Oy Espoo
Goodmill Systems Oy Espoo www.goodmillsystems.com	Geotek Oy Espoo	E. M. Pekkinen Oy Espoo
Haminan Autohuolto Oy Hamina	Somerin Kala Oy Virolahti	Harjavallan Sairaankuljetus Oy Harjavalta
Kuljetus Simo litti Ky Hartola	Terästarvike Oy Helsinki	Nove Ventures Helsinki
SV Vacuumservice Oy Helsinki	OPR-Vakuus Oy Helsinki	Crnet Oy Helsinki

SOTAHISTORIA

Uusi muistomerkki Venäjälle

Nizhni Novgorodin alueen Semjonovin piirin Suhobezvodnojen asutuskeskuksessa Venäjällä paljastettiin 9.8.2016 Unzhlag-nimellä tunnetussa leirissä menehtyneiden suomalaisten sotavankien muistomerkki. Kyseessä on ensimmäinen uusi sotavankimuistomerkki sitten vuoden 1998.

Nyt paljastettu muistomerkki on toteutettu Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen toimeksiannosta yhdessä venäläisen yhteistyökumppanin Vojennyne

Memorialyn kanssa. Yhdistyksen edustajien lisäksi paljastustilaisuuteen osallistuivat Suomen Moskovassa oleva suurlähettiläs **Hannu Himanen** puolisoineen sekä apulaispuolustusasiamies **Jukka-Pekka Mustonen**. Paikalla oli myös venäläisiä alue-, piiri- ja paikallishallintojen edustajia.

Muistomerkki sijaitsee kauniilla puistoalueella edelleen toiminnassa olevan vankilan ”etupihalla”. Varsinaiset sotavankien hautapaikat sijaitsevat 30-40 ki-

Paljastustilaisuuteen osallistunut suomalaisseurue Suhobezvodnojen muistomerkin äärellä vas. Timo Lehtonen, Pekka Pitkänen, Hannu Himanen, Marita Meranto, Pertti Suominen, Pentti Lehtimäki, Reijo Nikkilä ja Jukka-Pekka Mustonen.

Arviolta noin 4500 suomalaista sotilasta jäi viime sodissa sotavangiksi. Heistä runsaat 1400 kuoli Neuvostoliiton vankileireillä ollessaan. Sotavankeudessa menehtyneille on 1990-luvulla pystytetty muistomerkit Hatsinaan, Borovitshiin, Krasnogorskiin, Tsherepovetsiin, Orankiin ja Asbestiin Venäjällä sekä Karagandaan Kazakstanissa.

Unzhlag-leirillä menehtyneet suomalaiset sotavangit

alikersantti Arvo Johannes Aalto
sotamies Lauri Johannes Ahlstedt
alikersantti Elis Artturi Auer
sotamies Nikolai Hassinen
tykkimies Simo Armas Huvinen
korpraali Lauri Vilho Järveläinen
sotamies Erkki Kauhanen
alikersantti Kaarlo Adolf Kemilä
sotamies Kalle Erkki Kotajärvi
sotamies Heikki Lauronen
korpraali Eino Valentin Mainiala
korpraali Eero Edvard Olin
sotamies Feodor Partanen
jääkäri Erkki Virtanen

lometriä pohjoisempana metsä-alueella.

Asiakirjatietojen mukaan Unzhlagissa kuoli vuoden 1942 aikana yhteensä 14 nimeltä tiedettyä suomalaista sotavankia. Leirillä tiedetään olleen myös kymmenkunta muuta sotavan-

kia, jotka aikanaan vankien vaihdon yhteydessä palasivat Suomeen.

GULAG-vankileirien saaristoon kuulunut Unzhlag oli useita alaleireistä koostunut metsätyöleiri, josta sotavuosina toimitettiin suuret määrät polttopuita

muun muassa Moskovaan ja Leningradiin. Eri kansallisuuksiin kuuluneiden sotavankien ohella leirillä oli myös rikoksista tuomittuja ja poliittisia vankeja.

Pertti Suominen

Fysioterapiapalveluja Sotaveteraaneille

ESPOO

Espoon Fysikaalinen Hoitolaitos Ky

Tapiolan Keskustorni 5 krs.
puh. 09-466 019

HAAPAJÄRVI

Haapajärven Lääkäritalo Oy / Fysiokolmio

Kirkkokatu 5, puh. 08-763 575

HEINOLA

Heinolan Fysito Ky Aalto

Virtakatu 4, puh. 03-714 2041

HELSINKI

Malmin Fysioterapia Ky

Kirkonkyläntie 8, 00700 Helsinki
Puh. 09-345 1551
e-mail: malminfysioterapia@kolumbus.fi
www.malminfysioterapia.com

PUKINMÄEN FYSIOPALVELU

Säterintie 3 00720 Helsinki
Puh. 09-345 1609
www.pukinmaenfysiopalvelu.fi

JUVA

JUVAN Lääkintävoimistelu

Lea Hyötyläinen
Juvantie 5, 51900 Juva
puh. 015-651 511

KAJAANI

Teppanan Fysikaalinen Hoitolaitos

Kuurnantie 7, 87200 Kajaani
Puh. 0440-629 290

KOKEMÄKI

Fysikaalinen Hoitolaitos Huhtala-Palmu

Tulkkilantie 27, 32800 Kokemäki
Puh. 02-546 1631

LOHJA

Lohjan Fysikaalinen Hoitolaitos Oy

Kauppakatu 5-9 (Lohjantähti), 08100 Lohja
puh. 019-321 104

PALOKKA

Palokan Fysioterapia

Olavintie 1, puh. 014-677 777

RAAHE

Kuntoutuskeskus SPECIAL

Veteraanikuntoutusta,
Lääkintävoimistelua,
Hierontaa

Antinkankaantie 30, 92130 Raahе
puh. 08-220 444
Siikajoen sivupiste, puh. 044-522 0480
www.specialkuntoutus.fi

REISJÄRVI

Fysiokolmio

Anjalantie 9, puh. 08-776 770

TAMPERE

Tampereen Kuntouttamislaitos Oy

- yli 50 vuotta palvelua -
myös kotikäyntejä
Kyttälänkatu 5 (katutaso), 33100 Tampere
puh. 03-3142 5800
www.tampereenkuntouttamislaitos.fi

TUUSNIEMI

Tuusniemen Kuntoutus Ky

Poikkitie 2, 71200 Tuusniemi
puh. 040-545 5788 ja 040-535 7544
www.tuusniemenkuntoutus.fi

Jatkosodan viimeisin taistelupaikka

Jatkosodan viimeiseksi taisteluksi jäänyttä taistelupaikkaa on etsitty pitkään. Vuoden 2010 keväällä paikan uskottiin löytyneen ja siellä käyneet veteraanit antoivat tälle hienoista, tosin epävarman tuntuista tukea.

Tuolla paikalla kaatuneen sotilaan jäämistöä ei vain löytynyt. Metallinpaljastimetkaan eivät havainneet paikalta jälkeä kaatuneesta sotilaasta, mikä olisi lopulta varmistanut taistelupaikan todellisen sijainnin. Asia jäi kaiveramaan.

Vihdoin iisalmelaiset Mika ja Reijo Pulkkinen saivat käsiinsä Hirvan patteriston ammuntaskartan, johon Hännisen kom-

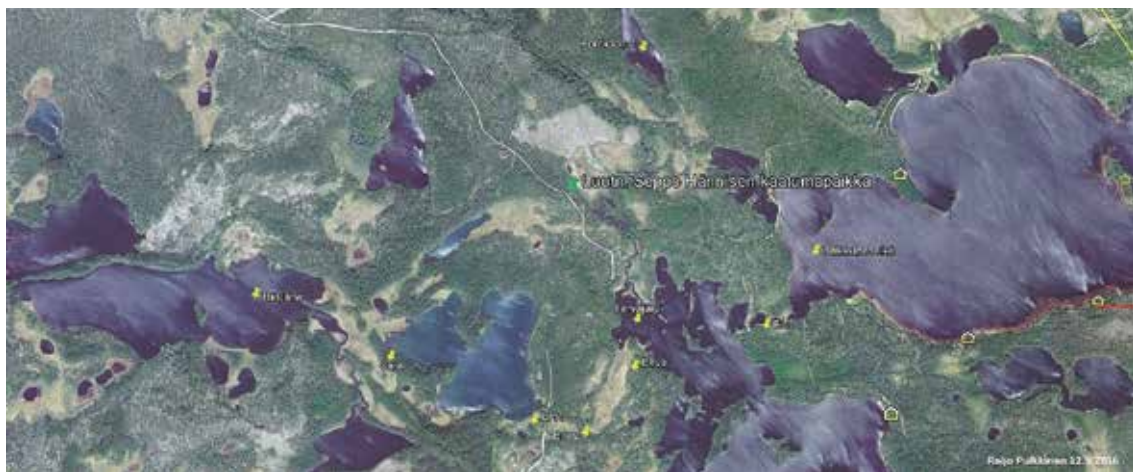
panian (9.JR 10) hyökkäyksen kohde oli merkitty. Tulivalmistelun jälkeinen H-hetki oli määrätty klo 12.55, jonka jälkeen Hännisen komppanian piti valata "Akka 4" maalitunnusella nimetty vihollisen tukikohta. Tykistön sotapäiväkirjan mukaan hyökkäys päättyi Hännisen kaatumiseen. Yhtäpitävät tiedot löytyvät myös muista taisteluun osallistuneitten joukko-osastojen sotapäiväkirjoista. Seppo Hännisen ruumis jäi kentälle. Vihollisen asemien läheisyyden vuoksi nouto-rytyksistä lopulta luovuttiin.

Taistelu käytiin 16.8.1944 ja se jäi Suomen ja neuvostoaarme-

jan välillä käydyssä Jatkosodassa viimeiseksi taisteluksi. Rajut taistelut liittyvät Rukajärven suunnalla ns. Tahkokosken Tsirkka-Kemijoen 2.-16.8.1944 taisteluihin. Vihollisen joukot olivat päässeet salaa suomalaisten joukkojen selustaan pyrkimyksenään katkaista Rukajärven suunnan joukkojen ainoa huoltotie. Siinä he onnistuivat. Suomalaiset joukot pakottivat vihollisen perääntymään omalle puolelleen. Nämä taistelut päättyivät, kun 9./JR 10 komppanianpäällikkö Seppo Hänninen kaatui 16.8.1944 välittömästi klo 12.55 määrätyn hyökkäyksen H-hetken jälkeen. Näissä elokuun alun 1944 taiste-

Iisalmesta kotoisin olevien Reijo ja Mika Pulkkinen sotahistorian perik-siantamaton tarkkaavaisuus ja asiantuntemus ratkaisivat Jatkosodan viimeisen taistelupaikan löytymisen. Esimerkki, joka kannustaa kaikkia osallistumaan sotahistorian tutkimuksiin. Kuvassa Reijo Pulkkinen.

Taistelumaaston karttapiirros, koordinaatit 64°23055, 'N ; 32° 50720 'E

luissa menehtyi Hännisen lisäksi n. 200 hänen aseveljeään.

Jari Kärkkäisen, Mika ja Reijo Pulkkinen omatoimisuus varmisti taistelupaikan löytymisen. Mikäli vainajien etsijä Pavel Kozlovskij ei olisi kohdannut Rukajärven suunnan historyyhdistyksen edustajia omakohtaisesti juuri tuolla kyseisellä paikalla, olisi mitä suurimmalla todennäköisyydellä taistelupaikan tarkka sijainti jäänyt lopullisesti todentamatta. Mika ja Reijo Pulkkinen asiaan paneutu-

minen ja asiantuntemus varmisti Suomen ja neuvostoaarmeijan Jatkosodan viimeiseksi jääneen taistelun tapahtumapaikan. Se on merkitty oheiseen Reijo Pulkkinen laatimaan karttapiirroksen, josta Pavel Kozlovskij oli jo vuonna 2012 löytänyt 16.8.1944 kaatuneen ja kentälle jääneen Seppo Hännisen tuntovelvyn.

Tenho Tikkanen

Erikoishammasteknikko valmistaa suoraan asiakkaille kokohammasproteesit ja huoltaa ne. Erikoishammasteknikkoliiton jäsen on järjestäytynyt terveystalvelujen tuottaja. KELA korvaa hammashuollon kustannuksia Veteraaneille ja Miinanraivaajille edelleen.

Erikoishammasteknikkoliiton jäsenet palveluksessasi:

HAAPAVESI

EHT Vesa Kuusirati

Urheilutie 49, 86600 Haapavesi
puh. 08-451 075

HÄMEENLINNA

EHT P. Kari-Koskinen

Linnanniemenkatu 8, 13100 Hämeenlinna
GSM 0500-486 831

SODANKYLÄ

EHT Erkki Melamies

Jäämerentie 14, 99600 Sodankylä
puh. 016-612 280
gsm. 0400-396 662

Adressit onnitteluun ja osanottoon

Adressi nro A1

Adressi nro A2

Adressi nro A3

Adressi nro A5

Adressi nro A6

Adressi nro A7

Adressi nro A8

12.50
€/kpl

Liitossa toimii myös
adressien kirjoitus- ja
toimituspalvelu.

Tilaukset Sotaveteraaniliitosta

Puh. (09) 6126 2015, (09) 6126 2016

riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi • marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa osoitteessa www.sotaveteraaniliitto.fi

SUOMEN SOTAVETERAANILIITTO

Kameratulta – Suomen armeijan sotavalokuvaustoiminta toisessa maailmansodassa

Virallinen, sodanjohdon siunaama valokuvaustoiminta oli Suomen armeijassa talvisodan alla vielä alkutekijöissään. Tämä johtui suurelta osin siitä, että valokuvan merkitystä propagandavälineenä ei ollut ymmärretty. Esimerkiksi Reserviupseeriliitto ja suojeluskunnat olivat 1930-luvulla tiedotustoiminnassa edelläkävijöitä vakinaiseen armeijaan verrattuna. Ensimmäiset tiedotusalan kertausharjoitukset järjestettiin 1937, mutta talvisodan alkaessa pitkään suunniteltu tiedotuksen uudistaminen oli vielä pahasti kesken. Näin Suomi joutui talvisotaan myös tiedotustoiminnan osalta varsin valmistautumattomana.

Sotavalokuvausorganisaatio muotoutuu ja kehittyy

Liikekannallepanosuunnitelman mukaisesti perustettiin syksyllä 1939 liikekannallepanon yhteydessä päämajan Propagandaosasto. Alku oli kuitenkin varsin haparoiva: Propagandaosaston organisaatiossa oli kyllä kovalaboratorio, muttei lainkaan kuvaajia! Puutteellisesti organisoitu päämajan kovalaboratorio oli myös liian pieni täyttämään kasvavia tarpeita ulkomaiden mielenkiinnon kohdistuessa Suomeen. Kuvaajia ei tässä organisaatiossa ollut huomioitu käytännössä ollenkaan, mikä omalta osaltaan kertoo karua kieltä talvisodan alun haparoinnista. Kuvaustaitoisiksi tiedettyjä miehiä haalittiin sodan alettua kovalla kiireellä eri joukko-osastoista propaganda-toiminnan tueksi. Lopulta puolustusvoimien arkistoihin kertyi talvisodan ajalta n. 11 000 kuvaa, joista suurin osa ei kuitenkaan kerro rintaman tapahtumista.

Kehitettäessä propagandaosasto edelleen sen alaisuuteen luotiin kuusi toimistoa, joista yksi sai vähäisestä miehityksestään huolimatta komealta kalskahtavan nimen Kuvalaitos. Muutaman henkilön voimin työskentelevä Kuvalaitos ei kyennyt vastaamaan kuvakysyntään, joten se siirrettiin päämajan alaisuudesta Puolustusministeriön Sanomalehti-

TK-kuvaajia etulinjassa Kollaalla elokuussa 1941

toimiston hoitoon työn tehostamiseksi.

Siirto ei kuitenkaan tuonut itse kuvaustoimintaan toivottua organisatorista selkeyttä, sillä Kuvalaitoksen tehtävänä nimittäin oli ainoastaan kuvien prosessointi ja jakelu. Kuvien ottaminen oli lähes täysin järjestämättä, kunnes Otso Pietisen aloitteesta luotiin päämajan Propagandaosaston alaisuuteen kuvausryhmä, joka otti vastuulleen rintamakuvauksen. Ryhmä aloitti toimintansa talvisodan alkaessa. Kuvaus ei silti tämän jälkeenkään ollut täysin ongelmattonta, sillä Puolustusvoimilta puuttui esimerkiksi kuvausvälineitä. Siksi kuvaukset oli pitkälti hoidettava kuvaajien omin laittein. Kuvausmatkojen organisoitu järjestäminen rintamille ei myöskään onnistunut, ja osittain tämän vuoksi tiedottaminen eri rintamaosilta oli hyvinkin eritasoista.

Pian talvisodan jälkeen todettiin, että tiedotustoiminnan uudelleenorganisointi on välttämätön. Vuonna 1941 perustettiin Puolustusvoimain Pääesikunnan kuvalaitos, joka organisoitiin talvisodasta saatujen kokemusten ja Saksan mallin mukaisesti. Suun-

nitelmana oli liikekannallepanon yhteydessä luoda päämajan yhteyteen vastaava kuvaelin.

Liikekannallepanon myötä suunnitelma toteutettiin. Organisaatio ei silti vieläkään ollut riittävän hioutunut. Sen vuoksi päädyttiin sulauttamaan alun perin siviilitiedotuskuvaukseen keskittynyt, Valtion Tiedotuslaitoksen (VTL) alaisuuteen sodan alussa perustettu kuvaosasto päämajan Kuvaosastoon molempia osapuolia häiritsevän kaksijakoisuuden välttämiseksi, sillä rintamakuvauksen organisointi vaati vahvaa, keskitettyä johtoa.

Varsinainen kuvaaminen tapahtui Saksan mallin mukaisissa tiedotuskomppanioiden kuvausryhmissä. Kesällä 1941 perustettiin yhdeksän tiedotuskomppaniaa, jotka tosin aluksi nimettiin asevelimaa Saksan mallin mukaan propagandakomppanioiksi. Sittenkin yksiköiden nimeksi annettiin tietoisesti tiedotuskomppania yhtäältä erotukseksi Saksan vastaavista propaganda-komppanioista ja toisaalta koska haluttiin korostaa niiden tuottamien tekstien ja kuvien sisältävän oikeaa tietoa eikä värityntä propagandaa. Enimmillään

komppanioita oli 12. Kuvausryhmien kokoonpanoon kuului ryhmänjohtaja, 2-4 valokuvaajaa ja filmaushenkilöstö. Komppanioita johdettiin suoraan Päämajan Kuvaosastosta käsin, vaikka ne useimmiten rintamalla toimivatkin armeijakuntien esikuntien yhteydessä. TK-kuvaajat hallitsivat kuvaamisen siviiliammattinsa ansiosta, sillä moni TK-kuvaaja oli joko ammattivalokuvaaja tai vähintäänkin innokas amatöörikuvaaja.

Komppanioissa kuvatut filmit tuli toimittaa Kuvaosastolle. Siellä materiaali arkistoitui, ja sensorin hyväksymät kuvat toimitettiin Valtion Tiedotuslaitoksen kautta levitykseen. Aluksi kuvaosastolla ei ollut omaa sensoria, vaan kuvat tarkastettiin joko siviilitiedotuksesta vastaavan VTL:n sensurielimissä tai päämajan Tiedotusosastossa. Vasta kuvien määrän kasvaessa rajusti katsottiin sensorinviran perustaminen välttämättömäksi.

Erotuksena saksalaiseen järjestelmään, jossa valokuvaushenkilöstölle annettiin tarkat määräykset siitä, mitä ei saa kuvata, suomalaisen tiedotuskomppanian päämajasta saamissa ohjekäs-

sä pelkästään ohjattiin kuvaajien huomiota aiheisiin, joita toivottiin kuvattavan. Muutamissa Päämajan kirjelmässä kyllä huomautettiin strategisesti tärkeitä kohteita, kuten tehtaita ja sataamia esittävien kuvien sekä "moraalisesti ala-arvoisten" eli teloituksia ja kaatuneita esittävien kuvien olevan kiellettyjä. Aikanaan sensori eritteli kertyneistä kuvista julkaisukelpoiset. Sensuuritoimintaan ei ollut mitään varsinaista koulutusta, vaan se perustui asianomaisen sotilaskoulutukseen ja näppituntumaan. Reijo Porkan haastattelema TK-kuvaaja Harald Malmgren muistelee:

Kun filmit oli kehitetty ja kuvattu ja kuvat suurennettu ja negatiivi ja kuva numeroitu, vein kuvat majuri Patoharjulle, joka hyväksyi tai hylkäsi. Kielletyt arkistoitui ja pistettiin sivuun. Kuvia oli kolmea sorttia: oli julkisuuteen tarkoitettut, sitten oli kuvat, jotka olivat toistaiseksi kiellossa ja kokonaan sensuroidut.

Suomalaisilla TK-kuvaajilla ei ollut varsinaista sotilaallista erikoiskoulutusta tiedotustoimintaan kenttäoloissa, vaan kunkin sotilaskoulutus oli lähes yksinomaan rauhanajan asevelvollisuuskoulutuksen varassa. Toki osa sodan aikana TK-kuvaajina toimineista oli osallistunut Niinialossa 1937 pidettyihin tiedotusalan kertausharjoituksiin, ja muutamat kuvaajat ehdivät välirauhan aikana osallistua talvisodassa palvelleiden kuvaajien aseveliyhdistyksen, Kamera-Aseveljet ry:n järjestämiin yksittäisiin, propagandatoimintaa käsitteleviin luentotilaisuuksiin. Lisäksi, huhtikuussa 1942, 7. tiedotuskomppania järjesti viikon mittaisen luentokurssin, johon osallistui henkilöstöä myös muista tiedotuskomppanioista. Tämän kurssin tarkoitus lienee ensisijassa ollut parantaa TK-miesten asiantuntemusta merivoimien aseistuksesta: Merivoimien Esikunnan tiedetään valittaneen 7. Tiedotuskomppanian päälliköille Pauli J. Wirolle, että TK-kuvaajat "eivät erottaneet merimiinaa torpedosta".

Rakennus Oy Isotalo Helsinki	Tiori Kuljetus Oy Helsinki	Suomen Varustamot ry Helsinki
Kiitos Sotaveteraaneille Helsingistä! Nro:204	Brando Oy Helsinki	www.kuntarahoitus.fi
Urheiluopistosäätiö Helsinki	Metrofysio Oy Helsinki	Kuljetusliike V. Mönkkönen Oy Helsinki

Maailman moniulotteisinta sotakuvausta?

Vaikka suomalaisten tiedotuskomppanioiden organisaatio perustuikin saksalaiseen malliin, tiedotuskomppanioiden tehtäväkenttä oli kuitenkin merkittävästi saksalaisia vastineitaan monipuolisempi. Suomessa ei sotavalokuvilla pyritty ainoastaan luomaan ja levittämään propagandaa, vaan keskeisenä tavoitteena oli kansatieteen ja sotahistorian näkökulmasta dokumentoida sodankäyntiä sekä suomalaisten miehittämän alueen väestön tapoja ja oloja. Suomalaisten TK-miesten toivottiin taltioivan kaikkea, millä oli sotilaallista, sotahistoriallista ja kansatieteellistä arvoa, mutta ennen kaikkea seuraavia aiheita:

- Sotatoimien kulkua
- Suomalaista sotilasta siten, että hänelle ominaiset piirteet ja taistelutavat tulevat esille.
- Aseita toiminnassa erilaisissa tehtävissä ja vaihtelevassa maastossa
- Linnoituslaitteita, kenttävarustustöitä, sekä omia että vihollisen myös siten, että aseiden aiheuttamat vauriot ilmenevät.
- Eri aselajien toimintaa mahdollisimman monipuolisesti
- Takaisin vallattuja alueita siinä kunnossa, kuin ne ovat joutuneet joukkojemme käsiin.
- Vallatun alueen näkemykset myös puhtaasti maasto- ja maisemakuvina
- Itä-Karjalan asujaimistosta kuvia, jotka todistavat heidän ja suomalaisten sukulaisuuden.
- Aiheita, jotka todistavat vihollisen julmuutta ja tappioiden suuruutta.

Suomalaisen sotakuvauksen tavoitteet olivat huomattavasti vähemmän propagandistisia kuin saksalaisen. Tiedotuskomppanioille säännöllisesti lähetetyis-

sä ohjekäskeyssä toistui usein esimerkiksi pyyntö ottaa Itä-Karjalasta runsaasti maisemakuvia. Myös kansatieteellisillä otoksilla oli tärkeä rooli suomalaisessa TK-valokuvauksessa. Vallattua Itä-Karjalaa pidettiin erityisesti Suur-Suomesta haaveilevien keskuudessa Suomen suvun alkukotina, ja TK-kuvauksen merkitystä erilaisen Suomesta jo kadonneen perinteen, kuten vaikkapa vanhojen työmenetelmien dokumentoinnissa (kuva 2) korostettiin. Muun muassa maaliskuussa 1942 kehoitettiin TK-miehiä kuvaamaan runsaasti Itä-Karjalaan liittyviä aiheita:

”Sellaisilla Itä-Karjalan alueilla, joilla on siviiliasutusta, tarjoavat aiheita koulu- ja muu valistustyö (esim. ”Käynti itä-karjalaisessa kansakoulussa”, ”Itä-Karjalaisten koulun ensimmäinen (tai ylin) luokka”, ”Vepsäläislapsen oppivat Suomea”) Vakon kauppatointinta (esim. ”Kauppa käy Itä-Karjalassa”, ”Pogostan kaupparmiehen paiknoilla”), paikallisen väestön elämä ja askareet (esim. ”Karjalaispirtissä”, ”Tarinaa samovaarin ääressä”, ”Itä-Karjalassa tehdään töitä”, ”Praasniekat aunukselaiskylässä”, ”Aunukselaista tietäjää tapaamassa”, ”Karjalainen runonlaulaja”) jne. Mielenkiintoisen tehtävän tarjoaa myös Itä-Karjalalle ominaisten tshasounain ja kalmistokiusikkojen esittely - huomattakoon, että kirjoituksia varten on myös otettava hyviä valokuvia.”

Sotapropagandaa meille ja muille

Dokumentaaristen kuvien arvon painotuksesta huolimatta osa kuvaustehtävistä oli propagandistisia. Esimerkiksi otokset Itä-Karjalan asukkaista oli jo ohjeistuksenkin mukaan tarkoitettu todistamaan heidän ja suomalaisten sukulaisuutta ja siten osaltaan vahvistamaan suomalaisten oikeutusta Itä-Karjalan miehitykseen. Maisemakuvilla puolestaan pyrittiin monesti osoittamaan,

miten Itä-Karjala ja Suomi muodostavat jo luontonsakin puolesta yhtenäisen kokonaisuuden (kuva 3). Tällaista valokuvapropagandaa levitettiin paitsi Suomessa myös ulkomailla, ja uusimpien tutkimusten mukaan Itä-Karjala lukeutuikin sodanaikaisen suomalaisen ulkomaanpropagandan ykkösaiheisiin.

TK-miehet tuottivat materiaalia myös viholliselle suunnattuun propagandaan, ja niinpä TK-kuvaajia kehoitettiin ohjekäskeyssä helmikuussa 1942 ottamaan edustavia propagandakuvia sotavankisairaaloista. Sotavankisairaaloiden hyvistä oloista kertovat kuvat oli tarkoitettu painettavaksi lentolehtisiin, joita pudotettiin puna-armeijan puolelle rintamaa ja joissa neuvostosotilaita kehoitettiin toveriensa esimerkkiä seuraten antautumaan vangiksi (kuva 4). Sotavankien hyviä oloja kuvattiin muuallakin kuin sotavankisairaaloissa: arkistossa on myös kuvia suomalaisilla maatioilla töissä olevista sotavangeista, jotka aterioivat samassa pöydässä maalaistalojen isäntävain kanssa kuin perheenjäsenet ikään. Tällaisen propagandan käyttöä tosin jouduttiin hillitsemään kun mielialatarkkailijat havaitsivat suomalaissotilaiden pitävän tilannetta epäoikeudenmukaisena – korpisotureiden mielestä se, että vangittu vihollissotilas makaa valkoisten lakanoiden välissä samalla kun he ovat rintamalla, ei ollut oikeudenmukaista.

Minkäläistä kuvaa vihollisesta sitten valokuvien avulla rakennettiin suomalaisten keskuudessa? Viholliskaatuneista ja pitkistä vankikolonniista otetut kuvat kertoivat puna-armeijan suurista menetyksistä ja suomalaisten menestyksestä (kuva 5). Jatkosodan alkuvaiheessa vihollissotilaita esittämissä kuvissa saattoi olla varsin repäiseviäkin kuvatekstejä, mutta sitä mukaa kun suomalaisen sodanjohdon epävarmuus Saksan voitosta kasvoi, kuvateks-

TK-kuvaaja Kim Borgin Lökinniemen kylässä kesällä 1942 ottama kuva kertoo vanhojen työmenetelmien dokumentoinnista. Alkuperäinen kuvateksti: ”Kaskenpolttoa Aunuksessa: Naiset viertämässä kaskea. Jalassa on tuohivirsut, päällä toisella säkkikankainen mekko ja säkkikankaiset housut, toisella tavallinen puku. Kaski palaa järven rannalla. Taustalla näkyy kylää”.

tien sävy muuttui hillitymmäksi.

Vaikka vastustajaa, puna-armeijan sotilasta saatettiin, kuten edellä totesin, etenkin alkuvaiheessa kuvata varsin räväkästi, asevelimaa Saksan kuvaamisessa piti alusta alkaen noudattaa huomattavaa varovaisuutta. Sodanjohdolla oli hyvin tietoinen Suomen poliittisesti tulenarasta asemasta Saksan rinnalla ja siitä, minkälainen merkitys kuvallisella ulkomaanpropagandalla tässä tilanteessa oli. Käskyssä 6 kesältä 1941 kehoitetaan kuvaajia ryhtymään ”tervehenkiseen ja toverilliseen kilpailuun” saksalaisten PK-miesten kanssa, jotta ”saksalaiset liittolaisemme” joutuisivat mahdollisimman paljon lainaamaan suomalaista aineistoa. Näin toimien pyrittiin välttämään kiusallisia tilanteita: Suomessa olevien

saksalaisten joukkojen tiedotustoiminta ei saisi tulla rinnastetuksi suomalaiseen tiedotustoimintaan. Suomen sodanjohdolla pyrki koko jatkosodan ajan osoittamaan, että Suomi kävi omaa, saksalaisten taistelusta erillistä sotaansa. Tähän liittyen päämaja käski myös elokuussa 1941

”niitä kuvausryhmiä, jotka toimivat alueilla, joilla on saksalaisia joukkoja, – valokuvaamaan ja elokuvaamaan aiheita, jotka selvästi todistavat sen, että saksalaiset muonittavat itse joukkonsa. Kuvista on käytävä selvästi esille ruokatavaran, esim. säilykkeiden tai kuivan muonan saksalainen alkuperä ja se, että näitä tavaroita on runsaasti käytössä, esim. josakin ETp:stä.”

TK-kuvaaja Paavilaisen kuva Paateneen-Rukajärven seudulta marraskuussa 1941. Alkuperäinen kuvateksti: ”Punkaharjumaista maisemaa Jolmajärven eteläpuolella”.

TK-kuvaaja Tauno Norjavirran ottama kuva joulukuulta 1941. Alkuperäinen kuvateksti: ”Vankeja tuodaan Karhumäestä”.

SOTAHISTORIA

TK-mies Sundströmin ottama päivämätön kuva. Alkuperäinen kuvateksti: "Etp:n varastossa saksalaisten tavaroita".

Suomalaiset TK-kuvaajat vastasivat päämajan käskyyn, kuten kuvasta 6 näkyy.

Kuvassa näkyy etualalla pystyssä paperinen säkki, jossa olevat merkinnät kertovat sen sisältävän Hubertushofin alueella Itä-Preussissa viljeltyjä perunoita. Käskyn ja sen tuloksena syntyneiden kuvien motiivina lienee pääasiassa ollut tavoite todistaa vääräksi Neuvostoliiton propagandassa usein esiintynyt väite siitä, että Saksa toi Suomeen nälän esimerkiksi viemällä maasta elintarvikkeita omiin tarpeisiinsa. Kuvilla voitiin siis "todistaa" asioita tekstiä vahvemmin vielä toisen maailmansodan aikana, vaikka kuvamanipulaatio ei enää ollut mikään harvinaisuus.

"Todistaminen" ei jäänyt kuvapropagandan ainoaksi erityispiirteeksi. Kuvilla voitiin myös tekstiä tehokkaammin vaikuttaa katsojan tunteisiin. Sotatilanne olisi jatkosodan lopulla voinut kääntyä Suomen kannalta toteutunutta epädullisemmaksi, jolloin väestöä olisi kannustettu fanaattiseen eloonjäämistaiseluun muun muassa juuri TK-kuvien avulla. Esimerkiksi Pohjois-Suomen partisaani-iskujen uhrien ruumiita esittävät, dokumentaarissa mielessä otetut TK-kuvat olisi voinut julkaista osoitukseksi siitä, mikä suomalaisia odottaisi, mikäli puna-armeijaa ei saataisi pysäytettyä. Tällaiseen tunteisiin vetoavaan visuaaliseen propagandaan ei onneksi tarvinnut koskaan mennä. Järkyttävät kuvat partisaani-iskuissa surmansa saaneiden naisten ja lasten ruumiista pysyivätkin julkaisukiellossa aina vuoteen 2006.

TK-miesten sota: lavastuksia ja propagandaa?

Rintamasotilaat tiedustelivat suomalaisilta TK-kuvaajilta usein, miksi nämä eivät ota saksalaisessa propagandalehti Signaalissa nähdyn kaltaisia näyttäviä taistelukuvia. Taistelun valokuvaaminen 1940-luvun välillä ei ollut yksinkertaista. Juoksuhaudasta kohottautuva tai taistelun aikana paikoilleen pysähtyvä TK-kuvaaja joutui nopeasti vihollistulen maalitauluksi,

ja saattoipa pelkkä valonheijastus kameran linssistä riittää kiinnittämään vihollistykistön tulenjohtajan huomion. Toisin kuin Saksassa, Suomessa ei myöskään ollut antaa kaikille kuvaajille laajakulma- ja teleobjektiveja eikä kuvaajien käyttöön voitu myöntää panssariautoa suojaamaan vihollistulelta. Suomalaiset kävivät suuren osan taisteluistaan metsämaastossa, jossa näyttävien kuvien ottaminen oli huomattavasti hankalampaa kuin saksalaisrintamilla Ukrainan aroilla.

Varsinkin pitkään jatkuneen asemasotavaiheen aikana suomalaiset TK-kuvaajat olivat usein puun ja kuoren välissä, kun Päämaja vaati näyttäviä taistelukuvia ja kielsi kirjoittamasta tai kuvaamasta esimerkiksi rintamalla pidettyjä urheilukilpailuja. Kotirintamalla oli alkanut kiertää puheita siitä, että rintamalla miehet vain urheilevat ja laiskottelevat kotirintaman kustannuksella. Tapahtumaköyhät jaksot ajoivat lavastamaan kuvia. Reijo Porkka kertoo lavastuksista teoksessaan *Sodasta kuvin*:

"Osa TK-valokuvaajista kieltää lavastaneensa kuvauksia, osa myöntää avoimesti lavastuksia tehdyn runsaastikin. Mikä osa kuvista on lavastettu ja mitkä ovat autenttisia, selviää vain kuvaajien antamista tiedoista. Jälkikäteen on mahdotonta mennä väittämään kuvien perusteella suuntaan tai toiseen. TK-valokuvaajien kertomusten perusteella oli pakko tehdä lavastuksia, että olisi saatu aikaan näyttäviä taistelukuvia. Tämä ei sulje pois sitä tosiasiaa, etteivätTK TK-valokuvaajat olisi toimineet myös aivan etulinjassa. Kuvaesimerkkejä on saatavilla runsaasti, niissä kuvissa näkyy tosin vain muutama mies kyyhöttämässä tai joitakin epämääräisiä kranaattitulen aiheuttamia põllähdyksiä".

Reijo Porkkan haastattelema TK-kuvaaja Kauko Kivi muisteli: "Ei jatkuvasti tapahtunut selaista, mitä olisi voinut kuvata. Oli seisontavaiheet jne. Kuvia piti kuitenkin yrittää rintamalta

saada ja siksi niitä joutui lavastamaan. Kerrankin vedettiin savuverbot, mentiin syöksyveneellä vesistön yli, kranaatit räjähteli. Ei sillä niin väliä, vaikka ei vihollista ollutkaan. Siitä sai näyttävän näköistä kuvaa. (-) Filmari Janne Leppä päätti kuvata sillan räjäytyksen. (-) Leppä suunnitteli että pannaan trotyyliä sillan rakenteisiin, niin silta nousee ylöspäin ja samalla hän panoreeraa. (-) Piti saada hurja kuva, mikä kuvaisi vesistön ylitystä. Kantopommeja oli määrä heittää veteen, että saataisiin hyvät ja näyttävät vesipatsaat".

Suomalaisissa tiedotuskomppanioiden ohjeissa jopa neuvotaan, miten lavastuksia tulisi toteuttaa. Päämajan tiedotusosaston päällikkö, majuri Kalle Lehmus kertoi Reijo Porkkan haastattelussa, että ajoittain lavastuksia piti lähestulkoon määrätä, jotta lehdille olisi voitu antaa sotakuvia julkaistavaksi. Lokaussa 1941 kuvaajia kehoitettiin lisäämään otoksiinsa draamatiikkaa esimerkiksi asettamalla tuhotun hyökkäysvaunun päälle savupanos, jolloin näyttäisi siltä, kuin vaunu olisi vielä tulella. Eräänlaisena lavastuksena voitaneen pitää myös Päämajan ohjeistusta parturoita itäkarjalaista väestöä ennen kuvauksia, jotta saataisiin käskyn mukaisia kuvia paikallisista, jotka eivät "vaikuta venäläisiltä".

Toisaalta jo käskyssä 17 kesältä 1941 kehoitetaan kuvaajia välttämään "lavastetun hiipimisen" valokuvaamista ja pyrkimään ottamaan kuvansa etulinjassa. Edelleen Päämajan ohjekäskyssä 59 muistutetaan TK-kuvaajia siitä, että jokaiseen lavastettuun kuvaan olisi niiden sotahistoriallisen arvon takia merkittävä, milloin kyse on lavastuksesta. Näitä merkintöjä ei kuitenkaan monesakaan lavastetussa kuvassa ole. Ohjekäskyssä 58 maaliskuussa

1942 myös huomautetaan, että koska kuvasarjat on tarkoitus sodan päätyttyä kerätä kulloisenkin yksikön toimintaa esittelevään arkistoon, olisi yksikön komentajien toiveesta kuvattava myös toimintaa epädullisissa oloissa. Ohjekäskyn numero 70 liitteessä elokuulta 1942 puolestaan korostetaan, että rintamaelämää ei pidä maalailta liiaksi ruusuiseksi: on valokuvattava vaikeuksiakin, mutta yleispositiivinen henki kuvissa on tärkeää. Jyri Paulaharjun ja Martti Uosukaisen teoksessa *Kamerat – huomio – tulta!* arvelaan lavastettujen kuvien osuudeksi noin 10-15 % koko kuvamäärästä. Luku tuntuu pieneltä, mikäli lavastuksen ymmärretään käsittävän kaikenlainen aidon tilanteen manipulointi aina parturinsaksien käytöstä harjoitustilanteissa otettuihin "taistelukuviin" saakka.

Useimmat rintamamiehet eivät arvostaneet epäaitoja tilanteita kuvaavia TK-miehiä, vaan pitivät lavastuksia osoituksena kuvaajien rohkeuden puutteesta. Tämä murensi TK-toiminnan uskottavuutta. Jatkosodan aikana rintamajoukoissa keskusteltiin paljon TK-miesten pelkuruudesta tai urheudesta – uskalsivatko rintamakirjeenvaihtajat liikkua varsinaisen taistelevan armeijan mukana hyökkäysten aikana tai ylipäänsä mennä etulinjaan. Koska Suomen rintama oli pitkä, kuvaajia oli vähän ja yksiköt olivat heikosti motorisoituja, eivät kuvaajat aina voineet olla mukana tapahtumien keskipisteessä.

Rintamajoukoissa yleistyiikin käsitys, että TK-miehet viettivät mukavaa elämää esikunnissa ja lavastivat pääosan kuvistaan. TK-miesten tappioluvut eivät tue tätä käsitystä. Jatkosodassa kaatui 13 TK-miestä ja haavoittui 30. Määrät ovat suuria, kun kyse on kuitenkin vain muutaman sadan

miehen kokoisesta joukosta. Esimerkiksi Wladimir Kouksinsky oli Pertjärven taistelussa Syvärin rintamalla huhtikuussa 1942 ehtinyt kuvata yhden rullan, kun hän sai kuolettavan osuman vatsaansa. Kuvat lähetti Päämajalle hänen asetoverinsa. Niilo Helander taas kuoli kamera kädessään Immolan lentokentän pommituksessa heinäkuun alussa 1944.

Olli Kleemola

Keskeinen kirjallisuus:

Kleemola, Olli. Kamera aseena. Teoksessa *Helena Pilke & Olli Kleemola (toim.), Suomi taisteli. Kuvat kertovat.* readme.fi oy, Helsinki 2013, 17-18

Kleemola, Olli. *Kaksi kameraa – kaksi totuutta? Omat, liittolaiset ja viholliset rintama- ja TK-miesten kuvaamina.* Poliittisen historian tutkimuksia 37. Turun yliopiston poliittisen historian laitos, Turku 2011

Paulaharju, Jyri & Uosukainen, Martti. *Kamerat – huomio – tulta! Puolustusvoimat kuvaajana. Puolustusvoimien kuvaustoiminta 1918–1999.* Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus, Helsinki 2000

Pietinen, Markku *Tulivuori ja marttyyri. Perhekuvaissa Eila Hiltunen ja Otso Pietinen.* Otava, Helsinki 2012

Porkka, Reijo: *Sodasta kuvin. TK-valokuvaus 1941–1944.* Suomen valokuvataiteen museon säätiö 1983.

TK-kuvaaja Pekka Kyytisen ottama kuva heinäkuulta 1941.

Alkuperäinen kuvateksti: "Venäläistä vankia sidotaan Ilomantsin kenttäsaaralassa".

Äärimmäinen katoaminen – Tunsitko Taavi Piristä?

Sodassa ja elämässä yleensäkin voi tapahtua uskomattomia asioita. Kun oikein paljon kummallisuuksia sattuu yhden ja saman henkilön kohdalle, alkaa käsityskyky helistä. Taavi Pirinen lähti kutsuttuna talvisotaan eikä koskaan palannut takaisin. Hänen kohdallaan petti niin armeijan kuin seurakunnankin kirjanpito. Läheisten tukiverkko lienee revennyt jo aikaisemmin. Miten voi henkilö tyystin kadota?

Eivät kaikki juosseet

Haastattelin useita kertoja vuosina 2000-2002 sotaveteraani Leevi Lakiota. Metsänhoitaja Lakio (1917-2002) kirjoitti sotakokemuksistaan ansiokkaan kirjan *Eivät kaikki juosseet* Tammi 1995. Talvisodan alussa hän 22-vuotiaana reservin vänrikkinä toimi joukkueenjohtajana vastaperustetussa Osasto Elomaassa. Se oli koottu nuorista armeijaa käymättömistä rajaseudun pojista. Lakio muisteli, että joukossa oli myös jokunen 15-16 vuotiaskin. Joukkueen vahvuus oli 50 ja päällystöä edusti vänrikin lisäksi yksi alikersantti ja yksi korpraali.

Kirjansa sivulla 18 Lakio kertoo alikersantti P.:stä, joka sai pakokauhun heti ensimmäisessä kosketuksessa viholliseen. Tämä tapahtui Laatokan Karjalassa Impivaaran Mursulassa 17.12.1939. Mies pakeni paikaltaan vieden mukanaan kymmenkunta nuorta poikaa. Alikersantin mukaan lähteneet pojat julistettiin sittemmin kadonneiksi. Heidän nimensä löytyvät Kansallisarkiston sodissa menehtyneet -tiedostosta.

Alikersantti P

Lakio kertoi haastattelussa, että alikersantti P:n sukunimi oli Pirinen ja että hän oli kotoisin Sortavalasta. Osasto Elomaahan kuulunut Lakion joukkue oli perustettu 15.12.1939 eli hän ehti olla miehen kanssa tekemisissä vain muutaman päivän.

Tammikuussa 1940 perustet-

tiin Osasto Lakio, jonka päälliköksi Leevi Lakio nimensä mukaisesti siirtyi. Mursulan taistelun jälkeen hän ei koskaan enää tavannut Piristä. Minulta kesti useita vuosia saada selville alikersantti Pirisen henkilöllisyys. Kun sain miehelle etunimen, löytyivät kantakortit. Niiden kertoma sotien ajalta on hyvin suppea, vain, että mies kutsuttiin talvisotaan. Siihen merkinnät loppuvat. Sen sijaan varusmiesajalta ja kantaaliupseeriuralta 1920-luvulta on merkintöjä.

Taavi Henrik Pirisen nimi on merkitty Osasto Elomaan sotapäiväkirjaan 17.12.1939 taistelussa kadonneiden luetteloon. Samoin se löytyy Salmin Lohkon sotapäiväkirjan kaatuneiden luettelosta. Lakion joukkue oli tuolloin alistettuna Salmin Lohkolle. Ilmeisesti Pirinen sai surmansa 17.12.1939 Mursulassa vihollisen tulitoiminnan seurauksena. Ruumis jäi todennäköisesti vihollisen puolelle. Hän lienee tullut haudatuksi tuntemattomaan paikkaan.

Äärimmäinen katoaminen

Jostain käsittämättömästä syystä Taavi Pirisen poistumista muonavahvuudesta ja riveistä ei huomioidu armeijan kirjanpidossa.

Pirisestä ei ole elonmerkkiä 17.12.1939 jälkeen. Armeijan lisäksi myös seurakunnan henkilökirjanpito on pettänyt hänen kohdallaan. Miehen nimi siirtyi seurakunnan kirjojen mukana Sortavalasta Mikkeliin sotien

jälkeen. Pirinen julistettiin kuolleeksi 1.1.1996 iän perusteella. Mitään merkintää hänestä ei ole 1930-luvun jälkeen.

Taavi Pirisen nimi ei ole internetin sodissa menehtyneet-tiedostossa. Olen sitä Kansallisarkistoon tarjonnut. Torjuvan vastauksen perusteluna oli, että koska tieto menehtymisestä puuttuu kantakortista, asiaa ei huomioida. Voi vain ihmetellä, miksi sotapäiväkirjojen kadonneiden luetteloista tieto sinne ei ole siirtynyt. Ja eikö puutetta voi jälkeen päin merkitä?

Kuka hän oli?

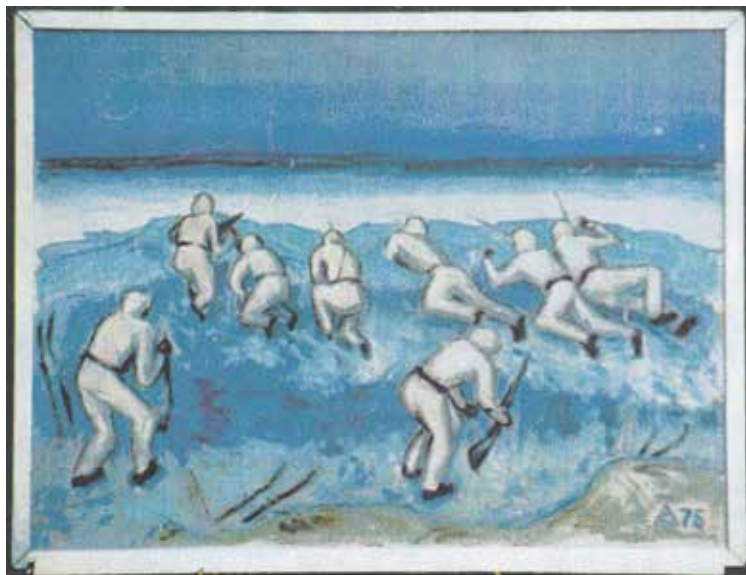
Taavi Henrik Pekanpoika Pirinen syntyi 6.6.1905 Sortavalassa. Hän oli vanhempiensa viidestä lapsesta nuorin. Molemmat sisaret menehtyivät jo pieninä. Osoitteina eri vaiheissa on ollut ainakin Sortavalan pitäjän Tuhkala ja Sortavala Kuokkaniemi.

Asiakirjojen mukaan Pirinen kävi yhteiskoulua neljä luokkaa. Sortavalassa oli lyseo ja sen matkikelista löytyvät vain veljien nimet. Lähimmät yhteiskoulut olivat Jaakkimassa, Käkisalmissa ja Joensuussa. Niiden oppilasluetteloissa Taavi Henrikin nimeä ei ole. Missä hän kävi koulua?

Ammatteja on ollut useita: puutarhaoppilas, asioitsija, sähkötyömies ja kirjaltaja. Kantakortti kertoo, että hän toimi 1920-luvun puolivälin paikkeilla muutamia vuosia kapitulanttialikersanttina Rannikkotyöstörykmentti 3:ssa.

Pirinen vihittiin avioliittoon 1927, mutta avio-onni ei kestänyt kauaa. Ainoa lapsi Erkki Olavi kuoli alle kolmivuotiaana vuonna 1930. Pirisen äiti kuoli 1932 ja iäkäs isä 1942. Veljien kanssa lienee yhteydenpito katkenut.

Ilmeisesti kukaan omaisista ei ihmetellyt, miksi mies ei palan-

Soini Airilan 1975-76 tekemiä tauluja Putkisaaren taistelusta. Putkisaari on lähellä Mursulaa Impilahdella. Airila johti Putkisaaren puolustusta tammikuun lopulla 1940.

nut talvisodasta. Se olisi käynnistänyt selvitystyön ja näkyisi merkintänä kantakortissa. Ilmeisesti perään ei kysely. Oliko Pirinen syrjäytynyt?

Pakokauhuiset

Vasta 2010-luvulla on noussut esille keskustelu suomalaisten sotilaiden hermoista sodassa. Ville Kivimäen Tieto-Finlandialla palkittu teos Murtuneet mielet tuo aihepiirin vihdoin esille. Samaten on alettu tutkia sodan käyneiden miesten henkistä selviytymistä ja sodan traumojen vaikutusta heidän perhe-elämäänsä. Aiemmin on tullut esille lähinnä termit tärrähtäneet tai karkurit.

Taavi Pirinen lähti talvisotaan eikä koskaan palannut. Mitä oikein tapahtui? Toisaalta voidaan kysyä, mitä oli tapahtunut sitä ennen. Kun mies heti ensikosketuksessa viholliseen saa pakokauhun ja katoaa, herää ajatus, oliko hänellä lainkaan edellytyksiä toimia taistelussa?

Mitään tietoja Pirisen mah-

dollisesta sotavankeudesta tai loikkaamisesta ei ole. Tällaiset epäilykset olisi pitänyt kirjautua armeijan asiakirjoihin. Olen aihepiiriä tutkineen Reijo Nikkilän kanssa tapauksesta keskustellut. Hänen mielestään Pirinen ei ole jäänyt sotavangiksi tai loikkanut.

Tietääkö joku Pirisestä?

Kaiken ylle jää leijumaan hämmästyks, miten voi saman sotilaan kohdalle osua kaikki: jäädä vaille omaisten ja läheisten huomiota sekä pudota yhteiskunnan organisaatioiden ulkopuolelle.

Tunsitko kukaan Sotaveteraarin lukija sortavalalaista Taavi Henrik Piristä? Otan mielelläni vastaan pienetkin tiedonmuruset.

Eeva Tammi

sotahistorioitsija,

erikoissairaanhoidtaja

Yhteydenotot: puh. 0500 206 107
eeva.historia@gmail.com

Kaivinliike S ja J Suojärvi Oy Hollola	Taseseppo Oy Hyvinkää	Kultakeskus Oy Hämeenlinna
Patria-Rakennus Oy Hämeenlinna	Life Prismakeskus Mansikkala	Kuusitunturi Oy Imatra
Rakennus ja Maalaus K. Tiippana Imatra	Imatran Logo-paino Ky Imatra	Enso-Markkinat Oy Imatra
Disamed Oy Inkoo www.disamed.fi	Metsäkoneurakointi Veljekset Eronen Ky Kiihtelysvaara	DJ-Entertainment Ky Joensuu
Metsä-Karvinen Oy Kontiolhti, Lehmo	Suomen Levyprofiili Oy Joensuu	Suomen CNC-Koneistus Oy Jyväskylä

SOTAHISTORIA

Suomi vapautui Pariisin rauhansopimuksen sotilasartikloista 1990

Rauhansopimuksen sotilasartikloiden määräytyminen

Helmikuun 10. päivänä 1947 allekirjoitettuun Pariisin rauhansopimuksen III osaan sisältyi sotilasartikloja, jotka rajoittivat Suomen puolustusvoimien kokoonpanoa ja aseistusta. Rauhansopimus asetti ylärajat Suomen puolustusvoimien jalkaväen miesvavuudelle, sotalaivaston aluskalustolle ja ilmavoimien koneiden määrälle. Suomelta kiellettiin kokonaan pommikoneet, sukellusveneet ja eräät muut asetyypit. Lisäksi sopimus kielsi hankkimasta saksalaista alkuperää tai mallia olevaa sotamateriaalia. Poliittisten ja alu-

eellisten artiklojen osalta Suomen rauhansopimus noudatti vuoden 1944 välirauhansopimusta.

Vaikka kaikki liittoutuneet maat olivat rauhansopimuksessa Suomen vastapuolena, varsinaisen vastuun sopimuksen määräysten noudattamisessa oli Neuvostoliitolla ja Iso-Britannialla. Asevoimia koskevat rajoitukset määrättiin samoilla periaatteilla kaikille toisen maailmansodan aikaisille Saksan liittolaismaille (Bulgarialle, Italialle, Romanianle, Suomelle ja Unkarille).

Yhteisiä tulkintoja

Suomalaisia hämmensi pitkään ristiriita siitä, miksi Pariisin rau-

hansopimuksessa rajoitettiin puolustusvoimien vahvuutta, kun taas vuonna 1948 solmitussa yyy-sopimuksessa Suomelta vaadittiin kykyä torjua alueellaan Neuvostoliittoa uhkaavat hyökkäykset. Suomalaiset eivät olleet perillä sotilasartiklojen syntyhistoriasta ja siitä, että ne oli tarkoitettu tilapäisiksi.

Aloitetta sotilaallisten rajoitusten sisällyttämisestä rauhansopimukseen ei ollut tehnyt Neuvostoliitto, vaan Iso-Britannia. Suomen katsottiin kuuluvan Neuvostoliiton vaikutuspiiriin, minkä vuoksi sen asevoimien rajoittaminen oli lännen etujen mukaista.

Suomi omaksui kylmän sodan aikana käytännön, jossa se sotilasartikloiden muuttamisen sijasta pyrki kiertämään rajoituksia sopimalla Neuvostoliiton ja Iso-Britannian kanssa yhteisistä tulkinnoista. Moskova ja Lontoo suostuivat 1960-luvun alussa uuteen sopimustulkintaan, joka salli Suomelle hankkia puolustuksellisia ohjuksia. Puolustusvoimat osti Neuvostoliitosta ja Iso-Britanniasta 1980-luvun alkupuolella meripuolustuksen kehittämiseen tarvittavia heräte- miinoja, jotka rauhansopimus kielsi. Suomen menettelytapa oli poikkeuksellinen, sillä muut rauhansopimuksen allekirjoittaja-

maat olivat jo varhaisessa vaiheessa viitanneet kintaalla sopimustensa sotilaallisille rajoituksille.

Operaatio Pax

Marraskuussa 1989 Berliinin muuri murtui. Seuraavana vuonna kaksi Saksaa ja neljä voittajavaltaa aloitti neuvottelut Saksojen yhdistymissopimuksesta. Keväällä 1990 Suomen ulkoministeriössä vahvistui käsitys siitä, että Saksan nopea kehitys teki rauhansopimuksen rajoitukset entistäkin vanhentuneemmiksi. Ministeriössä katsottiin, että Saksan suvereniteetin palautumisen jälkeen olisi kohtuutonta, jos sotilaalliset määräykset olisivat

Rajan kirot ja Antti Rokka

Viljo Pitkänen viettää eläkepäiviään Lempäälässä.

Rajan kiroilla tarkoitan elämää Karjalan Kannaksella Venäjän naapurina vuosisatoja, vuosituhansia. Sieltä ne sodat ovat aina tulleet. Tulee mieleen suuri venäläissota vuodelta 1495. Kuinka raaka on silloin ihmisen voinut olla. Yksin on Suo-

men aina pitänyt torjua idästä tuleva uhka. Yksin Knut Possekin tuolloin puolustautui.

Kerron alikersantti Rokasta, Viljam Pyllkkäästä (1912-1999). Opin hänet lähemmin tuntemaan vasta hänen muutettuaan asumaan Lempäälään. Olin mu-

kana hänen 80-vuotispäivillään ja kuvasin videolle tapahtumaa.

Pyllkkäät muuttivat Valkjärven pitäjästä 1920-luvulla kotikyläänsi Haparaisiin. Heillä oli maanviljelystila ja isä Mikko teki myös pajatöitä viljelyn ohella. Kaikki me nuoret miehet kuuluimme ensin suojeluskunnan poikaosastoon ja sitten suojeluskuntaan. Heidän talossaan oli vuoden 1941 takaisinvaltauksen jälkeen 18 venäläistä sotavankia, olin yksi heitä vartioivista pojista. Siitä se elämä juuri 16 vuotta täyttäneenä kiväärin kanssa alkoi jatkuen jatkosodassa ja Lapin sodassa. Minun isäni oli Viljamin kanssa samassa porukassa jossa-kin vaiheessa jatkosodassa. Isä sanoi, kun he joutuivat kranaattikeskitykseen, niin Viljam vain meni vähän kyyristellen ja sanoi; ei se satu, jos ei ole sattuaikseen. Minä olin isäni kanssa samassa sodassa ja vieläpä samalla rintamaloikolla noin kolmen kuu-

Viljam Pyllkkään kotitalo Haparaisissa toimi vuonna 1983 Haparaisten ja Keljan kylien supermarketina, valtion kauppana.

Lähiomaiset Viljam Pyllkkään haudalla 1999.

Sakkolan pitäjän Haparaisten kylän poikia kertausharjoituksissa Perkjävellä 18.8.1935. Viljam Pyllkäs on istumassa toinen oikealta, Tauno Pyllkäs (Viljamin veli) seisomassa toinen oikealla ja kirjoittajan isä kolmas vasemmalta seisomassa.

Näkemykseni mukaan Tunte-mattomasta Sotilaasta tehdyissä elokuvissa ja niissä Viljamia esittävät näyttelijät eivät ole löytäneet aitoa Viljamia. Viljam sanoi asiaa suoraan, vihasi herroja eikä jankuttanut. Mikä sitten lienee omaisten näkemys? Minun mielestäni suurin virhe kaikissa so-taelokuvissa on, että kun oikein ammutaan, sen jälkeen tulee aivan hiljaista. Sodassa taustalla kuuluu aina tykkien jyminää tai muuta sotaan liittyvää ääntä. Koskaan ei ole täysin hiljaista.

Vastoin yleistä tietoa, että Viljamin kotitalo Sakkolan Haparaisissa olisi poltettu, ei pidä paikkaansa. Se oli hirsitalo ja se purettiin, vietiin turisteilta tun-

temattomaan paikkaan, jonka vain harva tiesi. Tontilla poltettiin ainoastaan jätteitä. Syyksi sanottiin, ettei siinä voinut asua, kun päivittäin kävi suomalaisia turisteja bussilasteittain. Olen itse käynyt luovutetussa Karjalassa ensimmäisen kerran 1978 ja sen jälkeen kymmeniä kertoja. Viljami Pyllkkään kotitalosta tuli suomalaisten turistien käyntikohde. Siksi talo hävitettiin.

Omaisten ja ehkä myös Viljamin tahto oli saattaa Viljam haudan lepoon ilman mediaa. Siinä he onnistuivat.

Viljo Pitkänen (91)
sotaveteraani
Lempäälä

Pariisin rauhansopimus esiintyy vuonna 1947 julkaistussa suomalaisessa postimerkissä. Rauhansopimuksen ehdot koettiin Suomessa raskaiksi.

yhä rajoittamassa Suomen täysivaltaisuutta. Pienessä ulko- ja turvallisuuspoliittisten virkamiesten ja päättäjien piirissä alettiin salassa valmistella rauhansopimuksen sotilasartiklojen poistamista. Hankkeesta käytettiin nimitystä Operaatio Pax.

Operaatio Pax otti merkittävän askeleen kohti toteutumista, kun Saksat ja neljä voittajavaltaa allekirjoittivat 12. syyskuuta 1990 sopimuksen Saksan yhdistymisen ehdoista. Syyskuun alkupäivinä presidentin kansliapäällikkö Jaakko Kalela informoi - presidentti Koiviston ohjeistamana - KGB:n Helsingin päällikkö Felix Karasevia Suomen aiikeesta tulkita rauhansopimusta. Karasev välitti tiedon presidentti Gorbatschoville, joka ei asettunut

Suomen päätöstä vastustamaan.

Suomen hallituksen päätös rauhansopimuksen Saksaa koskevista ja Suomen täysivaltaisuutta rajoittavista määräyksistä julkistettiin 21. syyskuuta 1990. Hallituksen päätöksessä todettiin rauhansopimuksen sotilasartikloiden, ydinasekieltoa lukuun ottamatta, menettäneen merkityksensä. Samassa yhteydessä presidentti Koivisto tulkitsi vanhentuneeksi yya-sopimuksen viittauksen Saksan uhkaan. Hän kuitenkin korosti, että yya-sopimuksen olennainen sisältö säilytti merkityksensä ja sopimus vastasi edelleen Suomen turvallisuusetuja.

Neuvostoliiton nootti

Suomen yksipuolinen toiminta herätti kritiikkiä Neuvostoliiton

ja Iso-Britannian ulkoministeriöissä. Ne katsoivat, että Suomen olisi pitänyt noudattaa rauhansopimuksen 22. artiklaa, jonka mukaan sotilasartikloiden muuttaminen tapahtui joko sopimalla allekirjoittajavaltioiden tai YK:n turvallisuusneuvoston kanssa. Suomen toiminnan pelättiin luovan ennakkotapauksen valtiosopimuksen yksipuolisesta irtisanomisesta. Hallituksen rauhansopimusta koskeva päätös oli lisännyt julkista keskustelua rajoista ja Karjalan palauttamisesta.

Neuvostoliiton ulkoministeriö pyrki vesittämään Suomen hankkeen. Se esitti ensin Suomen ja Neuvostoliiton välisiä neuvoteluja, joissa sovittaisiin Suomen puolustusvoimien määrävahvuuksista. Kun suomalaiset eivät

tähän suostuneet, Neuvostoliitto antoi virallisen nootin Suomelle marraskuussa 1990. Nootissa esitettiin, että Neuvostoliitto ymmärsi Suomen päätöksen siten, että Suomi ei aio ylittää rauhansopimuksessa asevoimille asetettuja enimmäismääriä eikä tule hankkimaan ydinaseita. Suomi ei kuitenkaan päätöstään pyörtänyt, vaan toisti vastausnootissaan hallituksen 21. syyskuuta tekemän rauhansopimus päätöksen sisällön. Noottien vaihdon jälkeen Neuvostoliitto jätti asian sikseen.

Juha-Matti Ritvanen
VTM Juha-Matti Ritvanen valmistelelee väitöskirjaansa Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineessa.

Saksalaisten ainutlaatuinen kartoitustyö Lapissa

Saksalaiset joukot saapuivat maahamme vuonna 1941 miehittämästään Norjasta. Taistelujoukkojen mukana olivat myös karttahuoltoyksiköt. Ennen sodan syttymistä saksalaiset olivat jo ilmakuvanneet Petsamon alueen sekä muitakin osia pohjoisimmasta Suomesta. Saksalaiset täydensivät kuvaustuloksilla sitten käytettävissään olevia yleiskarttoja ja topografista aineistoa, jotka oli vallattu norjalaisilta.

Sotatoimien alettua Suomessa ja saksalaisten hyökkäyskiilojen lähtiessä liikkeelle kohti itää, alkoi myös yhteistoiminta saksalaisten ja suomalaisten välillä kartta-asioissa. Ensimmäiset toimenpiteet koskivat suomalaisten yleiskarttojen hankintaa. Päämajan topografiselta osastolta pyydettiin materiaalia joko omaksi tai lainaksi jäljentämistä varten. Viimeksi mainitut pyynnöt koskivat lähinnä neuvostoliittolaista kartta-aineistoa, jota suomalaiset olivat saaneet sotasaaliiksi.

Saksalaiset muunsivat venäläiskartat saksalaiseen muotoon. Saksalaisella 20. Vuoristoarmeijalla oli keväällä 1944 valmiina muun muassa hyvin laaja 1:100 000-kaavainen Itä-Karjalan kartasto, joka perustui lähes kokonaisuudessaan sotasaalisaineistoon. Tähän Heereskarten-ryhmään kuului muitakin yleiskarttoiksi luettavia koonnoksia. Lisäksi he olivat uusintapainaneet venäläisistä 1:50 000 topografikartoista ns. Truppenausgabesarjan. Erikoista oli saksalaisten käyttämä paikannimistö. Yleensä he muuttivat uusintavaiheessa venäläisissä kartoissa olevat tekstit sellaisenaan länsimaiseen kieliasuun. Alueilla, joissa oli harvako nimistö, kastettiin nimeämättömiä maastonkohtia saksalaisen näkemyksen ja koti-ikävan mukaisesti. Niinpä eräillä Petsamon lehdillä esiintyivät Afrika-See, Stempel-See, Wolfsberg jne.

Sotatilanteen kääntynyt itärintamalla saksalaisille epäedulliseksi alkoi Saksan sodanjohto laatia eri tilanteita varten vaihtoehtosuunnitelmia. Syyskesällä 1943 sai Pohjois-Suomessa taisteleva 20. Vuoristoarmeija Hitlerin ohjeen n:o 50, jossa käskettiin saksalaisten varautua Suomen rintamatilanteen muutoksiin. Vuoristoarmeija sai tehtävän; sen oli tarvittaessa siirryttävä pohjoiseen ja toisaalta määräalueita oli pidettävä hallussa. Määritettiin kaksi tasaa, jotka oli ehdottomasti pidettävä hallussa. Tämä edellytti näiden strategisten alueiden pikaista kartoitusta. Vanhaa karttapohjaa kun ei ollut.

Kartoitusapua Välimereltä

Elokuussa 1944 ilmakuvattiin 20. Vuoristoarmeijan toimes-

ta Vuotson ja Lätäsenon alueita. Ennen kuvausta oli jo ryhdytty kartoitustyön valmisteluihin. Työn johtajaksi oli määrätty 20. Vuoristoarmeijan mittausupseeri majuri Hans Ernesti ja hänen avukseen oli komennettu Norjan puolelta joukko ammattimiehiä. Lisäksi Saksan ylin johto (OKW) oli käskennyt kartoitustehtävään erikoisjoukoistaan yliluutnantti, Wienin yliopiston geodesian tohtori Wolfgang Pillewizerin ryhmään. Siirto oli merkittävä, Pillewizer oli näet käskyn saadessaan Välimeren alueella kartoitus- ja mittaustehtävissä. Grazin yliopiston 69-vuotias professori Pillewizer kertoi allekirjoittaneelle vuonna 1980 kokemuksiaan pikasiirrosta:

Lähtö oli niin nopea, että Välimeren kartoittajat havaitsivat

akkiä istuvansa Pohjois-Suomen vaaran laella kuuman Välimeren palvelusasuisia ja itikoiden ja mäkäräisten kiusaamana. Tunne oli suorastaan "helvetillinen", hän mainitsi. Oli nopeasti saatava kelvollinen asepuke ja vasta sitten aloitettava kartoitus.

Maasto oli vaikeata ja lukuisen soiden ja kivieliöiden kattamaa, metsän peittämää, aivan toista kuin Välimeren luonto. Kartoitettavat alueet olivat pintavat. Aikaa oli käytettävissä hyvin vähän. Pillewizerin työ olikin pikakartoitusta, vain keskeisimmät maastokuvat tallennettiin, painopiste oli strategisten kohtien kuvaamisessa karttapohjaan. Eriyisen hankalaa oli määrittää riittävän tarkat korkeussuhteet, normaalin vaatusmittauksen sijaan käytettiin silmämääräistä

kaltevuusmittaria eli hypsometriä. Stereotulkinta oli myös paikallaan. Suot hetteineen olivat saksalaisille petollisia. Pillewizer korosti pohjoisen lausunnon maaston vaikeakulkuisuutta. Geodeettiset pisteet oli nekin määritettävä rungoksi ja niiden vastinkuviot oli paikannettava ilmakuvilta. Kiireestä ja maaston vaikeudesta johtuen runko jäi hataraksi. Pikakartoitukseen osallistui loppujen lopuksi neljä geodeettia, fotogrammetrikkoa sekä maantieteilijää. Heidän apunaan oli 33 eri alojen ammattimiestä.

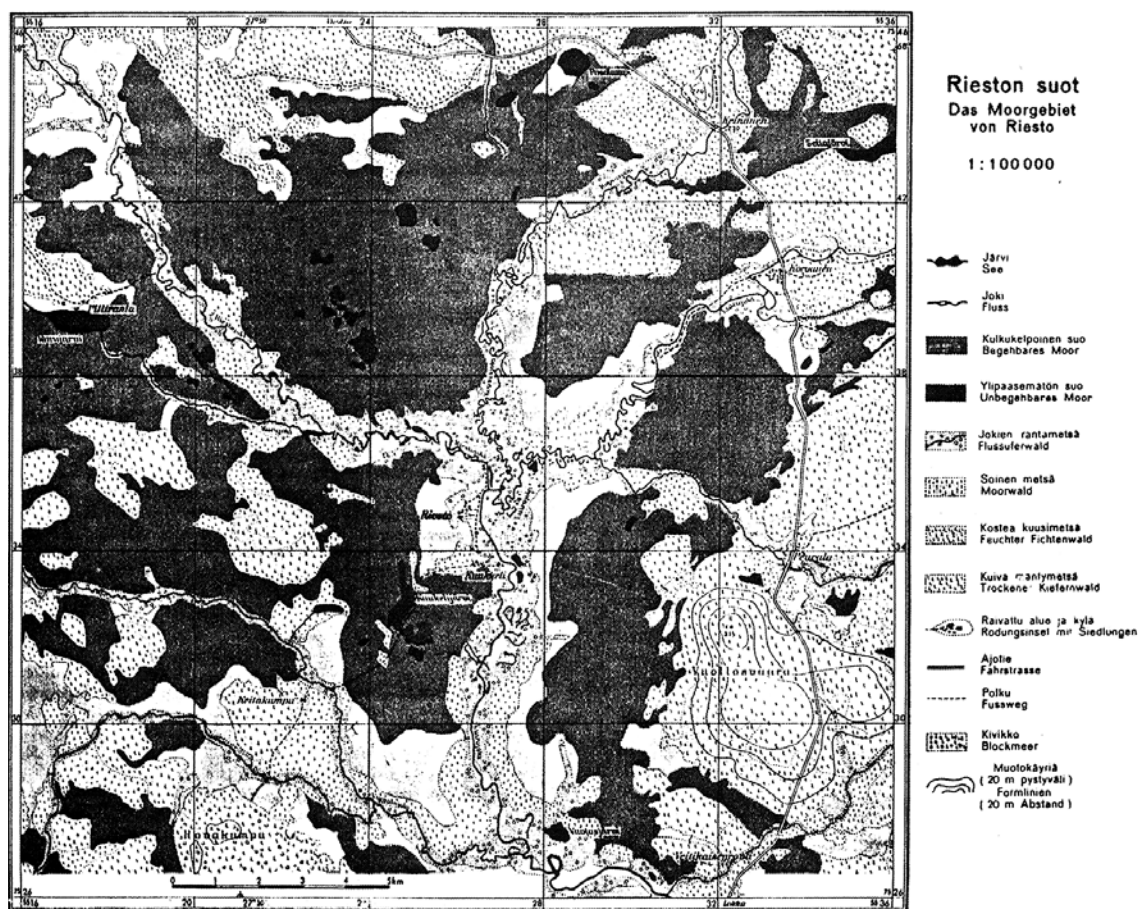
Kahdessa kuukaudessa mittava työ

Lukuisten välvaiheiden jälkeen, joihin sisältyi kaksi asemanvaihtoa Parkkinaan ja Norjan Rundhaugiin, saatiin vihdoinkin osa 20. Vuoristoarmeijan vastuualueen kartoista valmiiksi.

Huolimatta ennätyskellisen nopeasta kartoituksesta eivät valmistuneet kartat hyödyttäneet joukkoja tarkoitettulla tavalla. Saksalaisten vetäytymisliike oli odotettua nopeampaa ja karttojen kuvaama alue jäi taakse. Saksalaisten joukkojen vetäytyttyä Suomesta Norjaan pysyivät kartoituselimet vielä jonkin aikaa 20. Vuoristoarmeijan käytössä, mutta jo talvella 1945 siirrettiin ensimmäisiä komennuskuntia takaisin Saksaan.

Puhtaasti kartoitusteknisesti saksalaisten kartoitustyötä tarkastellen he olivat runsaassa kahdessa kuukaudessa toteuttaneet mittavan kartoituksen heille tuikei vierassa ja hankalassa maastossa. Tätä oli pidettävä erinomaisena saavutuksena.

Jyri Paulaharju

Yliluutnantti Wolfgang Pillewizerin ryhmän laatima pikakartta Rioston suot 1:100 000 kartta, joka painettiin vasta Norjan puolella.

Lähteet:
Professori Wolfgang Pillewizer (1911-1999). Kirjallinen haastattelu 21.4. 1980

Muistoissa jatkosodan alku 75 vuotta sitten

Eri puolilla Etelä-Karjalaa muisteltiin jatkosodan alkamista 75 vuotta sitten. Kesäkuun 25. päivänä 1941 eduskunnalle antamassaan tiedonannossa hallitus oli tehnyt sen johtopäätöksen, että maa oli joutunut sota-tilaan.

Kaukopartiotoimintaa Rautjärvellä

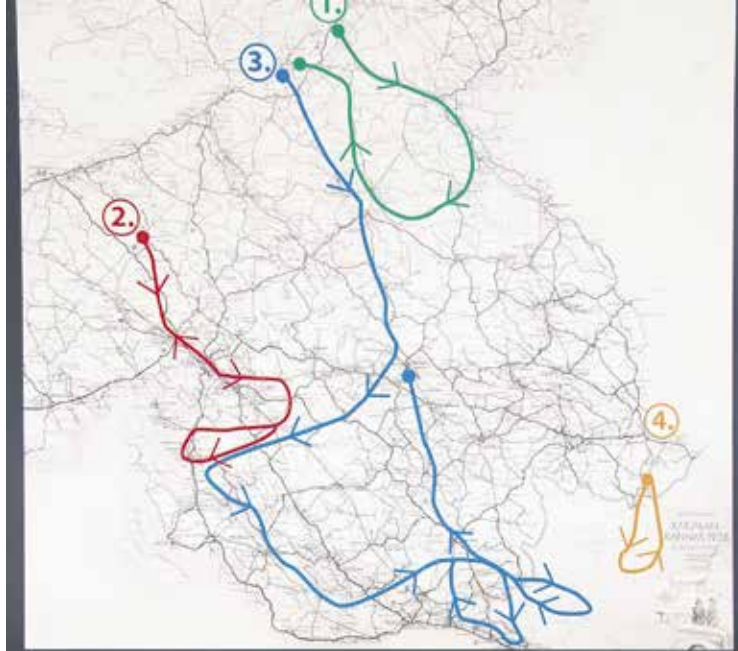
Partiotiedustelua oli myös välirauhan aikana, koska pidettiin tärkeänä selvittää Neuvostoliiton mahdolliset hyökkäysvalmistelut Suomen suuntaan. Kaukopartiotoiminta alkoi Rautjärvellä, kun Viipurin alatoimiston eli osasto Vehniäisen ensimmäinen siviiliasuinen partio lähetettiin 4.6. Karjalan Kannakselle. Ja kesäkuussa ennen virallista sodan toteamista kuusi kahden miehen partiota oli suorittamassa tehtäväänsä eli hankkia tietoa alueen tiestöstä, rautateistä, vihollisen liikkeistä ja joukko-osastojen sijainnista. Toiminta pidettiin kaikin puolin salassa. Näistä kuudesta partiosta viimeisen tiedustelijat jäivät palaamatta. Kaikkiaan osasto Vehniäinen teki 23 partiomatkaa kesällä 1941. Osasto menetti jatkosodan ja Lapin sodan tiedusteluissa kaatuneina tai kadonneina 34 partiomiestä ja kaksi lottaa. Kaukopartiomiehiksi valittiin hyvän fyysisen ja henkisen kunnon sekä aseenkäsittelytaidon omaavia, koska tehtävät olivat erityisen vaativia.

Jos oli Suomella tiedustelijointa Neuvostoliiton puolella, niin samaa toimintaa oli myös toisin-

päin. Neuvostoliittolaisia desantteja liikkui paljon rajan pinnassa ja Rautjärvelläkin jäi kiinni sodan jo loputtua syyskuussa 1944 kolme desanttia, kaksi miestä ja yksi nainen. Nämä kuitenkin pidätystilanteessa räjäyttivät itsensä mie-

luummin kuin jäivät kiinni. Heikin ovat saaneet muistomerkin.

Mietylän historiallisella kasarmialueella Rautjärvellä järjestetään vuosittain heinäkuun alussa Mietylän Kollaus, jolloin mm. Kollaa-museo on auki.

Oheiseen Karjalan kannaksen karttaan on esimerkkeinä piirretty osasto Vehniäisen Mannerheim-ristin ritareiden alueelle suuntautuneiden partiomatkojen reittejä, molempien osalta yksi välirauhan ja yksi jatkosodan ajalta:

1. Paavo Suorannan 6. kesäkuuta 1941 liikkeelle lähtenyt partio, reittinään Laikko – Ilme – Hiitola – Kaarlahti – Kaukola – Inkilä – Rautjärvi. Matkan kesto oli kuusi vuorokautta.
2. Arvo Mörön 17.6. lähetetty kahdeksan vuorokauden partio: Nuijamaa – Viipurin rantamaantie – Pilppula – Kämärä – Kaislahti – Johannes, josta paluu Nuijamaalle.
3. Arvo Mörön partion pitkä taival 23.7.–22.8.1941: Rautjärvi – Sairala – Heinjoki – Johannes – Kuolemajärvi – Mustamäki – Kivennapa – Termola/Ohta (Terijoki/Valkeasaari*) – Äyräpää.
4. Paavo Suorannan johtama hyökkäysvaiheen viimeinen partio 16.–19.9.1941: Metsäpirtti/Räikkölä – Lempaalan suunta – Metsäpirtti.

*Mörön partio jakautui osaksi matkaa kahtia.

Rautjärven ns. yläpappilassa, - nykyisin seurakuntakoti - jossa partiot oleskelivät, on muistotaulu kaukopartiotoiminnasta. Kaksi osasto Vehniäisen tiedustelijaa Arvo Mörö ja Paavo Suoranta nimitettiin Mannerheim-ristin ritareiksi.

Osasto Vehniäisen perinneyhdistyksen puheenjohtaja Seppo Hynnä luovutti omistamansa aseet kunnalle. Aseita hallinnoi Rautjärven Reserviupseerikerho ry, joka on mukana suunnittelemassa kaukopartiodraamakierrosta, jossa samoin kuin olemassa olevalla desanttikierroksella aseita tullaan käyttämään.

Tapahtumaa elävöitettiin esittämällä kohtaus, jossa Tarnalassa toisen armeijakunnan lohkolle eversti Aarne Blick antaa hyökkäyskäsken alaisilleen joukoille. Rooleissa everstit Juhani Paakkinen, Vesa Huuskonen ja Reijo Jantunen.

"Pikkutietoutta kauniista Karjalasta ja muualtakin" Petsamon luostari

Petsamon luostarin perustaja, Pyhä Trifon, oli papin poika ja elämältään harras kristitty, maallikkonimeltään Mitrofan. Jo nuorena hän jätti kotinsa Tverissä Venäjällä ja lähti pohjoiseen kääntymään kolttia kristinuskoon kokonaan sivistyksen ulkopuolella. Hän rakennutti Petsamojoen varrelle kirkon, jonka rakennusaineet raahattiin paikalle runsaan kolmen kilometrin päästä. Kun Pyhä Trifon ei ollut itse pappi, hän kutsui paikalle Elias-nimisen pappismunkin, joka suostuikin tulemaan Paatsjoelle kastamaan lappalaisia kristinuskoon. Elias vihki vuoden 1533 alussa Pyhän Trifonin rakennuttaman kirkon Pyhän Kolminaisuuden muistoksi. Tästä sai alkunsa Pyhän Kolminaisuuden luostari, jonka olemassaolon tsaari vahvisti ja määräsi sille huomattavia maa- ja kalastusalueita.

Saamansa suosiosoituksen muistoksi Pyhä Trifon rakennutti Paatsjoen Kolttakönkälle 1565 pienen kirkon pyhitettynä Pyhän Boriksen ja Pyhän Glebin kunniaksi. Itseään varten Pyhä Trifon rakennutti kauemmaksi kirkosta erakkomajan ja kirkon, joka oli pyhitetty Neitsyt Marian kuoleman muistolle. Pyhä Trifon kuoli 1583 ja hänet haudattiin rakennuttamansa kirkon alle. Kuollessaan Pyhä Trifon oli 98-vuotias.

1500-luku oli Pohjolassa sotiin aikaa. Vuoden 1589 aikoihin venäläiset sotajoukot hävittivät Suomessa Oulun ja Pohjanmaan seutuja, ja suomalaiset sissijoukot vuorostaan Karjalaa ja Lappia. Pekka Vesaisen johtama suurehko suomalainen sissijoukko - iiläisistä muodostettu - tunkeutui Petsamoon ja tuhosi perin pohjin luostarin, jolloin 116 luostarin munkkia ja asukasta poltettiin

kirkkoonsa. Luostari rakennettiin uudelleen 1800-luvulla Solovetskin luostarin miesten toimesta. Työt aloitettiin Pyhän Trifonin erakkomajan paikalla, koska siellä oli 1707 rakennettu Kristuksen temppeliintuomisen kirkko, vanha pappila ja joitakin lappalaismajoja.

Ensimmäisenä työsuorituksena oli tien rakentaminen erakkomajalta vanhan luostarin paikalle Paatsjoelle kirkon rakennusainesten paikalle kuljettamiseksi. Aivan uutta kirkkoa ei tosin rakennettu, vaan 1707 rakennettu kirkko laajennettiin rakentamalla sen eteen uusi osa sivualttereineen. Pääalttariiksi jäi vanhan kirkon alttari. Kirkko oli aluksi kylmä ilman lämmityslaitteita, mutta myöhemmin sinne asennettiin rautakamiina. Toinen sivualtari vihittiin Zosiman ja Savatin - solovetskiläisten - ja toinen Neitsyt Marian kuoleman muis-

Petsamon aluostari, joka 1921 luovutettiin luterilaiseksi kirkoksi ikonostaasin ja alttarihuoneen jäädessä kuitenkin koskemattomaksi.

tolle. Vuonna 1890 valmistui Pekka Vesaisen tuhoaman kirkon paikalle korkea kuutiomainen rukoushuone, joka 1900-luvun alkupuolella muutettiin kirkoksi.

Kun Petsamo Tarton rauhassa tuli kuulumaan Suomeen, valtiovalta luovutti edellä mainitun kirkon luterilaiselle seurakunnalle. Kirkon ortodoksinen ikonos-

Nuijamaalla pidettiin 3.7.2016 muistotilaisuus kranaattituleen joutuneiden ja surmansa saaneiden nuijamaalaisten Terttu Hyvärisen, Väinö Hyvättisen, Tapani Korpelan ja Eila Ruokosen kaatumapaikalla. Nuijamaan sotaveteraanit, lotat ja Lions Club pystyttivät muistomerkin 6.8.2006.

Tilaisuudessa paljastettiin muistolaatta tekstillä "Jatkosodan 2. divisioonan komentaja eversti Aarne Blick antoi alaisilleen II AK:n joukoille hyökkäyskäsken täällä Tarnalan tienristeyksessä 30.6.1941". Muistolaatan, joka kiinnitettiin tienristeykseen pystytettyyn kivilohkareeseen, paljasti JR7:n perinnetoimikunnan puheenjohtaja Juhani Hämäläinen.

Parikkalan Tarnalasta Tyrjän rykmentiksi

Parikkalan Tarnalassa 30.6. vietettiin jatkosodan alkamisen 75-vuotismuistotapahtumaa. Kyseisenä päivänä 1941 toisen divisioonan komentaja eversti Aarne Blick antoi joukoilleen hyökkäyskäsken Tarnalan tienristeyksessä määränpäänä Laatokka. Ensin tuli kuitenkin vallata Tyrjän seutu ja myös katkaista Sortavalan - Elisenvaaran rautatielinja. Parikkalasta tuli rajapitäjä talvisodan jälkeen ja mm. Tyrjän kylästä puolet jäi rajan toiselle puolelle.

Ennen jatkosodan alkua alueen kylät oli jo evakuoitu, kertoi **Eino Heinonen**, joka itse on kaksi kertaa joutunut evakoon. Evakuoinnit Parikkalasta tapahtuivat nopeasti, vain muutamassa päivässä juhannuksen alla. Juhannuksen jumalanpalvelukseen 22.6.1941 osallistui vain kourallinen kyläläisiä.

Tarnalan ja lähikylien alueelle majoitettiin JR7:n, JR28:n ja JR49:n sekä erillisen rajajääkäripataljoonan joukkoja. Vihollinen oli linnoittautunut Tyrjän alueelle ja täällä käytiinkin jatkosodan alun raskaimmat taistelut. Suuria tappioita vaatineet taistelut kestivät toista kuukautta, mutta käsky tuli täytettyä, kuten evl **Ilmari Hakala** tyhjentävässä esitelmässään totesi. Hakala kertoi sekä sodan syistä ja joukkojen keskityksistä rajan pintaan että Tyrjän taistelusta ja Lahdenpohjan valtakuksesta. Nämä taistelut antoivat JR7:lle nimen Tyrjän Rykmentti ja maineen yhtenä valiorykmenttinä komentajinaan everstit Armas Kemppi ja Adolf Ehrnrooth.

Päivään osallistui myös JR7:n veteraaneja. Mannerheim-ristin ritari Tuomas Gerdt oli konekiväärijoukkueen johtajan taistelulähetin ja haavoittui luodista päähän ankarassa tykkitulessa Pääsiäisvaaran taisteluissa 1. heinäkuuta. Jo elokuussa hän palasi yksikköön toimien nyt taistelulähettiliupseerina. Pentti Laamanen Punkaharjulta oli vain 16-vuotiaana esikunnan lähettinä.

Tykistökeskitys Nuijamaan Myrällä

Nuijamaan Myrän kylä sijaitsi n. kahden kilometrin päässä uudesta rajasta ja rintamalinjasta. 4.7.1941 siirrettiin joukkoja Myrän rajavartioasemalle mukanaan lottien kanttiini. Rauhallisen illan rikkoi vihollisen tykistökeskitys.

Teksti ja kuvat: Raili Leino
Etelä-Karjalan sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja

Nuijamaan Sotaveteraanit ry:n varapuheenjohtajan Antti Kaarnan isän suojeluskunnan talousliupseerin Viljo Kaarnan päiväkirjassa lukee:

Samassa räjähti pihassa kranaatti, toinen heti rakennuksen takana ja sitten katkeamattomana sarjana putoili kranaatteja....

Ulos syöksyessäni näin lottien ja miesten rientävän rakennuksen päitse ylös kiviseen metsään... Kun ensimmäinen kranaattisade noin puolen tunnin kuluttua oli ohi, nousin pystyyn ja kuulin mäeltä Toivo Rutin talon takaa ensimmäiset avunhuudot: "Auttakaa! Lääkintämiehet tänne!" ...Ensiksi tapasin kers. Tolosen, joka sanoi haavoittuneensa ja lisäsi: "Tytöille kävi huonosti."

Vänr. Pentikäinen juoksi myös mäellä huutaen lääkintämiehiä. Hän näytti lottien onnettomuuspaikan. Hyvärisen Terttu ja Ruokosen Anja makasivat taivuneen kuusen latvan alla päät ruhjoutuneina. Kuulin, että Myrän vartion emäntä, korpr. Korpela ja sotamies V. Hyvättinen olivat haavoittuneet. Lottien kaatumispaikasta n. 10-15 m mäelle päin tapasin Korpelan makaamasta vatsallaan. Hän pyysi: "Autta hyvä Ville ja käännä minut selälleni." Tartuin Korpelaa hartioista kääntäen hänet selälleen. Vasemman jalan käänsin erikseen, sillä se oli reidestä pahoin sirpaleen runtelema, samoin oikean jalan säären luut olivat poikki....

Menin uudelleen lottien ruumiiden luokse. Nostin kuusen latvan pois heidän päältä ja erään toisen sotilaan avustamana oikaisimme heidän ruumiinsa sijoittaen murskaantuneen pään vähän korkeammalle mättään päälle. Kun tämä työ oli tehty, otin asennon, vein käden päähineeseen ja kunniaa tehden vietin hiljaisen hetken aivan etulinjassa sankarikuoleman saaneiden lottien TERTUN JA ANJAN kylmenevien ruumiiden ääressä.

Tein kunniaa Suomen naiselle, joka tahtoo seistä vaarojenkin paikalla soturiveljensä rinnalla valmiina uhreihinkin.

Sotamies Väinö Hyvättinen kuoli jo sidottaessa, korpraali Korpela kolme päivää myöhemmin.

taasi jäi koskemattomaksi, eikä luterilainen seurakunta saanut käyttää alttarihuonetta. Luostarin munkit saivat oikeuden toimittaa kirkossa jumalanpalveluksia 116 veljen kuolinpäivänä eli vanhana jouluna.

Talvisota syksyllä 1939 alkoi Lapissa ja Petsamossa niin yllättäen, ettei luostarin asukkailla ehditty ilmoittaa asiasta ennen sotatoimien alkamista. Seurauksena koko luostarin veljistö joutui neuvostosotilaiden käsiin mitään

aavistamatta. Vuoden 1940 Moskovan rauhanteon jälkeen vangitut palautettiin Suomen puolelle luostarin johtajaa pappismunkki Paisijta ja sähkölaitoksen hoitajaa munkki Feodoria lukuunottamatta. Heidän kohtaloaan Neu-

vostoliitossa ei varmasti tunneta. Luostarin kirkko jäi koskemattomaksi myös jatkosodan 1941-1944 aikana, joskin joitakin luostarin rakennuksia tuhoutui tai vahingoitui taistelujen yhteydessä. Esimerkiksi luostarin päära-

kennus sekä sen yhteydessä ollut vanha pappila tuhoutuivat.

Anssi Vuorenmaa

THERA-TRAINER MOBI

Moottoroitu polkulaite aktiivisuuden ylläpitoon.

Hyödyt:

- Sydän- ja verenkiertoelimistön vilkastuminen ja kestävyuden lisääminen
- Lihasvoiman vahvistaminen ja säilyminen
- Jäykistymisen välttäminen ja liikkuvuuden lisääminen
- Aineenvaihdunnan ja ruoansulatuksen tehostaminen
- Liikkuminen lisää mielihyvähormonien tuotantoa

Laitteen mukana jalkakaukalot ja käsikahvat, jotka vaihdettavissa pikalukituksella ilman työkaluja.

CE medical device

reddot design award
winner 2016

fysioline
live well.

Fysioline Oy
Arvionkatu 2
33840 Tampere

puh. 03-2350 700
info@fysioline.fi
www.fysioline.fi

THERA
TRAINER

SOTAHISTORIA

Veteraanijärjestöjen johto vallankaappausyrityksen ytimessä

Kolme veteraanijärjestöä (Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto ja Rintamamiesveteraanien liitto) olivat saaneet v. 1991 ensimmäistä kertaa yhteiskutsun, 2 henkilöä järjestöä kohti Neuvostoliiton sotaveteraanikomitealta saapua ystävyysvierailulle elokuun 19. päivästä 21. päivään

Moskovaan ja 21. päivästä 23. päivään Leningradiin. Kutsun oli allekirjoittanut komitean puheenjohtaja, ilmavoimien marsalkka **Alexander Silantiev**. Kaikilla kolmella suomalaisjärjestöllä oli viimeistään 1980-luvun puolivälin jälkeen toimivat kahdenkeskiset suhteet itäisen naapurin veteraaneihin ja heidän keskusjärjes-

töönsä. Toki venäläisveteraanien vieraillessa Suomessa oli kulloinkin kutsun esittänyt järjestö järjestänyt tapaamisen vieraidensa kanssa kahdelle muullekin veteraanijärjestölle, ja joskus myös Rintamanaisten liitto oli mukana näissä tapaamisissa. Tähän kutsuun asti suhteiden hoito oli toiminut bilateraalilla pohjalla.

Kaikki kolme järjestöä ottivat kutsun vastaan ja valitsivat johtonsa edustajat matkalle: Veljesliitosta puheenjohtaja **Uki Voutilainen** ja pääsihteeri **Juhani Saari**, Sotaveteraaniliitosta puheenjohtaja **Simo Kärävä** ja varapuheenjohtaja **Antti Hartikka** sekä Rintamaveteraaniliitosta, kun puheenjohtaja **Risto Hyvärinen** oli Budapestissä toimivana suurlähettiläänä estynyt samanaikaisesti tapahtuvan Unkarin presidentin Suomeen tehdyn valtiovierailun johdosta lähtemästä, varapuheenjohtaja **Eino Valkokivi** ja toiminnanjohtaja **Reino Toivio**. Vanhimman järjestön puheenjohtaja Uki Voutilainen oli delegaation johtaja. Nyt, 25 vuotta myöhemmin, elossa delegaatiostamme ovat enää Juhani Saari ja tämän kirjoittaja.

Vallankaappaus alkaa

Elokuun 19. päivä aamuyöstä, ehkä joskus klo 3 jälkeen, puhelin soi ja Risto Hyvärinen kertoi, että Moskovassa on parhaillaan menossa vallankaappausyritys. Samalla hän toivoi,

että meidän tulisi ehdottomasti matkustaa Moskovaan tilanteesta huolimatta. Uutistoimistot Moskovasta olivat välittäneet tietoa yön aikana vallankaappausyrityksestä, ja että kaappausyrityksen johdossa olisi varapresidentti **Gennadi Janajevin** johtama junta. Krimillä oleilleen presidentti Gorbatschovin asemasta ei ollut tietoa. Vastasin, että menemme, jos kone lentää, mutta päätämme asiasta kentällä yhdessä. Meillä oli liput Finnairin aamuvuoroon Moskovaan. Kerroin Riston terveiset ja päätelimme, että jos Finnair lentää, kaipa se lentää takaisinkin ja niin päätimme lähteä. Päätös kannatti. Emme voineet vielä tuolloin arvata, ehkä korkeintaan uumoilla, että saimme olla todistamassa vuosisatamme ehkä yhden suurimman historiallisen tapahtumaketjun käynnistymistä sen ytimessä.

Ystävällinen vastaanotto

Moskovassa delegaatiotamme oli vastassa juhlava kenraalijoukko. Meidät toivotettiin jo kentällä sy-

Teillä ja kaduilla oli runsaasti panssarivaunuja. Väkijoukko parveili vaunujen lähellä.

Historianopettajat sotahistorian syntypaikoilla

Terijoella kunnostetaan Terijoen entisen upseerikerhon taloa, jossa vaikutti parin viikon ajan Otto Ville Kuusisen nukkehallitus syksyllä 1939.

Historianopettajat olivat Tammenlehvän Perineliiton, Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen ja Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton (HYOL:n) yhdessä järjestämällä sotahistoriallisella retkellä 1.–3.8.2016 Karjalan Kannaksella. Sotahistoriamatkan kurssinimenä oli *”Ei tästä edemmäs! Torjuntavoitto Kannaksella 1944”*.

Taitavana oppaana toimi sotahistorioitsija **Göran Lindgren**. Tällaiselle matkalle on tarvetta, sillä historian lehtorit toimivat työssään historiatiedon jakajina, opastajina sekä maanpuolustushengen asiallisina ilmentäjinä ja havainnollistajina. Kaveria ei jätetä kouluissaakaan pulaan tai yk-

sin, kuten rintaman velvoittavat opetukset kertovat. Yhteen hiiheen puhaltava positiivinen Suomen kansa on aina selviytynyt ulkopuolisten aiheuttamista vaikeuksista.

Karjalan Kannaksen kesän 1944 taisteluasemat tekivät yhä vahvan vaikutuksen niin nuoreen historianopettajaan kuin kokeneeseen evp-upseeriinkin vielä 72 vuotta tapahtumien jälkeen. Aidot ampumahaudat, räjäytetyt bunkkerit, esineet ja tarinat sotilaidemme järkkymättömästi päättävyydestä sekä viattomien siviilien evakkomatkoista tai ankarista taisteluista lisäsivät silmin nähden kurssilaisten kiinnostusta sotahistoriaan.

Kun lehtori välittää historian-tunnille aitoa kiinnostustaan Suomen historian käännekohdasta, jaksaa oppilas ja lyseolainen myös lukea ajatuksen kanssa oppikirjoja, mikä luonnollisesti parantaa mahdollisuutta loistaa koulussa, kokeissa ja yli-oppilaskirjoituksissa.

Ensimmäistä kertaa luovutella alueella ja Kannaksella vierailvalle historianlehtorille oli hyvin puhuttelevaa kuunnella ammattitaitoisen oppaan mukaansatempaavaa taisteluselostusta ja samalla katsella kädestä toiseen välitettyjä jatkosodan värikkäitä mustavalkovalokuvia Meri-Valkeasaaren loholla Sormenkärki tukikohdan taisteluasemissa. Opettajan kunnioitus torjuntavoittoihin pystyneitä isovanhempiamme kohtaan kasvoi entisestäänkin. Henkinen selkäranka kasvoi taatusti kaikilla kymmenen senttiä. Aidossa konekivääripesäkkeessä seisossa etelän suuntaan avautui moni kuuluisien valokuvien puolustuslinja uudella tavalla.

Suurhyökkäyksen paineissa sotilaat eri tehtävissään venyivät liki yli-inhimillisiin fyysisiin ja henkisiin ponnisteluihin ja tekoihin. Sotasairaaloissa tehtiin ympäröityä työpäiviä vajaalla miehitetyksellä ja puutteellisella lääke- ja huoltovälinemateriaalilla.

Edesmennyt iisalmelainen sairaanhoitolotta Aune Valko-

la muisteli nuorena silminnäki-jänä, kuinka neuvostoliittolaiset pommittivat yli 150 lentokoneella juuri näitä Kannaksen puolustuslokoja ja sotasairaalaa, jossa hän palveli sinivalkoisen vakuumuksensa puolesta.

Sonkajärvellä syntyneen Mannerheim-ristin ritarin Ville Väisäsen sinnikkään ja uhrautuvan panssarintorjunnan ja oikeasti kylmäpäisten ilmatorjunnan miesten tarkkuus hidastivat kuitenkin ylivoimaisen vihollisen etenemistä. Pahimmillaan tämä tarkoitti tuhansien kohdalla myös uhrautuvaa sankarikuolemaa muiden puolesta. Kaatuneita poikia oli peltosarkojen pituudelta. Voiko enempää ihmisen puolesta tehdä diktaattorimaisia hyökkäyksiä estäessään? Nämä

taisteluasemat olivat kirjaimellisesti Neuvostoliiton kesäkuun alun 1944 suurhyökkäyksen kuolemankenttiä.

Vainajat tuotiin kotiseuduille

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen puheenjohtajan **Pertti Suomisen** opastuksella vierailimme niin talvisodan 1939-40 Säkijärven sankarihaudoilla kuin talvi- ja jatkosodan Äyräpään kirkonraunioiden ja sankarihautojen ympäristössä Vuoksen rannalla. Arvostamme kovasti sitä työtä, mitä sotavainajien yhdistys tekee poikien saamiseksi vielä kotimaan multiin omaisten suureksi helpotukseksi. Sankarihautausmaat olivat siistissä kunnossa ja muistomerkkei-

Matkalaiset Vuoksen rannalla Äyräpään kirkonraunioiden kohdalla.

dämellisesti tervetulleksi. Kentältä lähtiessämme poliisisaattuetta meillä ei ollut, ei Zisejä ei Zilejä, vaan mustat Volgat. Jokaisen auton etupenkille istuutui vastassa olleista kenraaleista joku. Lentokentältä kaupungin keskustaan johtavan moottoritien molemmille puolille oli ajettu panssarivaunuja muutaman 300-400 metrin välein. Kun autoletkamme pysähtyi liikennevaloihin ja ihmiset kadunkulmauksessa näkivät auton etupenkillä istuvan kenraaliunivormuisen henkilön, sylkivät he auton ikkunoihin. Päästyämme perille punaisen torin laidalla olevaan majoituspaikkaamme hotelli Moskovaan, vaihtoivat saattokenraalimme siviiliasun loppupäiväksi päälleen. Hotellin ympärille oli ajettu useita kymmeniä panssarivaunuja ja punainen tori oli tyhjä. Meitä kohtasi erityinen näky: ihmiset parveilivat panssarivaunujen ympärillä. Vielä erikoisemmaksi asian teki se, että he kantoivat vaunujen miehistölle coca-colaa ja punaisia neiliköitä. Mistä oli kysymys? Meille ilmoitettiin, että vuorossa on seppeleen lasku tuntemattoman sotilaan haudalle Brasilian presidentin delegaation jälkeen. Nämä kahden delegaation henkilöt olivat ainoat ihmiset, joita torilla näimme.

Boris Jeltsin valtaan

Siirryn vierailumme kolmanteen päivään ke 21.8. ja ravintola Prahaan, jossa puheenjohtaja Silantiev tarjosi meille Moskovan osan päätöslounaan ennen siirtymistämme Leningradiin. Meillä ei ollut selvää käsitystä, miten ulkoinen tilanne on kehittynyt, mutta sen ymmärsimme, että tilanne on erittäin jännittynyt, eikä ole selvää, mikä osapuoli on niskan päällä, tai mitkä nämä osapuolet todellisuudessa ovat. Vierailun käytännön järjestelyistä vastasi ylireferantti **Vadim Smirnov**, joka yritti parhaan kykynsä mukaan vastaila meidän kysymyksiimme tilanteen kehityksestä. Se meille oli käynyt selväksi, että Venäjän valtion vahva mies **Boris Jeltsin** oli nousemassa ehkä koko kiistan ratkaisuhahmoksi. Smirnov informoi minua ennen lounasta, että hän saa ajantasaisen informaation tilanteen kehityksestä ja tietyllä merkillä ilmoittaa minulle lounaan aikanaikin asioiden saadessa positiivisen käänteeseen. Mitä kaikkea tämä positiivinen käänne sitten tarkoittaa. Puheenjohtaja Alexander Silantiev piti voimakassanaisten tervehdyspuheen, jossa korosti kurin ja järjestyksen merkitystä maan hallinnassa ja järjestäytyneiden olojen ylläpidossa. Meil-

le syntyi vahva vaikutelma siitä, mille puolelle puheenjohtaja Silantiev oli asettunut. Tämän lounaan jälkeen me emme häntä koskaan enää tavanneetkaan. Muutamaa kuukautta myöhemmin Rintamamiesveteraanien liiton puheenjohtaja Risto Hyvärinen ja valtuuston puheenjohtaja **Ossi Hooli** saivat kutsun Moskovaan komitean uudelta puheenjohtajalta, joka hänkin oli ilmavoimien marsalkka. Allekirjoittanut ja venäjänkielentaitoinen liiton valtuuskunnan jäsen **Eero Salmi** määrättiin mukaan, mutta tämä onkin sitten jo eri jutun aihe.

Meille selvisi myöhemmin Suomessa, mitä positiivinen käänne tarkoitti. Juuri silloin Boris Jeltsin oli noussut tankin päälle pitämään kuuluisan ja vallankaappausyrityksen luhistumisen kannalta ratkaisevan puheensa. Lähes samanaikaisesti, kun olin saanut merkin asioiden positiivisesta käänteestä, nousi delegaation johtaja Uki Voutilainen kiittämään isäntäämme Silantievia vierailukutsusta ja lounasta asettaen sanansa jollain tavalla tukeakseen Silantievin tervehdyspuheessa esittämiä ajatuksia kurista ja järjestyksestä. Simo Kärävä oli huomionnut myöskin Smirnovin ja allekirjoittaneen merkikielen ja arvasi, mistä oli

Suomalainen delegaatio panssarivaunun edessä (vas.) Juhani Saari Sotainvalideista, Reino Toivio ja Eino Valkokivi Rintamamiesveteraaniliitosta, Simo Kärävä Sotaveteraaniliitosta ja Uki Voutilainen Sotainvalidesta. Kuvasta puuttuu Sotaveteraaniliiton edustajana ollut Antti Hartikka.

kysymys. Hän yritti viestittää Ukille, ettei ehkä olisi enää niin tarpeellista korostaa uudelleen tervetuliaispuheessa esille tuotuja seikkoja.

Matkamme jatkui tämän jälkeen Leningradin veteraanikomitean vieraana. Siellä meille tarjosi yllätyksen torstai 22.8., kun hotellimme edessä oli, vain vuorokausi Jeltsinin puheesta, vanhan Venäjän lippu, jonka edessä ryhmämme kuvattiin.

Nyt 25 vuotta myöhemmin ymmärrämme tapahtuman, jon-

ka keskipisteeseen veteraanivaltuuskuntamme heitettiin, maailmanhistoriallisen merkityksen. Kun vielä lisäksi, että äidinäitini asui Pietarissa 1917 ja näki Leninin loka-marraskuun vallankumouksen, pakeni sieltä seuraavassa tammikuussa sulhasensa tamperelaisen veturinkuljettajan kanssa, sulkeutuu ympyrä.

Reino Toivio

Rintamamiesveteraaniliiton toiminnanjohtaja 1985-2008

neen vaikuttavan kauniita puistomaisia paikkoja pysähtyä. Oli vaikuttavaa, kuinka kukkien laskeeminen sankarihaudoilla ja hiljaisen hetken pitäminen sitoi samalla tavalla ajattelevia ihmisiä yhteen. Nuoret opettajat kunnioittavat ja arvostavat veteraanisukupolvea paljon ja jatkavat veteraanien perinteen välittämistä lapsille ja nuorille työllään ja omalla esimerkillään.

Pietarilaisille Suomenlahden perukan mökkialueet, kunnostetut Kuokkalan kartanon rakennukset ja Terijoen pitkien hiekkarantojen seudut ovat pitkään olleet suosittuja lomailua varten venäläisillä kriteereillä. Monien rakennusten alkuperäiset tekijät ja käyttäjät olivat toki olleet suomalaisia. Terijoen entisen upseerikerhon talossa vaikutti historiassa vain parin viikon ajan poliittisesti käytetty Otto Ville Kuusisen kommunistinen nukkehallitus syksyllä 1939.

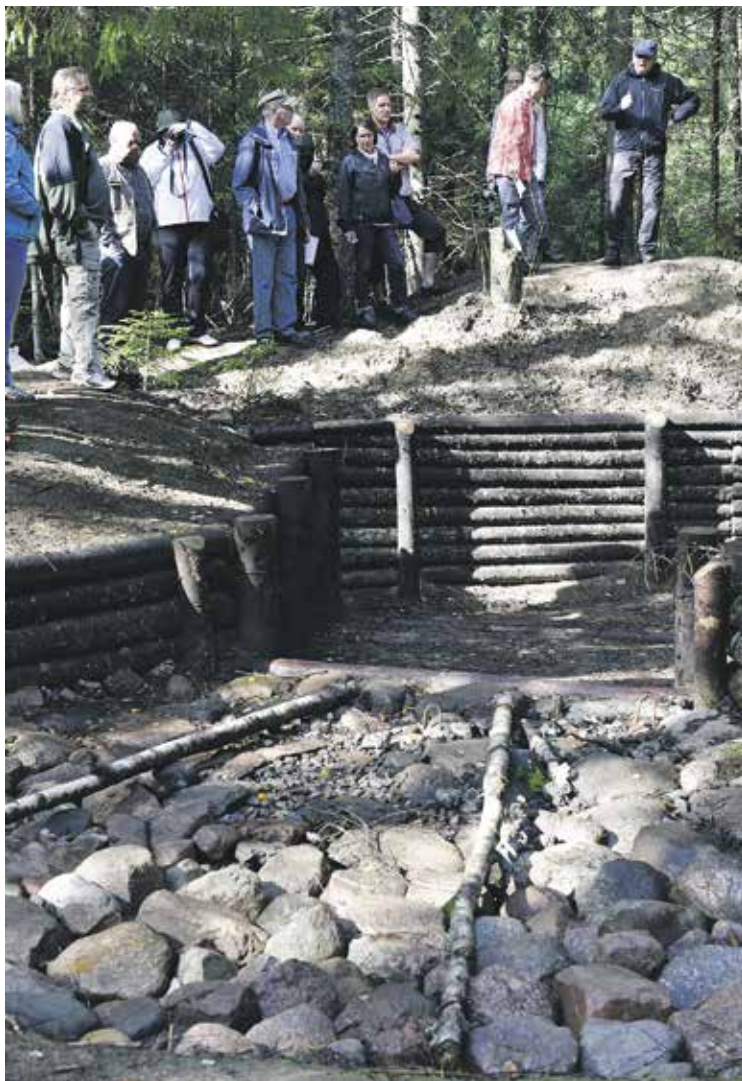
Matka taistelupaikalle lahjaksi

Täytyy todeta, että mielestäni esimerkiksi Vammelsuun panssarikaivantojen ja asemalinjan kokeminen omatoimimatalla tai valmismatalla olisi hieno joululahja ensi kevääksi tai ensi kesäksi karjalaiset juuret omaavalle suvulle tai sotahistoriasta kiinnostuneelle reserviläisryhmälle tai opettajahuoneen kollegoille. Vihollisen hyökkäyksen terää kuluttanutta maastoa on entisöity Kuuterselän entisen tieuran ja

harjanteen VT-linjan maastossa. Opastetaulut, ampumahaudat, panssarintorjunnan 76 mm:n tykin asemat ja kiviset panssariesheet ovat nyt paikoin pituutta varttuneen kuusimetsän keskellä. Vieläkin pitempää Siperian lehtipuumetsää oli istutettu jo aiemmin purjeveneiden mastotarpeiksi. Niitä eivät jatkosodan pitkänkantaman aset niittäneet nurin, kuten käytännössä ratkaisutaitelujen kohdalla kävi. Kivennavan Siiranmäen peltoaukeat ovat nimenomaan torjuntavoiton muistomerkin kohdalla lukuisien suomalaisten sukuseurojen ja matkailijoiden kuuluisia vierailupaikkoja.

Ehrnroothin puolustuspaikoilla

Äyräpäässä ja Vuosalmella Vuoksen rannalla etulyöntiaseman ja tykistön hallinnalle välttämättömän sillanpääaseman pitäminen talvi- ja jatkosodassa vaati raskaan veronsa ja uhrinsa. Legendaariset paikannimet, vuolaasti virtaava virta ja kangasharjanne ovat hyvin puhuttelevia, kun muistetaan taisteluiden kesto, ammuttujen ammusten määrä sekä haavoituneiden ja kadonneiden osuus. Neuvostoliittolaiset eivät saaneet edetä metriäkään ilmaiseksi. Puolustusvoimien internetin digitaalisen kuva-arkiston sekä internetin ja Ylen sota-aikojen radio-ohjelmien elävöittävä menneisyys kesältä 1944 muutti monen historianopettajan mielessä nyt kauriin ja aurinkoisen kesäpäivän va-

Suomalaisten panssaritorjuntatykin paikka Kuuterselässä.

kaviksi Suomen kohtalon päiviksi. Tämä oli Adolf Ehrnroothin ja hänen miestensä puolustautumispaikka.

Tiukkoja matkalla erityisesti painotettuja vierailukohteita

olivat lukuisista sotamuistelmista, tutkimuksista ja elokuvista kuuluisat Tali-Ihantala, Viipuri ja Viipurinlahti. Saksalaisten ja suomalaisten lento-osastojen ilma- ja pommitustaistelut tai-

vaalla ylivoimaista vihollista vastaan olivat iso apu myös jalkaväkimiesten näkökulmasta. Talin sillan tuhoamiset sekä Ihantalan, niiden risteysten ja läheisten mäkien valtavat tykistökeskitystaiselut noin parin kymmenen kilometrin matkalla jäävät koko toisen maailmansodan historiaan. Moni opettaja totesikin puoliääneen, että tämä matka vaatii jälkikäteen sulattelua.

Oppaan ansiosta Viipurin menettäminen tuntui lähes henkilökohtaiselta menetykseltä, kun käytiin kaupungin taistelua taistelulinjan, esikunnan ja rakennusten tarkkuudella. Talvisodan Suomussalmen taisteluiden kova tekijä Alpo Marttinen joukkoi-neen ja suomen- ja ruotsinkieliset sotilaat venyivät torjuntavoitton Viipurinlahdella - saarilla ja mantereella esimerkiksi Tienhaarassa. Itsekoettuina torjuntataistelun 1944 maastot herättivät tarpeen lukea ja perehtyä vielä kerran tammenlehväsukupolven urotekoihin.

Teksti ja kuvat: Pekka Ritola
Iisalmen lyseon historian ja yhteiskuntaopin lehtori

Lisätietoja:

www.sotaveteraanit.fi
www.tammenlehva.fi
<http://www.sotavainajat.net/sivu.php?id=1>
www.sotahistoriallisetkohteet.fi/etusivu/
www.hyol.fi

KENTÄLTÄ

Berner Oy
Helsinki

www.forcit.fi

REKA
K A A P E L I

VIEMME VOIMAN SINNE,
MISSÄ SITÄ TARVITAAN

DNA

Paavolan Sotaveteraaneilla tuplajuhlat

Sofian kirkko Paavolassa täytyi yhdistyksen 50-vuotisjuhliin viettävästä juhlaväestä heinäkuun 10. päivänä. Samassa yhteydessä juhlittiin viereisen Sotaveteraanipuiston 10-vuotisjuhlaa.

Tuplajuhlan kokokokhaksi muodostuivat veteraanien muistelut puiston helmassa. Puiston jyhkeät kivet muistuttavat veteraanisukupolven uhrauksista isänmaan puolesta. Kirkkomaan Sankarihaudassa lepää noin 200 alueelta kaatunutta sankarivainajaa.

Veteraanipuheenvuorossa sotiin osallistunut **Martti Junnila** kertoi omakohtaisista, raskaista kokemuksistaan sotataipaleelta.

Paavolan Veteraanipuiston keskeinen vaikuttaja **Kalevi Roppola** muisteli puheessaan paikkakuntalaisten osallistumista sotiin.

Veteraanit ja lotat ansaitsivat vaikean ajan kestämisen muistoksi Paavolan kirkonkylän keskustaan rakennetun Veteraanipuiston.

Juhlapuheen pitänyt kenraalimajuri **Tauno Rotonen** totesi puolusvoimien siirtävän veteraa-

nienkistä perintöä nuoremmille sukupolville. Kunnioitus veteraaneja kohtaan on kehittynyt myönteiseen suuntaan, myös varusmiespalveluksen arvostus on kohoamassa.

Juhlaan kuuluivat Siikajoen kunnan ja piirin tervehdykset sekä kirkossa laulettu veteraanin ja Paavolan Nuorisoseuran Aikastenmiesten esittämä Veteraa-

nin iltahuuto. Puistossa kajahti kuorolta Sillanpään Marssilaulu ”Kotikontujen tienoita tervehtien”.

Paavolan Veteraanipuisto kylän keskellä, vanhan koulun ja kirkon välissä on jo monien löytämä käyntikohde.

Teksti ja kuva: Pentti Syrjäpalo

Veteraani Martti Junnilan muistokuvissa on monet kiperät vaiheet rintamilta, onnellakin oli suuri merkitys. Sotilaamme joutuivat ylivoiman edessä kestäämään äärimmäisiä rasituksia ja koettelemuksia.

Kivijärvellä vietettiin sotaveteraaniyhdistyksen 50-vuotisjuhlaa Kaatuneiden muistopäivänä

Juhlapäivä aloitettiin messulla Kivijärven kirkossa, jonka jälkeen seppelnlähetyspuheen piti yhdistyksen puheenjohtaja **Markku Hakanen**.

Varsinainen juhla aloitettiin entisen opettajan Yrjö Liinaharjan sanoittamalla ja säveltämällä

Kivijärven kotiseutulaululla. Yhdistyksen varapuheenjohtaja **Riku Kalmari** piti tervetulo-puheen.

Mieskuoro ”Saarijärven Laulumiehet” esiintyi johtajansa **Marritta Heikkurisen** johdolla.

Jukka Hietaniemi esitti mm. Kivijärven entisen kirkkoherran ja sankarivainajan Väinö Havaksen sanoittaman laulun ”Testamentti pojalleni”. Edellinen puheenjohtajamme **Yrjö Havas** lausui isänsä, Väinö Havaksen runoja.

Juhlapuheen piti Keski-Suomen aluetoimiston päällikkö ev.ltn **Jukka Kentala**, joka toi myös puolustusvoimain tervehdyksen.

Hän osoitti aluksi kiitollisuuden sanat veteraaneille taistelusta isänmaamme vapauden puolesta ja koko veteraanisukupolvelle maamme jälleerakentamisesta. Hän muisteli, miten lähiaikoina oman pojan sotilasvalatilaisuudessa hänelle kirkastui entisestäänkin, että maamme ainoa oikea puolustusratkaisu on yleinen asevelvollisuus.

Laatimassaan historiikissa **Markku Hakanen** totesi mm.,

Kivijärven juhlaväkeä: rintamalotta Mirja Ruuska, keskellä veteraanit Lauri Leinonkoski ja Mauri Kainulainen, vasemmalla puheenjohtaja Markku Hakanen ja juhlapuhuja, everstilutnantti Jukka Kentala.

että yhdistyksen perustamiskokouksen yksi kokoonkutsujista ja yhdistyksemme ensimmäinen puheenjohtaja, 101-vuotias reservin kapteeni Heimo Kotilainen on edelleen keskuudessamme, mutta ei jaksanut enää osallistua juhlaamme.

Historiikin voi tiivistää siten, että ensimmäinen vuosikymmen kului rivien kokoamisessa ja yhdistyksen toimintalinjojen määrittelemisessä, toinen asunto-olojen parantamisessa. Seuraavaksi painotettiin vapaa-ajan viettämistä hankkimalla yhteisen vapaa-ajan viettoa, Vel-

jesmaja. Sitten korostettiin jo perinneasioita ja viimeiset vuodet yhdistys on panostanut veteraanien, puolisoitten, rintamalottien ja leskien kotiavun järjestämiseen sekä muuhun avustustoimintaan.

Juhlaan toivat tervehdyksensä Keski-Suomen sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja **Vesa Juko**, kunnan tervehdyksen esitti kunnanjohtaja **Pekka Helppikangas** ja seurakunnan tervehdyksen kappalainen **Timo Kempainen**.

Teksti: Markku Hakanen
Kuva: Pirkko Oinonen

Kuntien katset sotaveteraaneja kohti

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän (LLKY:n) edustajat Tarja Seppälä (vas.) ja Eila Runsala osallistuivat koulutuspäivään.

Suomen Sotaveteraaniliiton Skutsusta Seinäjoelle kokoon-tui 18.8 Etelä-Pohjanmaan kuntien, kuntayhtymien ja sotaveteraanipiirin ja -yhdistysten edustajia. Tilaisuuden tarkoituksena oli osoittaa se, että kaikki maakunnan kunta- ja terveysyhtymien edustajat olivat paikalla useamman edustajan voimin.

Päivän avauspuheenvuorossa piirin puheenjohtaja **Esko Petäjä** muistutti sotainvalidien ja veteraanien eriarvoisuudesta valtion määrärahojen suhteen. Liiton puheenjohtaja **Erkki Heikkinen** toi tervehdyksessään esille päivän tavoitteet; keskustelu siitä, miten ja millä tavalla pääministerin lupama tuntuva lisäpanos palvelumäärärahoihin voidaan täysi-

määräisesti hyödyntää vuonna 2017 veteraanien tarpeita vastaavalla tavalla.

Liiton sosiaali- ja terveystalvelutoimikunnan puheenjohtaja **Pekka Paatero** piti puheenvuorot järjestyksessä.

Päivän kuluessa käytiin laaja ja monipuolinen keskustelu niin kuntoutus- kuin palvelumäärärahojen riittävydestä, tarpeista ja käyttötaivoista. Esille tuli tiedotuksen merkitys liiton, kuntien ja yhdistysten välillä sekä uusien toimintamallien käyttöönot-taminen veteraanien ikääntytessä.

Palvelusetelit ongelmallisia

Palvelusetelien käytön lisääntyminen sekä niiden käytön seurannan puute johtaa palveluissa usein määrärahojen palautuksiin. Järjestelmän ongelmaksi nähtiin myös Valtiokonttorin ahdas ohjeistus. On olemassa ristiriitaisia vastuksia, miten ja mihin palvelumäärärahaa voidaan käytännössä käyttää. Pekka Paatero kannusti rahan järkevään, veteraania aut-tavaan toimintaan liikaa yksityiskohtia kyselymättä.

Vaikeutena koettiin myös, että kuluva vuoden määrärahojen suuruus tiedetään kunnissa vasta maaliskuussa ja se ruuhkauttaa päätöksentekoa keväällä.

Määrärahaa tulee joka vuosi, jolloin kuntoutus- ja palvelupäätösten tekeminen voidaan aloittaa heti vuoden alusta.

Tulossa olevan huomattavan lisämäärärahan käyttöönotosta

oli vaikeampaa keskustella yksityiskohtaisemmin, kun varmuutta rahan suuruudesta ei ollut. Todettiin, että sotainvalideilla tällainen etuus alkoi jo vuonna 1986. Järkevänä nähtiin ottaa käytännön mallia sieltä. Useassa kunnassa sekä invalidien että sotaveteraanien asioita hoitavat samat henkilöt ja päätösten teko on helpompaa samoilla malleilla.

Yhteinen näkemys oli, että kunta- ja järjestötyö tarvitsee vahvistamista. Yhdistysten tulee omalta osaltaan pystyä aut-tamaan kuntien työntekijöitä veteraanien löytämisessä ja heidän todellisten elämänolosuhteidensa kuvaamisessa.

Vanhuspalvelulain hengessä on mahdollisuus muuttaa veteraanien asemaa palveluja anovasta hallintoalalaisesta suunnitelmalliseen, säännölliseen, toimintakyvyn arvioimiseen perustuvaan palvelutarjontaan.

Yksimielisiä oltiin siitä, että tässä on tilaisuus vahvistaa kuntataloutta suurella valtion panoksella vanhusväestön pilot-tiryhmän, sotaveteraanien toimintakykyisyyden säilymisessä ja kotona asumisen tukemisessa. Tästä voidaan ottaa myös oppia tulevien suurten ikäluokkien vanhustenhoidossa.

Tilaisuus koettiin kuntapuolen ja yhdistysten taholta rakentavaksi ja hyödylliseksi, jopa parhaaksi neuvottelutilaisuudeksi aikoihin. Yhteinen päätös oli että neuvonpitoa jatketaan piiritasolla vuosittain.

Anni Grundström

Koulutuspäivään kokoontuneet kuntien, kuntayhtymien ja sotaveteraaniiyhdistysten edustajat täyttivät Seinäjoen kaupunginkirjaston luentosalin.

Veteraanivihtoja ja Jaakopin-päivää Pelimannin Penkillä

Pohjaslahden Sotaveteraanit ystävineen viettivät 25.7. Kol-kissa Pelimannin Penkillä rät-väkkäitä vihtatalkoita ja puheenjohtajan nimipäivää. Perustajajäsenistä olivat mestareina mukana **Urpo Lahti-Mononen** ja **Yrjö Soranummi**. Toimeliasta tal-kooväkeä oli n. 30. Aterioinnin ja lystinpidon ohessa tulostakin saatiin. **Bisterin Raimo** vei perä-

kärryllisen vihtoja Pohjaslahden kylätalolle odottamaan heinä-kuun viimeisen lauantain markkinoita. Vihdoista saadut tulot käytetään veteraanien, heidän leskiensä ja sotaorpojen joulupaketeihin. Ensi suvena päätettiin perinnettä jatkaa.

Teksti: Sirpa Timonen
Kuva: Seppo Sinisalo

Iloinen talkooväki Pelimannin Penkillä.

Sotaveteraani-lehteä luetaan Abessiniasa

Legioonalainen **Karl Peters**, Lalunperin Kyösti Pietiläinen Karhulasta, viettää eläkepäiviään

Karl Peters ja Sotaveteraani-lehti

Etiopian Addis Abebassa. Yksi legioonalaisen komennuksista oli palestiinalaisten evakuointi Beirutista 1982. Tämä oli YK-ope-raatio ja tätä kautta mies on liittynyt Kymenlaakson Rauhanturvaajat ry:n jäseneksi. Kirjojensa ja lomailun merkeissä hän vieraillee kesäisin Kotkassa.

Elokuussa 2016 rauhanturvaajaveteraanien lipunnostojoukon iskuryhmä järjesti vierailun kunnaksi pienimuotoisen grillitilaisuuden. Peters saa Sotaveteraani-lehden tavallisesti kotiinsa tämän kirjoittajan lähettämänä. Kuulun kannattajajäsenenä kahteen sotaveteraaniiyhdistykseen ja toinen lehti matkaa sitten Addis Abebaan. Peters sanoo lukevansa lehdet moneen kertaan.

Teksti ja kuva: Pertti Huhtanen
Kotka

Luotettavaa rakennuspalvelua Uudellamaalla vuodesta 1972 erikoisalana teollisuus-, liike- ja julkinen rakentaminen

AV rakennustoimisto
nousiainen oy

Sementtitehtaankatu 2, 04260 KERAVA puh. (09) 2747 260 Fax (09) 2747 2690

WWW.PUUSTELLI.FI

ELÄMÄSI HELPOIN KEITTIÖREMONTTI!

Puustelli
PARAS OSA KOTIA

KONTIO HIRSITALOT JA -HUVILA
- Parasta Pohjoisen Puuta!

Talotehdas:
Kontiotuote Oy
PL 64, 93101 PUDASJÄRVI, PUH. 020 770 7400
www.kontio.fi

KENTÄLTÄ

Lahjoitus veteraaneille

Täyttäessään 75 vuotta lahjoitti tuusulalainen sotakamreeri Matti Kulmala merkkipäivämuistamiset, 8500 euroa Keski-Uudenmaan alueen veteraanijärjestyksille käytettäväksi veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä kuntoutukseen ja virkistykseen.

Kuvassa (vas.) Keski-Uusimaan perinneyhteyshenkilö Jarmo Ahonen, sotakamreeri Matti Kulmala, Järvenpään Sotaveteraaneista Eeva Lindroos, Keravan Sotainvalideista Klaus Koivunen, Järvenpään Sotaveteraanien puheenjohtaja Heikki Lindroos, Veteraanivastuun Keski-Uudenmaan keräysalueen piiripäällikkö ja Järvenpään Rintamaveteraanien puheenjohtaja Lassi Paavonkallio, VETRES Keski-Uusimaan puheenjohtaja Antti Simola, Tuusulan Sotaveteraanien puheenjohtaja Raimo Manneri ja Tuusulan Rintamaveteraanien puheenjohtaja Aarre Lindfors. Kuva: Veikko Karhumäki.

Rosvopaistia Hyvinkäällä

Uudenmaan alueen rosvo-
paistitapahtuma järjestettiin tällä kertaa Hyvinkään Martinhallissa 4.8.2016. Tilaisuuden järjestämisestä vastasivat Fin-
nairin lentävä henkilöstö yhdessä Tuusulan sotilaskotisisarien, Kaartin Jääkärirykmentin sekä Hyvinkään kaupungin ja seurakunnan kanssa. Viihteellisestä osuudesta vastasivat **Eino Grön**, Solistiyhtye Jermut ja Kaartin

soittokunta. Puolustusvoimien tervehdyksen tilaisuuteen toi kenraalimajuri **Pertti Salminen**. Paistimestari **Jukka Rissanen** valmistama herkullinen rosvo-
paisti, 230 kiloa luutonta lampaanlihaa, jaettiin lähes 900:lle ruokailijalle 17 minuutissa.

Teksti ja kuva:
Jouko Kaivonurmi

Tilaisuuden vanhin osallistuja Tola Toivinen (s. 1918), kukitettiin. Kukittajana pastori Kosti Kallio avustajanaan kenraalimajuri Pertti Salminen ja tilaisuuden juontaja Kalevi Rönqvist.

Hiljainen Iltapäivä

Perinteistä Hiljaista Iltapäivää vietettiin 10.8. Kilpiäisten yhteismajalla Lahdessa. Tilaisuus aloitettiin lipunnostolla ja yhteisesti laulettuna lippulaululla. Puheenjohtaja **Jukka Simola** toivotti yleisöjoukon tervetulleeksi. **Johanna Huovisen** johtama trio esitti hengellistä musiikkia. Muut jäsenet olivat **Heli Jokivuori** ja **Olli Koskimaa**.

Majuri **Pasi Virtanen** kertoi Hämeen Alueoimiston nykyisistä tehtävistä ja maanpuolustuksen tilanteesta. Veteraanisoittokunta esitti amerikkalaisen

hymnin "Were You there". Soittokunta palkittiin tilaisuudessa kultaisilla ansiomerkeillä.

Juhlaan toi tervehdyksensä Sotaveteraaniliiton uusi puheenjohtaja **Erkki Heikkinen**, joka mm. painotti puheessaan sitä, että vielä on tekemätöntä veteraanityötä ennen perinneaikaan siirtymistä.

Yhdessä laulettuna "Hämäläisten laulun" jälkeen pastori **Juha Pessi** kutsui osallistujat ehtoollispöytänsä. Häntä avusti **Pertti Vesenterä**.

Teksti ja kuva: Pertti Vesenterä

Iltapäivän juhlapuhuja majuri Pasi Virtanen valoi uskoa nykyiseen maanpuolustusjärjestelmäämme.

Puheenjohtaja jalkautui joukkojensa keskuuteen

Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja **Erkki Heikkinen** kiersi kenttää 16-17.8. Etelä-Pohjanmaan piirin alueella. Tutustuminen alkoi maakuntalehti Ilkan päätoimittajan **Satu Takalan** tapaamisella. Puheenjohtaja kertoi Sotaveteraaniliiton toiminnasta ja tavoitteista. Erityisesti esillä oli veteraanien nykykunto ja ensi vuoden alussa tapahtuva merkittävä korotus kotiin vietävien palvelujen määrärahoissa. Heikkinen peräänkuulutti kuntien vastuuta palvelujen tarjoamisessa ja kaikkien avuntarvitsijoiden löytymisessä. Valtiovalta tekee budjetilla osuutensa, nyt on toimeenpanijoiden vuoro. Päätoimittaja Takala oli tästä avoimen kiinnostunut.

Vierailu jatkui Kauhajoelle, jossa Heikkinen tutustui Kauhajoen yhdistyksen johtoon ja veteraanijäseniin. Sanssin kartanossa vietetyn keskustelutilaisuuden jälkeen kierros jatkui veteraanien perinnetaloon tutustumalla. Kauhajoen perinnetalo on erittäin merkittävä veteraani- ja sota-aiheinen museo. Taloa esitteli **Mauno Lehtinen** yhdessä **Lauri**

Lauri Nurmela ja **Hillevi Mäenpää** puheenjohtaja Heikkisen seurassa Kauhajoen museolla.

Nurmelan ja **Alarik Kauniston** kanssa.

Maakuntakierros jatkui Ilmajoelle, jossa Ilmajoen yhdistyksen puheenjohtaja **Samuli Niinistö** esitteli museonmäellä Aallon Pstton perinnetaloa. Aallon Pstolle omistettu museo on Tykistömu-
seon jälkeen merkittävin tykistö-
aiheinen kohde maassamme.

Yhdistykset olivat hyvillään

siitä, että liiton puheenjohtaja kävi 50 vuoden aikana ensimmäistä kertaa yhdistysten vieraana.

Seuraavana päivänä kierros jatkui Seinäjoella, jossa puheenjohtajan johdolla järjestettiin terveys- ja kuntayhtymien sosiaalialan neuvottelupäivä.

Teksti: Pertti Kortesiemi
Kuva: Tarja Tapanainen

Marsalkka Mannerheim ansioitui myös sosiaalityössä

Perinteinen Marsalkka Mannerheimin muistojuhla keräsi n. 300 kuulijaa marsalkan syntymäkodin Louhisaaren puistoon muistelemaan historiamme suurmiestä.

Juhlan aloitti Laivaston Soit-

tokunta, jonka jälkeen seurasi kenttähartaus rovasti **Erkki Marttisen** pitämänä. Kenttähartauden päätteeksi Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja **Tuukka Alhonen** ja Sotainvalidien Veljesliiton Tu-

run osaston puheenjohtaja **Reino Lahtinen** laskivat seppeleen Louhisaaren kartanolinnan puistossa olevalle muistopaadelle.

Tilaisuuden juhlapuheen piti juuri äskettäin eläköitynyt Mannerheimin Lastensuojeluliiton hallintojohtaja, KTT **Seppo Ristilehto** aiheenaan Marsalkka Mannerheim MLL:n perustajana. Puhe käsitteli mm. Mannerheimin ja hänen sisarensa Sophien merkittävää roolia Lastensuojeluliiton perustamisessa sekä sen toiminnan vuosikymmeninä.

Juhlan jälkeen tarjolla oli kenttälounas Louhisaaren kartanolinnan kahviossa. Lounaan tuotto käytetään lyhentämättömänä sotaveteraanien hyväksi.

Juhlayleisöä odottamassa juhla alkua.

Teksti: Osmo Suominen
Kuva: Tuula Rahkonen

Hausjärven sotaveteraanit juhlistivat 50-vuotistaivaltaan

Hausjärven Sotaveteraanit ry täytti 50 vuotta 6.2.2016. Koska Hausjärven Veteraanikirjan julkistamistilaisuus oli maaliskuussa, ei yhdistys viettänyt talvella merkkipäiväänsä. Sen sijaan jäsenistöä tuvan täydeltä koontui 13.8.2016 Savelan pitokartanoon viettämään perinteis-

tä Veljesiltapäivää ja juhlimaan viisikymmenvuotista toimintaa yhteiseen lounastilaisuuteen. Lämminhenkisessä tilaisuudessa yhdistyksen puheenjohtaja **Olli Pihlflyckt** muisteli hausjärveläisen veteraanityön alkuvaiheita.

Teksti: Jouko Kaivonurmi

Tilaisuuteen osallistui myös yhdistyksen perustajajäsen Torsti Nordman (keskellä oik).

Espoon seudun kulttuurisäätiö palkitsi Upinniemiä

Kulttuurisäätiön apurahojen kantaan perusteena oli esimerkiksi toiminta varusmiesaikana veteraaniperinteen hengessä: ”Kaveria ei jätetä”. Kesäkuun

kotiutumiserässä palkittiin seuraavat varusmiehet: Upseerikokelas Antti Vuorenlehto, kersantti Leevi Vesterbacka ja alikersantti Riku Tikkanen.

Espoon seudun kulttuurisäätiön asiamies Hannu Viitanen pitää apurahan luovutuspuhetta Rannikkoprikaatissa 15.6. Hallituksen puheenjohtaja Olli Ollila on valmiina kättelemään apurahan saajia. Kuva: Puolustusvoimat/matruusi Lindfors

Anne Flinkkilä innosti naisia Laihialla

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirissä toimii Naisjärjestön purkamisen jälkeen Naisyöryhmä. Se ylläpitää naisten hyvinvointia. Sotaveteraanipiirin hallitus on mukana naisten toiminnassa myönteisessä mielessä.

Tavataan entisiä ja uusia tuttuja

Naistyöryhmä järjesti 10.8. jäsenilleen virkistyspäivän Laihian Nuorisoseuralla. Päivän emäntänä toimi **Helli Ala-Rantala**, joka oli ideoinut ja järjestänyt ohjelmaa ja ruokailut kahveineen paikalle tulleelle yli 170 naiselle ja muutamalle miehellekin, jotka osallistuivat ohjelmaan. Mukana olivat piiristä **Esko Petäjä** ja **Pertti Korttesniemi**. Naistyöryhmän puheenjohtaja **Maire Lammi** mainitsi avauspuheessaan virkistyspäivän yhdeksi tarkoituksiksi sen, että saa tavata entisiä tuttuja ja seurustella uusien tuttavuuksien kanssa. Se lieneekin tärkeä asia päivän vietossa, niin vilkkaana ja hyväntuulisena keskustelu kävi virkistyjiensä parissa. Laihialaiset esittivät monenlaisia ohjelmaa. Muun muassa ”Kärkipappi” esitti huumoripitoisen kertomuksen matkastaan miesten mukana jonnekin.

Arvosta itseäsi

Juhlapuhujana Laihialla oli toimittaja **Anne Flinkkilä**, joka muistutti kiitollisuuden ja onnellisuuden merkityksestä elämässä. Myötätunto itseä ja muita kohtaan on tärkeä asia. Pahimmin ihminen pelkää, että hänet unohdetaan. Ihminen syö paremmin, jos suhtautuu elämään myönteisesti, sanoo Anne Flinkkilä. Onnellisuus tarttuu myös ympärillä oleviin ihmisiin.

Toimittaja Anne Flinkkilä puhui virkistyspäivässä. Hänen sanomansa oli, että positiivinen näkökulma kantaa pidemmälle.

Läsnäolon taito ja toisen kuunteleminen on hyvin tärkeää. Ikääntyvien ihmisten ongelma voi olla se, että hänellä ei ole omanikäistään seuraa, joiden kanssa olisi samantaisia kokemuksia.

Flinkkilä kertoi isoäidistään, jonka kanssa hänellä oli hyvät välit ja joka oli hänelle hyvin tärkeä ihminen. Hän muistaa vieläkin mummon kanssa tekemänsä hautausmaaretket, joiden aikana hänelle syntyi taju siitä, että itse on osa sukupolvien ketjua. Hän kertoi mummonsa olleen vahva pärjääjäluonne, joka eli leskenä suuren osan elämästään 11-lapsisen perheen äitinä. Äitiään hän luonnehti lempeäksi ihmiseksi. Molemmilla naisilla oli vahva usko siihen, että ”tytöt aina pärjäävät”. Flinkkilä kertoi olleensa kiltti tyttö, mutta uskaltaneensa aina kysellä ja kyseenalaistaa asioita ja kiitteleekin tästä samaansa kasvatusta.

Itseään pitää arvostaa, sanoo Flinkkilä ja kehottaa veteraani-

naisia aika-ajoin kysymään itseltään, mitä minulle oikein kuuluu ja toimimaan sen mukaisesti mitä haluaa.

Kutsu sadonkorjuujuhlaan

Joensuun liittokokouksessa Etelä-Pohjanmaan piirin naiset tapasivat Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin Naisvaliokunnan väkeä. **Pirkko Kuorehjälvi** ja **Mirja Läärä** olivat tuttuja entisiltä vuosilta ja niinpä pohjalaiset kutsuivat heidät virkistyspäivilleen. Kutsua noudatettiin ja Varsinais-Suomesta oli Laihialla neljä naista. He esittivät etelä-pohjalaisille vastakutsun sadonkorjuujuhlaansa Varsinais-Suomeen. Kutsu otettiin ilolla vastaan ja sinne mennään, kunhan aika koittaa. Varsinais-Suomen naiset esittivät mukavaa ohjelmaa, johon toivomme voivamme vastata, kunhan menemme sadonkorjuujuhlaan.

Teksti: Eila Alanko
Kuva: Arja Korjus-Hietala

Lahden Sotaveteraanien kesäretkellä tutustuttiin Visbyn ja Pohjois-Gotlannin maisemiin. Joukko nautti merellisestä ilmastosta, luonnon ihmeiden kokemisesta ja yhdessäolosta. Joogaa harrastettiin veteraani Veikko Salorannan (94) ohjauksessa.

 MOVAX

Steripolar

KENTÄLTÄ

Metsäkirkko kutsui kuulijoita

Kyrön Seudun Sotaveteraanit järjestivät yhteistyössä Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiriin hengellisen toimikunnan kanssa Metsäkirkon heinäkuun alussa Kyrössä.

Tämä perinteeksi muodostunut kesäinen ja sodanaikaisesta kenttäjumalanpalveluksesta

viitteitä saanut tapahtuma keräsi runsaan joukon veteraaniväkeä sanan kuuloon. Liturgina toimi kappalainen **Juha Dubbe** ja saarnan piti teologian lisensiaatti **Risto Heikkilä**.

Teksti: Osmo Suominen

Kuva: Irma Nevala

Risto Heikkilä saarnasi tapahtumassa, taustalla musiikista vastannut Pöytyän Puhaltajat.

Kymenlaakson perinteinen syyspäivä

Syyspäivä järjestettiin Kotkan Karhulassa Honkalan seuratalon maastossa 26.8. Päivää vietettiin 25. kerran. Yhdessäolon lisäksi kilpaillaan luontopolun, tikanheiton ja petankkipallon heitossa. Tapahtuman järjestivät Karhulan-Kymin Sotaveteraanit apunaan Rauhanturvaajat ja RUK:n varusmiehet.

Joukkuekilpailussa, joka muodostui luontopolun 15 eri tehtävää

västä Iitin Sotaveteraanien joukkue oli ylivoimainen. Muut mitalisijat menivät tasatuloksella Haminan-Vehkalahden ja Kotkan yhdistyksille.

Päivän osanottajamäärä oli yli 200. Vanhin päivän tapahtumaan osallistunut oli Matti Jantunen (98) Kouvolasta.

Teksti ja kuva: Toivo Hartikainen

Haminan Matti Sahala (vas.), Timo Nopanen ja Teuvo Koskiaho tutkivat tehtävää. Mikä lintu?

Veljesmajaan uusia seiniä Lopella

Lopen sotaveteraanien Veljesmajan saunatilat uusittiin perin pohjin. Huolella tehty, 1970-luvulla rakennettu maja on kestänyt käyttöä erinomaisesti. Lopen sotaveteraanit rakensivat majan aikanaan virkistys- ja juhlapaikakseen. Se palvelee edelleen samoja tarkoituksia. Remontti, kuten uudisrakentaminenkin, tehtiin talkoilla.

Lopen Sotaveteraanit ry:n Veljesmaja tehtiin Metsähallitukselta vuokratulle tontille Kaltonjärven rantaan Pilpalaan. Talkootöitä kertyi 120 neliömetrin laajuisen rakennuksen teossa noin 3 500 tuntia. Ensimmäiset keitot kypsytettiin kattilassa, joka oli rantakivillä. Tekstiilit ja muukin kalustus olivat ja ovat edelleen naisjaoston huolenpidossa. Yhdistys sai ostaa tontin Metsähallitukselta 1990-luvulla.

Majan saunan ja pukuhuoneen pinnat uusittiin. Samalla asennettiin sähköjohdot näkymättömiin. Liki 40 vuotta kovassa käytössä palvelleet kiuas ja vesipata saivat antaa tilaa tuliterille. Keskimäärin kuusikymppiset ihmiset rakensivat majan. Remonttiväki nyt oli hieman vanhempaa! Keskeiset remonttimiehet olivat majan rakentajien poikia.

Lopen sotaveteraanien Veljesmaja on rakennettu vuosina 1978-1979.

Veljesmaja on edelleen ahkerasti käytössä, pääasiassa kesäkauden. Kaksi kertaa kuukaudessa on sauna kuumana ja kahvit valmiina kaikille sotaveteraaneille tuttavineen. Muutama yhdistys viettää tapahtumiaan majalla ja myös ulkopuoliset voivat vuokrata tiloja. Yhdistyksen jäseniltä ei majan käytöstä peritä maksua.

Majan tupaantuliaisissa 29.9.1979 totesi yhdistyksen puheenjohtaja ja majahankkeen keskeinen hahmo **Otto Yli-Karhula** muun muassa: "Paljon on saatu

aikaan ja vielä on paljon tehtävä, jotta voimme nuoremmille sukupolville näyttää, miten me ikääntyneet veteraanit yhteen hiileen puhaltamalla ja siellä josakin syntyneen asevelihengen innoittamina pystymme suorittamaan talkootyötä omaksi ja muiden iloksi".

Lopen Sotaveteraanit perustettiin 15.4.1966. Yhdistys viettää 60-vuotisjuhliansa tulevan lokakuun 16. päivänä.

Teksti ja kuva: Antti Koskimäki

Helsingin sotaveteraanikuorossa laulaa 103-vuotias

Salomon Altschuler syntyi Viipurissa 20. kesäkuuta 1913. Hän kävi viisi luokkaa Viipurin reaalilyseota. Kun se ei antanut hänelle ammatillista valmiutta, hän toimi apulaisena isänsä hatuliikkeessä.

Altschulerin kodissa harrastettiin paljon musiikkia. Salomonkin opiskeli pianonsoittoa venäläisen opettajan Miloradovitschin johdolla. Hyvin alkaneita piano-opintojaan hän jatkoi Viipurin Musiikkiopistossa Sergei Kulikoffin (Kulanko) johdolla. Tunneilla soitettiin Beethovenin, Chopinin ja Tšaikovskin suosikkikappaleita. Salomon soitti kaikkea muuta musiikkia, muttei jazzia.

Salomon Altschuler osallistui aktiivisesti Viipurin juutalaisen seurakunnan, etenkin sen näyttämökerhon toimintaan. Koska Salomonilla oli komea ääni, hänelle lankesivat luonnollisesti operettien pääosat, joista mainittakoon Hawajin kukka, Erämaan laulu ja Savoy'n tanssaiset. Operetit esitettiin jiddishin kielellä, mutta Salomon osasi laulut myös suomen kielellä.

Salomon Altschuler palveli talvisodassa 4. Prikaatin esikuntakomppaniassa Muolaassa, ensin ratsulähettinä, sitten vartiomiehenä. Talvisodan jälkeisen ajan hän palveli Turussa entisen

103-vuotias Salomon Altschuler on Helsingin Sotaveteraanikuoron vanhin laulaja

työnantajansa Trimosefskyn hatuliikkeessä, mutta palasi myöhemmin Helsinkiin. Jatkosodassa hän palveli Syvärillä VI AK:n 13. Tienhoitokomppaniassa, jonka tehtävänä oli kunnostaa ja hoitaa tieyhteyksiä aina eturintamalle asti. Sittemmin hänestä tehtiin "varusmestari" eli talousaliupseeri. Jatkosodan päätyttyä Altschuler osallistui vielä Lapin sotaan. Hänet kotiutettiin 25.11.1944.

Salomon Altschuler jatkoi musiikkiharrastuksia Helsingissä liittyen Helsingin Juutalaiseen Laulukuoroon, jota aluksi johti Saksan juutalainen, hä-

nen jälkeensä Simon Pergament (Parmet), sittemmin isä ja poika Skurnik sekä Harald Andersén. Myöhemmin laulukuoro muutettiin nuorisokuoroksi, jolloin kaikki 50 vuotta vanhemmat laulajat joutuivat jättämään kuoron.

Helsingin Sotaveteraanikuoroon Altschuler liittyi vuonna 1989 laulaen edelleenkin kuorossa I bassoa. Hän on viihtynyt kuorossa loistavasti - olen kuin "omien joukossa".

Siviilissä Salomon Altschuler toimi toimitusjohtajana Pukimo Tukku Oy:ssä ja sittemmin Wieniläinen Pukimo Oy:ssä, josta jäi eläkkeelle 1971. Hänelle lankesi useita luottamustoimia. Hän oli Helsingin Tekstiilikauppiaiden Yhdistyksen johtokunnan jäsen, Helsingin Juutalaisen Laulukuoron varapuheenjohtaja sekä Helsingin Juutalaiset Sotaveteraanit ry:n rahastonhoitaja. Salomon Altschulerille on myönnetty SVR M I ja Sotaveteraanien kultainen ansioristi. Kun kiittelin Salomonin hyvästä haastattelusta, hän vastasi: "Vaikka kroppa on vanha, niin aivot toimii!"

Reijo Pajamo

Helsingin Sotaveteraanikuoron laulunjohtaja

JOHN DEERE

Kuntoutusta, tukea ja kotipalveluita Pohjois-Savon sotaveteraanipiirissä toimittu 50 vuotta

Runsaat 400 sotaveteraania puolisoa, saattajaa ja tukijäsentä juhli Pohjois-Savon piiri-järjestön ja 13 jäsenyhdistyksen 50-vuotista taivalta Kuopiossa. Juhlivan joukon keski-ikä oli jo yli 90 vuotta, ja se antoi juhla-le poikkeuksellista arvokkuutta. Tunne, ettei veteraania jätetä, oli väkevä.

Juhlissa pidetyistä puheista kumpusi voimakas tahto turvata sotaveteraanien tuki- ja hoivapalvelujen riittävyys kaikille sitä tarvitseville. He kaipaavat arjessa selviytyäkseen tuntuva kotiaun lisäämistä. Juhlapuheessaan Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja **Erkki Heikkinen** sanoi luottavansa pääministeri **Juha Sipilän** lupaukseen valtion lisärahaa, jolla tarvittavat avopalvelut voitaisiin veteraanikoteihin tuottaa. Kysymys on noin 30-40 miljoonan euron rahasta, Heikkinen tähdensi. Heikkinen vaatii muutosta Kelan ja kuntien toimintatapaan. Nyt veteraanin tulee itse anoa kuntoutusta ja palveluita. Tämä pitää kääntää niin, että virastoista ollaan yhteydessä veteraaneihin. Viranomaisilla on kylä tieto veteraaneista.

Seppelpartiot muistuttamaan jälkipolvien kiitollisuudesta

Juhlan hartaushetken ja seppelpartioiden lähettämisen yhteydessä puhuneet tuomiorovasti **Ipo Rannankari** ja rovasti **Risto Lyytikäinen** muistuttivat elämänarvoista, hoivasta ja huolenpidosta.

Sotatantereilta palanneelle veteraanien joukolle oli selvää isänmaa ja sen arvot.

Itä-Suomen AVI:n ylijohtaja **Elli Aaltonen** painotti terveydysessään veteraanien kuntoutus- ja kotipalvelujen tärkeyttä

Veteraanien palvelujen tulee vastata heidän tarpeitaan ja ensi vuonna sen pitää toteutua, ylijohtaja Elli Aaltonen painotti tervehdyksessään.

sekä tarkoitukseen kohdennettava lisäpanostusta, mitä siihen on jo lupailtu.

Veteraanipiirin ja 13 yhdistyksen yhteisjuhla

Maakunnan ensimmäinen sotaveteraaniihdistys perustettiin Vesannolle jo vuonna 1962. Nyt 50-vuotista taivalta juhlisti Kuopiossa 13 paikallisyhdistystä. Mukana yhdistyslippuineen oli veteraaneja Juankosken, Kaavin Karttulan Kuopion, Maaningan, Muuruveden, Pielaveden, Rautalammin, Siilinjärven, Sukevan, Suonenjoen, Tervon ja Tuusniemen Sotaveteraaniihdistyksistä. Piirissä toimii vielä 19 yhdistystä.

Pohjois-Savossa on noin 550 sotaveteraania ja sama määrä puolisoita ja leskiä. Parhaimmillaan, 1980-luvulla piirin jäsenmäärä kohosi yli 5200. Kannattaja- ja tukijäseniä on yhteensä 1500.

Juhlissa huomioitiin veteraa-

Valtio lähetti veteraanit nuorina miehinä sotaan. Valtion kuului nyt huolehtia heidän vanhuudenpäivistään, Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja Erkki Heikkinen tähdensi.

nitoiminnassa ansioituneita. Piirin puheenjohtaja **Jouni Perälä** yhdessä toiminnanjohtaja **Eija Iivarisen** ja puheenjohtaja Erkki Heikkisen kanssa kiinnittivät liiton kultaisen ansioristin kuopiolaisen **Panu Murajan**, 91, sekä liiton ansioristin niin ikään kuopiolaisen **Paavo Vesan**, 92 rintoihin.

Piiri huomioi myös sen toimintaa merkittävimmin tukevia tahoja ja yhteistyökumppaneita myöntämällä näille piirin ensimmäiset pienoisliput. Nämä seitsemän pienoislippua kohdennettiin Suomen Sotaveteraaniliitolle, Itä-Suomen aluehallintovirastolle (AVI), Kuopion kaupungille, Kuopion tuomiokirkkoseurakunnalle, Pohjois-Savon aluetoimistolle, Olvi-Säätiölle sekä Savon Sanomille.

Juhlaohjelma sisälsi myös runsaasti musiikkiesityksiä.

Teksti ja kuvat: Jukka Nykänen

Pohjois-Savon ammatti- ja aikuisoppilaitoksen juhlasali täyttyi juhlivista veteraaneista. Ohjelmaa esittivät mm. Kuopion Sotaveteraanien kuoro, Pielaveden Mieslaulajat sekä Ilmavoimien soittokunta.

Oikaisu

Lehdessä 3/2016 sivulla 24 Kotona asumista tukevien palveluiden määrärahan palauttaneiden listassa Pielaveden kunnan

osalta tiedot olivat virheelliset, sillä kunta oli palauttanut vain 119,63 euroa. Määrärahaa heille oli myönnetty 14 842,62 euroa.

Pahoittelen virhettäni.

Anni Grundström

”Veljet mikä yhdistys” Kuopion sotaveteraanien 50-vuotisjulkaisu

Kuopion sotaveteraanimuseon ensimmäinen julkaisu näki päivänvalon osana emoyhdistyksen 50-vuotisjuhlallisuuksia. Julkaisu kertoo Kuopion sotaveteraaniihdistyksen toiminnasta, ja voi veljet millainen yhdistys, viimeisinä aikoina jopa yli 300 tahtumaa vuodessa!

Veljet mikä yhdistys-julkaisu on palasteltu neljään eri osioon. Sen ensimmäinen osa on edesmenneen toiminnanjohtaja Veli Puustisen kirjoittama ja käsittää puolet yhdistyksen toiminnallisesta aikajänteestä. Toinen osio käsittää aikajanan 1992-2016, kolmas esittelee eri toimikunnat ja niiden ansiot ja viimeisessä osiossa valmistaudutaan siirtymään veteraanien perinneaikaan.

Kirjan on toimittanut tietokirjailija-toimittaja **Anna-Liisa Pekkarinen**.

Hankevaiheessa Pekkarista erityisesti sykähdettiin veteraanien yksituumaisuus ja aktiivisuus. Toimeen tartuttiin ja aikaan saatiin mittavia hankkeita, kuten asuntojen rakentamista ja monenlaista muuta veljestukea.

- Tämä oli viimeisiä hetkiä haastatella yhdistyksen toimijoita, Pekkarinen sanoo, he kun ovat jo yli 90-vuotiaita. Noita toimijoita hän tavoitti vielä 25, joilla jokaisella oli uutta näkökulmaa avattavana arkistoidun tiedon lisäksi.

Anna-Liisa Pekkarinen ja yhdistysaktiivi Panu Muraja, 91, selaavat juuri painosta tullutta 247-sivuisia historiaa.

Kirjan neljännessä osiossa kerrotaan perinneaikaan siirtymisestä. Päätetty jo on, että Kuopion Sotaveteraanit ry nyky-muotoisena lakkaa vuoden 2019 alusta lukien, jolloin veteraanikauden loppu tehtävät ja perinteiden vaaliminen siirtyy paikallisten reserviläisjärjestöjen muodostamalle perinneyhdistykselle.

Veljet mikä yhdistys -kirjaa saa ostaa Kuopion Sotaveteraanien toimistolta ja sotaveteraanimuseolta. Kaikki rintamatunnuksen omaavat veteraanit saavat kirjan ilmaiseksi.

Teksti ja kuva: Jukka Nykänen

Liikenne
Vakuutus
keskus

www.lvk.fi

JYKES
KIINTEISTÖT

RANNAN
TEOLLISUUSKONE OY

www.rannanteollisuus kone.fi

Kirjat

Putinin hovi

Putinin sisäpiirin kautta pääsee ihmettelemään värikästä Putinin "hovia" ja Stalinin tyttären välityksellä voi puolestaan matkata kauemmaksi Venäjän uskomattomaan ja traagiseen historiaan. Kirjat ovatkin nyt mitä ajan-kohtaisimpia Putinin Suomen valtiovierailun tiimoilta.

Otavalta on ilmestynyt kaksi mielenkiintoista kirjauutuutta: Rosemary Sullivanin *Stalinin tytär* ja Mihail Zygarin *Putinin sisäpiiri – nyky-Venäjän lyhyt historia* (2016). Jälkimmäinen on kuvaus Vladimir Putinin lähipiiristä ja hänen 15-vuotisesta valtakaudestaan. *Stalinin tytär* on puolestaan yksi parhaimmista ja perusteellisimmista Stalinin tyttären **Svetlana Allilujevan** elämään pureutuvista kirjoista. Teoksessa kerrotaan **Svetlanan** lapsuudesta Neuvostoliitossa, hänen äitinsä **Nadešdan** itsemurhasta ja **Svetlana Allilujevan** loikkauksen jälkeisestä ajasta ulkomailla. Kirjassa valotetaan Allilujevan ja hänen isänsä Josif Stalinin suhdetta toisiinsa, joka oli varsinkin ennen Svetlanan murrosikää erittäin lämmin ja läheinen.

Stalinin ja Putinin "hovit"

Kirjat vievät vääjäämättä samalla pohtimaan Stalinia ja Putinia sekä heidän "hovejaan" ja Venäjän historiaa. Vaikka Josifin suhde tyttärensä oli rakastava, mistään empaattisesta kansanisästä ei Stalinin kohdalla ollut kyse. Stalinin kuollessa hänen käteensä olivat veren tahraamat.

Kuka tämä murhanhimoisen hahmo oli? Mikä teki hänet yhdeksi kansakunnan suurimmista ja pelätymmistä diktaattoreista? Georgialaissyntyinen Josif näki päivänvalonsa 18.12.1878 Tbilisin kuvernementissa, Venäjän keisarikunnassa. Lapsuudessaan hän joutui toistuvasti perheväkivallan kohteeksi. Alkoholisoinutun suutari-isä pieksi häntä toistuvasti eikä äitikään jäänyt pekkää pahemmaksi. Äidin haaveena oli saada Josifista pappi sukuun, mutta aikomus meni myttyyn pojan marxilaisten ajatusten vuoksi. Niiden takia Josif erotettiin pappiseminaarista, ja hänestä tuli aktiivinen kommunisti, joka kohosi nopeaa tahtia bolševikkipuolueen hierarkiassa ja toimi Venäjän sisällissodan aikana sekä poliittisena että sotilaallisena komentajana. Neuvostoliiton ensimmäisen johtajan, maan "isän" Vladimir Iljitš Leninin, kuoltua 21. tammikuuta 1924 vain 53-vuotiaana alkoi valtataistelu, jonka Stalin voitti. 1920-luvun loppuun mennessä Stalin oli saavuttanut kiistatoman johto- ja valta-aseman maan huipulla.

Keisariperheen ja Trotskin murhat

Tätä ennen keisariperhe oli raivattu tieltä vuonna 1918, ei tosin Stalinin toimesta, sillä arkistojen auetua niistä löydettyistä dokumenteista

ta käy ilmi, että juuri Lenin antoi käskyn murhauttaa koko Nikolai II:n perhe. Siihen päättyi Romanovien hallitsijasuvun taival Venäjällä, häpeällisellä tavalla, Ipatjevin talon kellarissa Uralilla. Leninin toiminta oli täysin kaksinaamaista, kansalle hän halusi näyttellä lempeää isähahmoa, mutta toisella kädellä hän tehtaali murhia.

Leninin kuoleman jälkeen Stalin ryhtyi keskittämään valtaa itselleen. Piikkinä kantapäässä oli vielä Lev Trotski, joka syrjäytettiin ja ajettiin maanpakoon. Myöhemmin Stalinin agentit yhyttivät Trotskin Meksikossa ja murhasivat hänet. On myös epäilyjä, että Stalin, pelätessään Leninin syrjäyttävän hänet, olisi vauhdittanut sydänsairaana Leninin kuolemaa myrkyllä, sillä tämä sai juuri ennen kuolemaansa voimakkaita kouristuksia. Epäilyksiä herättää myös se, ettei Stalin antanut tutkittua Leninin ruumista myrkyjen varalta.

Ukrainan surullinen historia

Ukrainan menneisyys on ollut ohdakkeinen jo ennen Putinia, sillä Stalinin ja hänen hallintonsa kollektivisoitua maanviljelyksen se johdatti Ukrainassa laajaan nälänhätään, jossa kuoli miljoonia kansalaisia. Ukrainalaiset kylät jopa suljettiin siten, ettei kukaan voinut mennä tai lähteä kylistä. Kaiken kukkuraksi Stalin käski tapattaa kaikki yli 12-vuotiaat orpolapset. Eri lähteiden mukaan jopa 10 miljoonaa ukrainalaista kuoli nälkään tai otettiin pois päiviltä. Stalinin suosio perustui pelkoon salaisen poliisin, Stalinin verikoiran nauhatessa arkuja soraäänille.

Lukuja vaikea arvioida

Adolf Hitler murhautti myös ahkerasti kansalaisiaan, eri arvioiden mukaan noin 21 miljoonaa, mutta tämä on kuitenkin "vain" noin kolmasosa Stalinin ja Neuvostoliiton harjoittamista murhatöistä. Stalinin kynsissä eliminoitilistalla olivat myös työtoverit ja sukulaiset - kukaan ei ollut turvassa - ei edes hänen oma poikansa. Stalinin murhauttamien ihmisten määrää on vaikea arvioida, mutta yhden arvion mukaan surmattuja olisi ollut noin 50 miljoonaa. Luku voi olla vielä tätäkin suurempi, sillä kukaan ei pitänyt teloitetuista tarkkaa kirjaa. Neuvostoliiton historia ja sen muheva multa suorastaan huutaa kipua, ahdistusta ja tuskaa. Myös inkerinsuomalaiset saivat tuta Stalinin julmuuden.

Omerta, vaikenemisen laki

Miten sitten Stalinin hovi eroaa Putinin hovista? Ero syntyy jo siinä, että Putin hallitsee Venäjää, ei Neuvostoliittoa. Neuvostoliitosta ei päässyt pois kuin jokunen harva loikkaamalla. Nyky-Venäjältä ei taas tarvitse loikata, maasta voi matkustaa ja muuttaa pois.

Stalin oli bolševikki ja bolševikkien aikana Neuvostoliitossa sai omistaa vain vähän. Nykyään Venäjällä saa kuka tahansa

omistaa yksityisesti mitä vain. Federaation perustuslaki on hyvin länsimielinen ja kansainvälinen, näin ainakin periaatteessa ja paperilla. Ongelma piilee kuitenkin siinä, että lakia tulkitaan tyystin eri lailla kuin länsimaissa. Venäjällä vallitsee omertan -vaikenemisen - laki.

Jos tartut yhteiskunnallisesti arkaluontoisiin epäkohtiin, saatatkin huomata olevasi kaltereiden takana ja omaisuutesi valtion huomassa. Tästä esimerkkinä Mihail Hodorkovski ja öljy-yhtiö Jukos. Hodorkovskin virheenä oli asettua oppositioon ja mieliä kalifiksi kalifin paikalle, syrjäyttää Putin. Armahduksen saatuaan Hodorkovski lähti välittömästi Saksaan ja nykyään hän oleskelee Sveitsissä.

Toisena esimerkkinä mainittakoon yhdysvaltalainen, myöhemmin Britannian kansalaisuuden hankkinut William "Bill" Browder. Mies ryhtyi takomaan rahaa Venäjällä varainhoitoyhtiönsä Hermitage Capitalin kautta ollen ensin hyvää pataa Putinin kanssa. Hän teki kuitenkin pahan virheen valtaapitävien silmissä, kun ryhtyi kampanjoimaan oligarkkien hämärekauppoja vastaan.

Tilanne äityi niin pahaksi, että Bill joutui pötkimään pakoon maasta. Browderin asianajajalle Sergei Magnitskille kävi vielä huonommin hänen paljastaessaan viranomaisen veropetoksia. Viranomaiset alkoivat syyttää asianajaja Magnitskia itseään verohuijauksista. Hän kuoli tutkintavankeudessa epäselvissä olosuhteissa vuonna 2009. Bill Browderin mukaan hänet kidutettiin kuoliaaksi.

Länsimaat varpaisillaan

Putin ei ole Stalinin kaltainen, joka oli läpeensä paha. Putinilla ei ole muutenkaan intressejä murhauttaa julmasti massoitain kansalaisiaan, kuten Stalin teki. Kuitenkin hän on arvaamaton ja pitää myös länsimaita varpaisillaan.

Hänen on huhuttu olevan myös yksi maailman rikkaimmista ihmisistä 24 miljardin omaisuudellaan. Siinä missä Stalin keskittyi tapattamaan, Putin kahmii miljardeja apurinaan Finansgroup, joka sosialisoi yksityistettyjä firmoja vallanpitäjille, ei siis valtiolle, vaan sen johtajille.

Venäjällä kuiskitaan myös Kremlin järjestämistä poliittisesti vaarallisten henkilöiden eliminoinneista ja valtion järjestämistä palkkamurhista, mutta niistä ei ole kuitenkaan suoraa näyttöä. Taistelevat ryhmät laittavat myös mielellään Kremlin piikkiin asioita, joihin Kremlillä ei ole osuutta eikä arpa.

Stalinin nousun valtaan mahdollisti Leninin kuolema, Putinin taas presidentti Jeltsinin luopuminen terveydellisistä syistä tehtävästään joulukuussa 1999. KGB:n entinen agentti, pääministeri Putin kiitti ja nousi vallitsevan lain mukaan presidentiksi. Pääministerinä hän oli ennättänyt olla vain kolmiin kuukauteen. Varsinaisen presidentinvaalin Putin myös voitti, sil-

lä Venäjän vaaleissa demokratia on utopiaa. Oliko se, että Putinista tuli presidentti, jo hyvin sairaan Jeltsinin juonimaa, vai junahtiinko tämä hänen avullaan?

Stalinin tytär –teoksesta

Palataksemme takaisin Staliniin ja hänen tyttärensä **Svetlana Allilujevan** loikkaukseen Neuvostoliitosta vuonna 1967, herää kysymys, kuinka tämä oli mahdollista vielä tiukan suljetun järjestelmän aikana? Intiasta tapahtunut loikkaus oli kuin suoraan jännitysnytelmästä, josta ei puuttunut dramatiikkaa. Sen lisäksi Yhdysvallat ei halunnut Stalinin tyttärtä maaperälleen. Stalinin tytär -teoksessa kerrotaankin:

"Kaksikon ollessa koneessa Yhdysvaltojen suurlähetystöön New Delhiin saapui sähkö, jossa puhuttiin loikkaajasta. CIA:n Donald Jameson, joka toimi Washingtonissa ulkoministeriön yhdyshenkilönä, oli ilmoittanut tilanteesta apulaisulkoministeri Foy Kohlerille. Hän tiuskaisi: 'Heittäkää se nainen pihalle koko lähetystöstä. Älkää auttako häntä mitenkään. ... Kun lähetystöhenkilökunta luki sähköä, jossa torjuttiin Svetlanan turvapaikkapyyntö, se vastasi: 'Myöhäistä. He lähtivät jo. He ovat matkalla Roomaan."

Se, että Stalinin tytär ylipäättään pääsi pakenemaan, vaati monta onnekasta sattumaa. Entä miten **Allilujevan** kävi ulkomailla, saavuttiko hän onnen ja vapauden? Entä hänen hautajaisensa, olivatko ne yhtä mahtipontiset kuin isällään? Kaikesta tästä *Stalinin tytär* -teos kertoo totuudenmukaisesti ilman neuvostoliittolaista hapatusta. Kirjan lopussa (592 sivua) on mukana perusteellinen lähdeluettelo, jonka kruunaa henkilöhakemisto. Kirja on erinomainen kuvaus ja dokumentti kaikille, jotka ovat kiinnostuneita Stalinista, hänen tyttärestään ja Neuvostoliiton historiasta sekä Allilujevan vaiheista Neuvostoliiton ulkopuolella.

Putinin hovi -teoksesta

Putinin sisäpiiri – nyky-Venäjän lyhyt historia valottaa nimensä mukaisesti puolestaan yksityiskohtia niin Putinin suljetusta ja varjellusta elämästä kuin vallitsevasta politiikastakin. Kirjasta on turha etsiä haasteltujen ja tietolähteiden nimiä heidän turvallisuutensa takia. Joukkoon kuuluu Zygarin mukaan läheisiä neuvonantajia, virkamiehiä, entisiä pääministereitä, nykyisiä ministereitä ja alueellisia johtajia, niin avustajia kuin tavallisia kansalaisiakin.

Teoksessa valotetaan myös toimittajien asemaa, jos he olivat kirjoittaneet kielletyistä aiheista:

"Toimittajien keskuudessa valitsi kaikki nämä vuodet myös silminnähävä konsensus: Venäjällä on varsin vaaratonta olla toimittaja, jos ei kirjoita Tšetšeniasta. Kaikesta muusta, ole hyvä, mutta Tšetšeniasta ei pidä kirjoittaa. Henkensä menettivät juuri ne toimittajat, jotka kirjoittivat Tšetšeniasta".

Huolellinen ja tosiperäinen

Kirjan luettuaan ymmärtää paremmin Venäjän poliittisia kuvioita. Yksinvaltiaille, joita Putinkin edustaa, on turha ryhtyä pullikoi-maan, sillä siinä pelissä voi käydä huonosti. Teos on huolellisesti kirjoitettu ja pohjautuu tarkkaan pohjatyöhön. Kirjailija **Mihail Zygar** työsti teosta peräti seitsemän vuotta. Zygar on työskennellyt riippumattoman televisiokanava Dozhdhin päätoimittajana. Venäjällä kirja tunnetaan nimellä *Koko Kremlin sotajoukko*, ja se kiilasi heti myyntitilastojen kärkeen.

Se ei ole ihme, sillä 475-sivuisessa kirjassa kerrotaan Putinista monta herkullista yksityiskohtaa. Kirjasta saa lukea, että Putinista halutaan tehdä kepulikonsteillakin suuri sankari. Esimerkkinä kirjasta: Jotkut muistavat vielä hyvin televisiossakin esitetyn katkelman, jossa Putin tähtäsi amurintiikeriä nukutuskipuilla, käveli sen jälkeen lamaantuneen pedon luo ja laittoi rohkeasti tiikerin kaulaan GPS-lähetinkaulapannan. Tämä näytti uljaalta, mutta ikävä kyllä se oli kuitenkin feikkiä, sillä kuvauksiin otettiin eläintarhasta naarastiikeri, jota ei ollut tarkoitukseen päästää vapaaksi. Tiikeri oli piikitetty täyteen rauhoittavia lääkkeitä. Putinin ampuma nukutuspiikki olikin siten jo piste i:n päälle, ja uljas amurintiikeri heitti henkensä. Tätä ei tietenkään paljastettu suurelle yleisölle ja Putinin virallisilla sivuilla saattoi seurata pitkään presidentin "pannoittamaa" naarastiikeriä, joka juoksenteli muka yhä villinä ja vapaana taigalla.

Tarja Lappalainen

Jääkäripataljoona 1:n taistelijoiden muistoja

Lauri Hietaniemi - Hannu Aikio: Ilomantsista 1941 Ilomantsiin 1944, JP 1:n jatkosodan veteraanien kertomuksia, ISBN 978-952-93-70025-4, 231 s., Keuruu 2016 (kirja maksaa postikuluineen 35 euroa ja sitä voi tilata Lauri Hietaniemeltä, puh. 040 553 2764, laurihietaniemi35@gmail.com

On viimeinen hetki panna talteen veteraanien muistoja. Silloin tehdään kahdellakin tavalla merkittävää maanpuolustustyötä. Toisaalta veteraanit antavat aidosti äänen-

sä kuuluu ja he voivat vielä itsekin kertomuksillaan ja muistikuvillaan osoittaa sota-aikana tekemänsä työn merkityksen. Toisaalta sotilasyksiköiden ja joukko-osastojen tarinat saavat täydennykseksi myös etulinjan taistelijoiden näkemysten siitä, miltä sota tuntui. Se kuva on jossakin määrin toisenlainen kuin se kuva, joka syntyi esikuntien karttapöytien ääressä.

Filosofian tohtori Lauri Hietaniemi ja eversti evp. Hannu Aikio ovat saaneet päätökseen monivuotisen työnsä saattamalla kirjan muotoon JP 1:n taistelijoiden kertomuksia. Vähän pelkistäen uskon heidän tavoitelleen tuossa edellä

mainitsemaani näkökulmaa. Äänessä ovat veteraanit ja heidän kertomustensa tueksi ja sotahistorialliseksi taustaksi on koottu yhteen ja kirjoitettu JP 1:n sotatien tärkeimmät tapahtumat ja taistelut. Tie oli pitkä, se alkoi kesän 1941 hyökkäysvaiheesta Ilomantsista ja Tolvajärveltä ja jatkui aina Äänisen rannalle Tulvojalle saakka. Kysymyksessä oli joukko-osasto, jota kohtaan ylipäällikkö Mannerheim tunsu suurta luottamusta. Siitä syystä pataljoonaa siirrettiin vähän kulloisenkin sotatilanteen mukaan sinne, missä oli painopiste. Vuonna 1943 pataljoona siirrettiin Kannakselle ja siellä se taisteli heinäkuun lopulle 1944

saakka. Silloin se sai vielä yhden erikoiskomennuksen. Se siirrettiin Ilomantsiin torjumaan venäläisten viimeiseksi jäävää suurhyökkäystä Suomen valloittamiseksi.

Ehkä merkittävimmän urotekonsa JP 1 saavutti 10.6.1944 Mainilan peltoaukeilla - samassa maastossa, missä Stalin ammutti kuuluisat Mainilan laukaukset jo 26.11.1939. Nyt oli tosi kysymyksessä, kun rintama oli murtunut Valkeasaarissa ja etenevä vihollinen oli saatava pysäytetyksi edes muutamaksi tunniksi. Sen JP 1:n soturit onnistuivat tekemään, ilman panssarintorjunta-aseistusta ja melkein olemattomissa puolustusasemissa. Sotilaat säilytti-

vät taistelukykyänsä sekasortoisessa tilanteessa eikä vihollisen onnistunut motittaa perääntyvien suomalaisten pääjoukkoa.

Kirjassa on paljon valokuvia ja karttoja ja kattavat luettelot JP 1:n taistelijoista aina rivimiehistä komentajiin saakka. Kirjaa voi pitää aarreaitana nimenomaan JP 1:n veteraaneille ja heidän jälkipolvilleen. Toisaalta se kertoo välillä koskettavalla ja karulla tavalla - välillä myös huumorilla - sodan arjesta kaikille muillekin tuon ajan historiasta kiinnostuneille, niin veteraaneille kuin "siviileillekin".

Esko Vuorisjärvi

Mannerheim ja Walden - kohtalona Venäjä ja Neuvostoliitto

Keijo K. Kulha: Marski ja hänen varjonsa, Kahden miehen kolme sotaa ja rauhaa, ISBN 978-952-291-281-7, 232 s. Docendo Oy 2016

Filosofian tohtori Keijo K. Kulha on kirjoittanut taas mielenkiintoisen, Suomen viime sotien historialle lisävalaistusta antavan kirjan. Marsalkka Mannerheim oli henkilönä yksinäinen ja etäinen, mutta tarvitsi lähelleen - ja oli valmis hyväksymään sen - joukon asiantuntijoita. Lähimmäksi ylipäällikköä ja myöhempiä presidenttiä pääsi kenraali Rudolf Walden. Kirja kuvaa ja analysoi heidän kanssakäymistään sisällissodasta keväästä 1918 syksyyn 1944 saakka. Sekin käy ilmi, kuinka lähelle "vanhan koulun" sotilaat sitten toisiaan lopulta pääsivät. - Työasioissa kyllä, mutta yksityiselämänsä he pitivät loppuun asti omanaan.

Pääosassa kirjassa ovat Suomen puolustusvoimien kehittäminen ja sodankäyntiin keskittyvät asiat ja tapahtumat. Kulha on sitonut armeijan tarpeiden tyydyttämisen osaksi poliittista kehitystä ja sitä kautta kirja käy tuon ajan poliittisen historian oppitunnistakin.

Kirjan kirjoittaja Keijo K. Kulha (vas.) ja kenraali Rudolf Waldenin pojanpoika Lauri Walden.

Politiikkaa ja sotapolitiikkaa tekivät ihmiset ja henkilösuhteiden merkitys oli valtava. Tämä on yksi Kulhan perusteemoista ja sen hän tuo esille vielä yhdeksässä erillisessä käsiteltävänä olleeseen ajankohtaan liittyvässä 1-2 sivun mittaisessa "laatikossa". Niissä pannaan järjestykseen 12 keskeisen vaikutta-

jan henkilösuhteet; pääsääntöisesti päättäjät sentään tulivat toistensa kanssa toimeen.

Kirja kuvaa siis kahden merkittävän vaikuttajan kanssakäymistä melkein 30 vuoden ajalta. Onko painopiste marsalkka Mannerheimissa vai jalkaväen kenraali Waldenissa? Itselleni syntyi se mielikuva,

että vähemmän tunnettu Walden - vaikka hän olikin kuuluisa papeiteollisuusmies ja peräjälkeen vuosina 1940 - 44 kuuden hallituksen puolustusministeri - on se osapuoli, jonka ympärille teksti ensisijaisesti rakentuu. Joka tapauksessa Kulha painottaa miesten yhteenkäyvien henkilösuhteiden merkitystä koko valtakunnalle - ja onnistuu tehtävässään.

Ehkä komeimman kruununsa yhteistyö sai elokuun lopulla 1941 Mikkelissä. Presidentti Risto Ryti oli matkustanut päämajaan tapamaan ylipäällikköä ja esillä oli se, mihin asti Kannaksella voidaan edetä. Neuvotteluihin osallistui

myös puolustusministeri Walden ja päätökseksi tuli, että Leningradin puolustusvyöhykkeelle asti eivät suomalaisjoukot hyökkää. Se oli yhtä viisas päätös kuin myöhemmin sodan aikana tehty päätös olla katkaisematta Murmanskin rataa - vaikka jälkiviisaus onkin helpoin viisauden laji.

Teoksen julkistamistilaisuudessa elokuun 18. päivänä kirjoittaja sanoi, että Mannerheim ei tehnyt yhtään tärkeää päätöstä kuulematta ensin Waldenia. Repliikki kertoo asiasta kaiken oleellisen.

Esko Vuorisjärvi

LAAJA VALIKOIMA ARJEN APUVÄLINEITÄ

**PYYDÄ ILMAINEN
POSTIMYYNTIKUVASTO**

MEDIPLAST FENNO OY

TERVEYDENHUOLLON ERIKOISKAUPPA fennokauppa.fi

09 276 360

JM-Louhinta Oy Jyväskylä	Maajukka Oy Jyväskylä	KES-Siltaykköset Oy Jämsä
Kaivinkoneyhtymä Hokkanen&Hokkanen Kaarina	Metallikoneistamo E. Moilanen Ky Kajaani	Kiitos Sotaveteraaneille Rautiosta! Nro:206
Solarkaihdin Ky Kalajoki	Kuljetuspalvelu Vatiala Oy Kangasala	Tilatek
Sähköinsinööri Seppo Räsänen Oy Karkkila	Pohjaset Oy Keminmaa	Moottorikoneistamo R-Koneistus Oy Kerava
Tilitoimisto Ordent Oy Kerava	ProfeCons Oy Kerava www.profecons.fi	Maalaiskartano Pihkala Oy Kestilä
Kiitos Sotaveteraaneille Keuruulta! Nro:111 	Koneurakointi Aimo Tikkanen Oy Kiuruvesi	IB Race&Mec Kokkola
SV-Trans Oy Kotka	Kymenlaakson Jäte Oy Kouvola	GC Guaranty Cranes Oy Kouvola
Betola Oy Kuopio	Insinööri Makeplan Oy Kuopio	Rakennussuunnittelutoimisto Sormunen&Timonen Oy Kuopio
Kuljetusliike Kari Pohjolainen Ky Syväniemi	Rakennuspalvelu Heikki Hiltunen Ky -sillanrakenustyöt-, Kuopio	Kuopion Talokeskus Oy Kuopio
Taksipalvelu Kalle Hernesmaa Kuortane, puh.0400-661 130 -taksi, taksibussi ja invataksi-	Pölkky Oy Kuusamo www.polkkyy.fi	Ipa-Pesu Oy Lahti
HL-Elec Oy Lahti	www.karirakenne.fi	Kasit Oy Laihia
A Niemi Engineering Oy Lappeenranta	Automaalaamo Jukka&Hytti Oy Lappeenranta	Conexpress Oy Lappeenranta
Kuorma-autohuolto M. Pasanen Ky Lappeenranta	LVI-Toivanen Oy Lappeenranta	Metos Kalustetehtäs Sorsakoski
CARRUS DELTA OY Lieto	Liedon PK-Metalli Oy	www.meriturva.fi
Tomas Oy Ab Loviisa	Rakennus TuuMark Ristiina	Metsä-Häkkinen Oy Mänttä-Vilppula
Koneurakointi Jorma Lääveri T:mi Nastola	Laattatyö Wikman Oy Nokia	Rakennus Trowe Oy Nurmijärvi www.rakennustrowe.fi

Timpuri Lammensalo Ky Orimattila	Kuosan Betoni Oy Orimattila	www.tunturiauto.fi
Oulun Moniasunnot Oy Oulu	Finnsementti Oy Parainen	Virtasen Maalitehdas Oy Työkuja 5, 21600 Parainen puh. 02-454 4500
Talosuunnittelu P. Viitasalo Parkano www.talosuunnitteluviitasalo.fi	Maanrakennus Maamyyrä Oy Perttula	Pesupalvelu Hans Langh Oy Piikkiö
Oy Johnson Metall Ab Pirkkala	 yli 78 vuotta palvelua Kelloseppäliike Naamanka Ky Jukolantie 2, 93100 PUDASJÄRVI Puh. (08) 822 084	Kolari ja Hitsaustyö Lehtelä&Nummela Pälkäne
Kajomer Oy Pälkäne www.kajomer.fi	Kyrötekniikka Oy Kyrö	Raahen seudun asuntosäätiö RSA www.rsa.fi
Kiitos Sotaveteraaneille Raumalta! Nro:208 	Sähköinsinööritoimisto Esko Laakso Oy Rovaniemi	Metsä-Koskela Oy Ruovesi
www.lehmiraanta.fi www.elakeliitto.fi	Rakennusliike T. Rauman Oy Salo	Salon Tilipalvelu Oy Salo
Matima Oy Sastamala	Maakunnan Auto Seinäjoki, Kokkola	EP:n Kehärakenne Oy Seinäjoki
Konepalvelu Lammi Seinäjoki	Sorat ja Murskeet Kourla Oy Somerniemi, puh. 0400-635 797	Someron Laatta-asennus Oy Somero
MEP-Kuljetus Oy Taivalkoski	Ugly Boy Tammela	Lean Ware Oy Tampere www.leanware.fi
Conсор Technology Oy Tampere	Korja-Kumi Oy Tampere	NPE Kulconsult Oy Tampere
Kiitos Sotaveteraaneille Tampereelta! Nro:202 	Migmen Oy Tampere www.migmen.fi	Messupuu Oy Tampere
Kiviketo Oy Tampere	Lakiasiat Ojalehto Tampere	Puhallinsoitinkorjaamo Jarmo Parkusjärvi Tampere
TK Tili ja Laskenta Oy Tampere	Sähkö-Kaunisto Oy Tampere	Asennus Aran Oy Tampere
Kuljetusliike Toivo Rantala Ky Tampere	Putkiliike P. Nuora Oy Lempäälä	Kuntoaura Oy Teuva
www.opintola.com	Puutyö ja Saneeraus Järvenoja Oy Turenki	www.yrityskaupat.net

Poimintoja Suomen Sotaveteraani 4/1966 lehdestä

Ylim. eläkkeitä varten varatun 100 000 markan jakoperusteet

Ei avustus - vaan eläke

Kertakaikkisella avustuksella ei luonnollisestikaan ole mahdollisuutta avustaa jatkuvan avun tarpeessa olevia, kun taas vuotuinen eläke sen sijaan tarjoaa asianosaisille uskoa ja rohkaisee heitä myös omin voimin yrittämään rakentaa parempaa tulevaisuutta.

Sotaveteraanit tekevät huoltotyötä Ikaalisissa

Osaston jäsenmäärä on 600, mikä on suurimpia maaseutuosastoja koko maassa. Keväällä mm. suoritettiin yhden veteraanin toukutyöt ja hankittiin hänelle siemenviljat. Osasto päätti hankkia yhdessä sotainvalidiosaston kanssa vähävaraiselle invalidiveteraanille moottorikäyttöisen invalidipyörän.

Lähilinjan III tavoitteissa olivat päällimmäisenä sotaveteraanien työhön sijoitus ja nimenomaan heidän, jotka ovat heikentyneissä ruumiinvoimissa.

Työttömyys on se suurin kirous, mikä rasittaa jo keski-ikässä olevia veljiämme. Näin kirjoitti Arne Kesänen, toiminnanjohtaja. (Keski-ikä oli silloin 55 vuotta).

Työllisyystilanteesta Saimaan kanavalla antoi lehdel-le seuraavia tietoja maaherra, kanavan rakennustoimikunnan puheenjohtaja Urho Kiukas: 2500 henkilöä on rakennustyömaalla töissä, heistä 2000 on suomalaista, jotka työskentelevät kanavan Suomen puoleisella osalla ja osa vuokra-alueella. Kivisillan salmen siltojen rakennustöissä on n. 500 neuvostoliittolaista.

Pohjanmaan Sotaveteraanipiirillä mielinpainuva kesäjuhla Sievissä

Juhlapuheen piti liiton puheenjohtaja ev. Viljo Turunen. Hän selosti sotaveteraanijärjestön perustamisvaiheita ja sen taustaa. Nyt on korjattava se, mikä on menetetetty. Hän tähdensi, että veteraanit eivät ihannoita sotaa, mutta he eivät voi myöskään unohtaa sodassa vietettyjä vuosia. Sotavaiheen aikaiset suhteet, toveruus ja velje-

ys yhdistävät heidät. Huoli heikkoon taloudelliseen asemaan joutumisesta kehottaa toimimaan heidän hyväkseen, totesi puhuja.

Juhlaa suosi aurinkoinen sää ja yleisömäärä kohosi satoihin, kirjoitti Akseli Ollila.

Liittovero-osuus suoritettava

Koska liitossa on vielä lukuisasti yhdistyksiä, jotka eivät vielä ole suorittaneet kuluvan vuoden alkupuoliskon liittovero-osuuttaan, kehoitetaan asianomaisten yhdistysten toimihenkilöitä kiireesti tekemään suorituksensa liiton postisiirtotilille no 47-40795 tai liiton KOP:n Kampin konttorissa olevalle tilille.

Lehdessä oli siis asioita, jotka tuntuvat tutulle vielä tänäänkin; edunvalvontaa, tuki- ja huoltotyötä ja ajan-kohtaisia asioita, mutta enää ei peritä yhdistysveroa.

Anni Grundström

Lukijoilta-palstalle lähetettyjen kirjoitusten enimmäispituus n. 2 500 merkkiä.

Lukijoilta

Vuoden 1948 kaappaushanke II

Sotaveteraani-lehden kesäkuun numerossa oli kuvaus otsikkoasiasta sisältäen mm. sen, miten Erkki Kantonen oli ko. suunnitelmista saanut tietoa. Tekstissä lopuksi hän kirjoittaa "oliko asiain kulku näin, en tiedä, koska kerron vain, mitä olin kuullut. Tuon asian kuitenkin julkisuuteen, koska se on todella ainakin voinut olla juuri niin".

Tämän kirjoittaja puolestaan oli oppilaana Tampereen Teknillisessä Opistossa 1/1947-12/1949 ja kuului siihen oppilaspolveen, joka koostui noin 80 %:sti sodasta palanneista miehistä, joiden sotilasarvot olivat sotamiehistä kapteeneihin, ja omakohtaisestikin tiedän, että puolustusvoimien edustajat huolehtivat tuolloinkin varmistuksista henkilökoh-

taisellakin tasolla. "Se oli juuri niin".

Kalevi Mattila

PS. Talvisodan jälkeen v. 1941 keväällä pidettiin maaottelu. Marssittiin Ruotsia vastaan. Sen Suomi voitti ja samalla vahvistui yhteisöllisyys, joka oli tarpeen uudessa "maaottelussa". Mitä

minä (ja kaikki muut) voisin nyt maalleni antaa?

Nyt olisi aikaa pystyttää Suomeen 100 000 uutta lipputankoa Suomen 100-vuotistaipaleen kunniaksi. Se olisi nyt hyödyllisempää, kuin vatvoa, onko 1500 km pystysuorassa vaiko vaakatasossa.

Sama

Kaappaushanke "kuulopuhetta"

Erkki Kantonen kirjoittaa tässä lehdessä ns. sivukäden tietojia "kommunistien suunnittelema ja epäonnistuneesta vallankaappaushankkeesta", niin kuin hän tätä silloista poliittista tapahtumaa nimittää, ja lopuksi toteaa, että "Oliko asiainkulku näin, en tiedä, koska kerron vain, mitä olin kuullut".

Minun havaintoni tuosta "kaappaushankkeesta" eivät perustu kuulopuheisiin, vaan olin siinä mukana ja kerron omat havaintoni.

Tämä poliittinen tapahtuma-

han alkoi siitä, että SKDL:n sisäministeri Leino erotettiin. Tämä herätti kansandemokraattien keskuudessa, johon itsekin kuului, kovaa ärtymystä.

Olin työssä Iisalmissa ja minin sanottuna päivänä käymään kaupungissa sijainneessa SKDL:n piiritoimistossa. Siellä kesäisellä nurmikolla parveili miesjoukko ja kuunteli ulkorapulle silloin tällöin ilmestyvän piirisihteerin selostusta Helsingissä tapahtuvasta ministerijupakasta. Kun sitten piirisihteerin ilmoitti kansan-

demokraatti Hertta Kuusisen nimityksestä Leinon tilalle ja asian olevan loppuun käsitelty, hajosi miesjoukko täysin tyytyväisenä.

Mistään "kaappauksesta" ei edes keskusteltu. Kysymys oli kai lähinnä siitä, että jos tämä ministerikysymys ei ratkea, niin järjestetäänkö Helsingissä vastamielenosoitus ja kuka olisi sinne valmis lähtemään.

Nämä monet, vähän poikkeuksellisetkin historialliset tapahtumat poikivat usein monenlaisia versioita. Tämä on ym-

märrettävääkin. Siksi minäkin yhtenä jo harvoista tapahtuman kokeneista ajattelin kirjoittaa omista kokemuksistani tarkoituksella laajentaa ja ehkä täsmen-tääkin tätäkin "kaappaushanketta". Ihmettelen kyllä sitä, että kun viranomaiset ilmoittavat tietävänsä kaappausvalmistelusta, niin miksi sitä ei alettu tutkia ja viety syytarkintaan.

Veikko Kaikkonen
Siilinjärvi

Kaappaushanke estettiin

Luettuani kesäkuun Sotaveteraani-lehdestä Erkki Kantosen kirjoituksen "Vuoden 1948 kaappaushanke", mieleeni tuli, mitä Saarnio kertoi 50 vuotta sitten nuorelle miehelle. En muista hänen etunimeään. Hän oli silloin yli 50-vuotias, osallistunut sotiin tykistössä.

Saarnio kertoi minulle: "Yksi demaripuolueen jäsen tuli kertomaan armeijan salaiselle yksikölle, että suunnitteilla on vallankaappaus huhtikuussa yöllä klo 2. Saarnio sanoi hänelle, että tiedämme asian. Jäsen sanoi, etteivät dema-

rit lähde kaappaukseen. Armeijalla oli salainen tiedusteluosasto, joka ei merkannut mitään paperille tästä kaappaushankkeesta. Osastolla oli tiedustelijoita, jotka eivät olleet armeijalla töissä. Tiedustelijat ujuttautuivat kaappaajien kokouksiin. Armeijalla oli viimeistään kuuden tunnin kuluttua tieto, mitä kokouksissa oli sovittu.

Hämeenlinnasta tuli panssarivaunuosasto Tuusulan harjoituksiin. Tämä tieto löytyy kuulemma armeijan papereista. Sitte ratkaisevana huhtikuun yönä

Pasilassa vanhassa pommisuojaossa oli muutama sata miestä, joilla oli käsiaseena konepistooli tai kivääri. Heidän tehtävänä oli vallata kello 2 kolme kohdetta: eduskuntatalo, hallituksen tilat ja yleisradiotilat. Tuusulasta tuli panssarivaunu klo 1 Pasilaan. Yksi vaunu tuli pommisuojan ovelle. Upseeri sanoi ovelta: "Vaunulla on kovat putkessa. Kun annan merkin, vaunu ampuu pommisuojaan. Jos jätätte aseet suojaan ja tulette ulos, teidän perään kukaan ei kysele." Miehet tulivat ulos ilman aseita ja

menivät kuka minnekin. Kaappaushanke ei onnistunut. Miksi armeija sai toimia tällä tavalla? Syitä oli vain yksi: puolustusministerinä oli demari Yrjö Kallinen".

Oliko asia niin, en osaa sanoa. Muualta olen kuullut, että useilla suurilla tehdastyöpaikoilla perustettiin työläisneuvosto, jonka tehtävänä oli ottaa tehdas omakseen. Milloin saa ruveta toimimaan, sanotaan radiosta. Käskeyä ei tullut.

Jaakko Lehmusjärvi
Pori

Heikki Lirberg muistelee

Sotaveteraani-lehdessä 2/2016 oli Eeva Tammen kirjoittama artikkeli Sodan ajan lääkärin teloituspuhuttua yhä.

Olin lääketieteen opiskelijana

samalla vuosikurssilla kuin artikkelissa esitelty Urpo Viinikka. Hän oli fiksu, hentorakenteinen helsinkiläispoika, joka ei vapaa-aikana viihtynyt muiden kauempaa tulle-

den opiskelijoiden kanssa. Hän keskittyi koulumenestykseen ja opiskeluun. Hän menestyi tenteissä ja opiskelussa erinomaisen hyvin.

Sodan jälkeen, kun opinnot

jatkuivat, ei erityisemmin muistettu puuttuvia opiskelijoita.

Heikki Lirberg (96)
sotaveteraani, Fagersta, Ruotsi

Valinnanvapautta ja laatua veteraanipalveluihin

Viittaan Sotaveteraani-lehden numerossa 3 lukemaani, että kunnat syyllistävät veteraaneja määrärahojen käyttämättä jättämisestä. Voin omalta kohdaltani vastata, että syy ei ole veteraanien, vaan järjestelmän ontumisen.

Taksia ei saa käyttää hoitoihin mentäessä. Olen 92-vuotias, eikä yhtään ystävää ole enää elossa. Ei siis ole muita menoja kuin hoitoihin ja hammaslääkäriin. Muihin rientoihin ei ole asiaa heikentyneen kuulon ja näön vuoksi. Eikö veteraanien kohdalla voida poiketa yleisestä käytännöstä ja sallia vapaata valintaa kyytiä tilattaessa? Palautettavaksi jäi minulta useita satoja euroja.

Siivouspalveluista jäi myös palautettavaa. Syynä oli siivoojien täydellinen kotimaisten kielten osaamattomuus. Syntyy vahinkoja, kun ei osata kommunikoida. Siivoojilla ei ole omasta takaa muita siivoukseen tarvittavia välineitä kuin polyrätti. He eivät myöskään tunne työhön käytössä olevia välineitämme ja puhdistusaineitamme. Meillä yritettiin puhdistaa olohuoneen pöydän kiillotettua pintaa siivouskaapista löytyneellä Vimillä. Onneksi ehätin väliin. Parkettilattiaa on ennätetty pyyhkiä vettä valuvalla rätillä. Kielsin siivoojaa hänen tullessaan käyttämästä mihinkään märkää pyyhkimisvälinettä. Meillä on pilattu yksi pölymuri, kun sitä käytettiin taukoamatta yli kolme tuntia. Samoin kaksi kuivana käytettävää lattiamoppia olivat entisiä, kun ne upotettiin vedellä täytettyyn ämpäriin. Ei huvita käyttää tällaista siivousapua.

Olen kiitollinen, että palveluja tarjotaan ja rahaa on riittävästi. Minä peräänkuulutan myös laatua.

Per-Ole Ahlholm
Helsinki

Hyvinvointia, kuntoutusta ja hoivaa

**LOTTA
SVÄRD
SÄÄTIÖ**

Elää tätä päivää,
ajan hengessä.

www.lottasaatio.fi www.lottamuseo.fi

LOTTAMUSEO
KUNTOUTUSTA
VUOKRA-ASUNTOJA
AVUSTUSTOIMINTAA

 *Paremmun kunnon koti
Jyväskylässä*

**VETERAANIKUNTOUTUS
KODINOMAISESSA YMPÄRISTÖSSÄ**

**UUSIA PALVELUJA KOKO VÄESTÖLLE:
HIERONTA, JALKAHOIDOT,
AKUPUNKTIO, ALLASTERAPIA YM.**

WWW.SISKOTI.FI

Ota yhteyttä p. 050 – 4418218

 Keski-Pohjanmaan
Hoitopalvelu Oy

**Sotilasvammalain mukaista laitoshoidoa -
ammattitaidolla ja sydämellä!**

 Keski-Pohjanmaan
Hoitopalvelu Oy
/Hoito-osasto
Kotipolku on
Valtiokonttorin
hyväksymä
palveluntuottaja!

Lisätietoja
palveluistamme:
Puh. **044 7311 340**

Keski-Pohjanmaan Hoitopalvelu Oy / Hoito-osasto Kotipolku
Sairaalakatu 2d, 67100 Kokkola
www.kphoi.fi

OULUNKYLÄN
KUNTOUTUSSAIRAALA

**VETERAANEILLE LAITOS-,
PÄIVÄ- JA AVOKUNTOUTUSTA.**

Tervetuloa Oulunkylän kuntoutussairaalaan!

Käskynhaltijantie 5, 00640 Helsinki
Puh. (09) 752 712 **www.okks.fi**

Tarjoamme sotainvalideille ja sotaveteraaneille
vaativaa ja monipuolista laitostuntoutusta,
avokuntoutusta, laitoshoidoa ja palveluasumista.
Keskeisenä tavoitteena on tarjota yksilöllisiä,
asiakaslähtöisiä, turvallisia ja vaikuttavia
kuntoutus- ja hoitopalveluja.

Tiedustelut:
Jukka Mäkinen
Kenttätie 17
33500 TAMPERE
puh. 040 500 2539
www.tammenlehvakeskus.fi

 TAMMENLEHVÄKESKUS
Kuntoutumisen paras kumppani

Tervetuloa kuntoutumaan Haminaan!
Rautaista ammattitaitoa jo vuodesta 1988.

HOIKU
KYMEN HOITO- JA KUNTOUTUSKESKUS

p. 020 7761 700, neuvonta@hoiku.fi
Kokkokallionkatu 2, 49400 Hamina
www.hoiku.fi

Hyvinvointia, kuntoutusta ja hoivaa

Tarvitsetteko henkilökohtaista avustajaa kotona tai palvelutalossa?

Tarjoamme asiakkaillemme korkealaatuisia avustajapalveluita palvelusetelillä tai ostopalveluna. Näissä tapauksissa palvelu on asiakkaalle maksutonta. Autamme ja neuvomme myös tarvittaessa henkilökohtaisen avun hakemuksen tekemisessä. Osa asiakkaistamme ostaa avustaja- tai siivouspalvelun meiltä myös suoraan omakustanteisesti.

Henkilökohtaisen avun sisältö ja kesto suunnitellaan aina tapauskohtaisesti avustettavan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Avustuspalvelusta vastaava palveluesimiehemme tekee maksuttoman alkukartoituskäynnin ja alustavan palvelusuunnitelman ennen palvelun käynnistämistä. Tässä yhteydessä sovitaan muun muassa käyntitiheys, tuntimäärä sekä avustuspalvelun sisältö.

Taustaselvitetyt avustajamme auttavat Teitä päivittäisissä toiminnoissa kotona, harrastuksissa, ulkoilussa tai palvelukodissa. Heitä kaikkia sitoo ehdoton vaitiolovelvollisuus. Palvelujen tilaaminen tapahtuu vaivattomasti puhelinsoitolla, sähköpostitse tai internetsivujemme kautta yhteydenottolomakkeella osoitteessa www.medicum.fi/yhteydenottolomake.

Medicum

Oy Medicum Services Ab
Päivystyspuhelin: 010 3211320
E-mail: tilaus@medicum.fi
www.medicum.fi

<p>Kiitos Sotaveteraaneille Tuusulasta! Nro:202</p> 	<p>Kiitos Sotaveteraaneille Tuusulasta! Nro:207</p> 	<p>Paketo Oy Tuusula</p>
<p>Rautarakenne S. Lipponen Oy Kalanti</p>	<p>TNT Teerimaa Oy Uusikaupunki</p>	<p>Oy Business Services Ab Vaasa</p>

UUSI
PALVELU

MUISTINEUVO

tietoa, tukea ja ohjausta,
vastaajina muistityön ammattilaiset

09 - 8766 550

ma, ti ja to klo 12-17 (0,08 €/min. + pvm)

Muistiliitto
Alzheimer Centralförbundet

VERTAISLINJA

tukea muistisairaiden läheisille,
vastaajina kokeneet omaishoitajat

0800 9 6000

joka päivä klo 17-21 (maksuton)

vanha
tuttu

Avecon Oy Ab Vaasa www.avecon.fi	www.valovirta.fi	Powernet Oy Vantaa
www.alco.fi	BP Asennus Oy Varkaus	J-PV Kuljetus Varkaus
Varkauden Puu Oy Varkaus	Maanrakennus Jari Kivijärvi Vesilahti	Vihdin RR Rakennus Oy
Jita Oy Virrat www.jita.fi	Kalevi Seppälä Virrat	Juvatec Oy Ylitornio

Sotaveteraanipiirien myyntituotteet

Iisakki-puukko
hinta 60 euroa
**Syntymä-
päiväkynttilä**
hinta 15 euroa

**Liiton tunnukse-
llä varustettu solmio,**
hinta 15 euroa.

**Kylpypyyhkeet
(Finlayson)**

Pyyhkeen koko 70x150,
neljä väriaihtoehtoa,
hinta 22 euroa/kpl.

Tilaukset:

Puh. 0400 757 195, 050 517 6396,
ep.sotaveteraanipiiri@netikka.fi

Kävelykeppi

Jääpiikillä ja rannelenkillä
varustettu kävelykeppi. Sota-
veteraanien perinneyhdistyksen
jäsenten käsityönä valmistama.

Tilatessasi ilmoita pituutesi.
Hinta 60 euroa

Tilaukset:

Loimaan Seudun Sotaveteraanien
Perinneyhdistys r.y., Risto Jaakkola,
Loimaankatu 8 C 5, 32200 Loimaa,
puh. 050 566 0456,
risto.jaakkola@saunalahti.fi
Toimitus postiennakolla.

**T-paita tunnukse-
llä**
tummansininen,
koot L, XL ja XXL
Hinta 15 euroa

Veteraanivyö

Laadukas kotimainen kääntö-
tövyö, nahkaa väri musta/
viininpunainen. Soljessa
liiton tunnus, solkea saata-
vana myös hopeanvärisenä.

Hinta 25 euroa

Henkselit

Kotimaiset, veteraani-
tunnukse-llä. Saatavana
on viininpunaista,
tummansinistä ja
mustaa.

Hinta 23 euroa

Tilaukset: Solveig Hyöty, (09) 612 7003,
sodrafinlands.kvd@sotaveteraaniliitto.fi
Toimisto on avoinna klo 10.00-14.00.

Kynttilänjalka

Kultakeskuksen perinteinen malli
vuodelta 1918. Korkeus 77 mm.
Varustettu liiton tunnukse-llä. Hopeaa.
Hinta 150 euroa

Tilaukset:

Kanta-Hämeen Sotaveteraanipiiri ry, Suomenkasarmi rak. 15,
13130 Hämeenlinna tai puh. (03) 675 6839 (ma-to klo 9.00-12.00),
kanta-hameen.svp@sotaveteraaniliitto.fi. Toimitus postiennakolla.

Kaikki tuotteet on varustettu Sotaveteraaniliiton logolla.

Puutavarayhtiö P&J Uusitalo Yläne
-kuljetukset ja maanrakennustyöt- Yhtymä-Tahlo Oy Ylöjärvi, www.yhtymatahlo.fi
Arkkitehtitoimisto Raudasoja Oy Ylöjärvi
Maanrakennus Arska&Poika Ylöjärvi
Oy Varax-Products Ab Ähtävä

Ristikon ratkaisu

A	S	T	A	H	E	T	I	A	A	T	A	M	I	K	R	I	S	T	U	S		
S	Y	Ö	K	S	Y	Y	K	S	I	N	N	A	H	K	E	A	E	U	R	O		
T	Y	Ö	T	T	E	K	O	R	I	I	S	T	O	S	I	K	A	L	A	T		
A	S	T	I	A	T	I	N	K	A	T	S	A	M	M	Y	T	T	O	L	U		
I	Ä			I	R	T	I	M	A	R	I	T	A	T			V	R				
R	O	T	U										T	Y	Ö	K	A	V	E	R	I	
E	R	Ä	S										T	O	R	N	I	U	R	U	T	
				I	E								U	T	S	K	O	O	L			
A	G	F	A										P	A	T	S	A	A	T	L		
V	O	I	T										A	S	I	A	T	T	O	M	A	T
O	N												K	T	K	Ä	U					
I	N	N	O										K	A	L	A	P	U	I	K	K	O
M	O	A	T										I	R	I	N	A	L	E	O	N	
E	L	I	S										T	K	E	L	I	O	L	O	T	
T	O	R	A										A	P	I	N	A	T	Ä	T	I	

Haetaan yhteyttä

Haetaan haastateltavia tietokirjaan Summan taistelusta

Laadin tutkimusta Summan taistelusta talvisodassa 1939-1940. Teos on kokemushistoriallinen ja etsin haastateltavaksi taistelun veteraaneja ja heidän omaisiaan. Ensi käden muistitiedon lisäksi olen kiinnostunut Summan miesten kirjeistä, päiväkirjoista ja muusta säilyneestä aineistosta. Myös kotirintaman kokemukset, sikäli kun ne koskevat Summan sotilaiden perheitä, ovat merkityksellisiä. Kirjasta on kustannussopimus ja sen on tarkoitus ilmestyä ensi vuonna.

Yhteydenotot: Jussi Jalonen, FT, Tampereen yliopisto, puh. 045 112 5777, j.o.jalonen@gmail.com

Onko tietoa?

Onko lehden lukijoilla tietoa tai muistikuvia oheisten valokuvien tapahtumapaikoista tai henkilöistä, erityisesti ryhmäkuvaan yksin keskellä istuvasta vänrikki **Pentti A. Nuotiosta**? Tuusulalainen Nuotio oli syntynyt marraskuussa 1921 ja hän palveli JR 7:n riveissä. Valokuva on otettu ilmeisesti heinäkuun 1942 ja maaliskuun 1944 välisenä aikana.

Toinen kuva on oppilasajalta elokuun 1941 ja heinäkuun 1942 väliseltä ajalta. Pentti A. Nuotio on eturivissä viides oikealta.

Tietoja toivoo hänen poikansa Panu Nuotio. Kerro kuviin liittyvistä tiedoistasi tai muistoistasi lehden toimitukselle tai suoraan osoitteeseen panu.nuotio@kolumbus.fi

Saksalaiset Misissä 1941-44

Saksalaisten ajasta Misin ase- ja ammusvaruskunnan kylässä kootaan kirjaa. Löytyisikö Lapin sodan veteraaneja, jotka menivät lokakuun puolivälissä -44 Kemijärveltä JR12:n mukana Misiin? Juuri tuo saapumishetki näkymineen ja tuntemuksineen olisi tärkeä kertoa jälkipolvillemme. Mikäli veteraani muistaisi ja haluaisi kertoa, ottaisimme tiedon kiitollisina vastaan.

Yhteydenotot: Kaisa Kervinen, puh. 040 731 9352, Ahmalantie 6 B 7, 90150 Oulu
kaisa.kervinen@dnainternet.net

Julkaisija

Suomen Sotaveteraaniliitto ry - Finlands
Krigsveteranförbundet rf

Suomen Aikakauslehtien liiton jäsen

Päätoimittaja Markku Seppä

Toimitus

Kellosilta 4 C
00520 Helsinki
puh. päätoimittaja (09) 6126 2012
sähköposti markku.seppa@sotaveteraaniliitto.fi
tai toimitus@sotaveteraaniliitto.fi
faksi (09) 6126 2020
internet www.sotaveteraaniliitto.fi

Osoitteenmuutokset ja lehden peruutukset

Sotaveteraaniliiton jäsenet ilmoittavat osoitteenmuutoksista omaan yhdistykseensä tai liittoon Riina Lillforsille,
PL 600
00521 Helsinki
puh. (09) 6126 2015
sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi

Lehden tilaukset ja hinnat

Sotaveteraaniliittoon kuulumattomat voivat tilata Sotaveteraani-lehden liiton toimistosta puh. (09) 6126 2015 / Riina Lillfors. Lehden vuosikerran hinta on 15 euroa.
Irtonumero maksaa 4 euroa.

Toimitusneuvosto

Puheenjohtaja Kari Mänty
Jäsenet: Anni Grundström, Erkki Heikkinen, Antti Henttonen, Raili Leino, Göran Lindgren, Pertti Nieminen, Panu Pokkinen, Markku Seppä, Aarno Strömmer, Eeva Tammi, Finn-Göran Wennström, sihteeri Marja Riukka

Toimitus ei voi vastata pyytämättä lähetetystä aineistosta.

Ilmestymisen 2016

1/16: 24. helmikuuta • 4/16: 14. syyskuuta
2/16: 20. huhtikuuta • 5/16: 2. marraskuuta
3/16: 22. kesäkuuta • 6/16: 21. joulukuuta

Ilmoitushinnat

1,60 euroa/pmm. Väri- ja määräpaikkailmoituksista sovitaan erikseen.

Lehti CD-levynä

Sotaveteraani-lehden pääsisältö on kuunneltavissa CD-levynä (ns. Daisy-äänite), jonka vuosikerran hinta on liiton jäsenille 8,50 euroa ja muille 17 euroa. Näkövammaisten Keskusliitto lainaa kuunteluun tarkoitettuja Daisy-soittimia. CD-levyjä voi tilata Sotaveteraaniliiton myyntitoimistosta: PL 600, 00521 Helsinki, puh. (09) 6126 2015, sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi

Ilmoitusmyynti

T:mi Veli Matti Wiiska
Kiipolantie 2
59100 Parikkala
Isto Valkeapää
puh. 040 735 7571

Taitto

Taittotoimisto PrintOne
Vehkalahdentie 12 A
00950 Helsinki
puh. 050 320 8972
sähköposti minna.komppa@printone.fi

Painopaikka

Lehtisepät Oy
ISSN 0782-8543

Testaa sähköskootteria ilmaiseksi kotisi ympäristössä 10 päivää!

Skand Leijonalla ajat 15 tai 25 km/h ilman ajokorttia, myös kävely- ja pyöräteillä. Tilaa ilmaiseksi 10 päiväksi testattavaksi kotiympäristösi. Hinta alkaen 1 990 €.

Soita 02 480 9060!

VIDEO NETISSÄ

TILAA ESITE!

Kotimaista kokoonpanotyötä! Leijonat toimittaa koko Suomeen kotimainen perheyrittäjä Skand Oy

Suomen Sotaveteraaniliiton joulukorttimallistoa 2016

Sotaveteraaniliiton myyntitoimisto palvelee

Toimisto avoinna ma-pe 8.30-16.00

Soita Riinalle (09) 6126 2015 tai Marjalle (09) 6126 2016

Sähköposti: riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi • marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa palvelee osoitteessa: www.sotaveteraaniliitto.fi

35 Sotaveteraanikalenteri vuodelle 2017

Kalenteri on tarpeellinen ja hyvä tietopaketti jokaisen jäsenen taskuun.

Hinta 6 euroa

1 Sotaveteraanimitali

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

2 Jäsenmerkki

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

4 Liiton standaari Hinta 35 euroa

6 Suomen lippu Hinta 30 euroa

43 Sama kaiku on askelten -CD

Kymmenen sotaveteraani-kuoron ja Haminassa sotaveteraanien konsertissa taltioituista äänitteistä on koottu 38 laulua sisältävä tupla-CD.

Uusi painos

Hinta 20 euroa

5 Isännänviiri

Kotipihalle tai mökille. Sinivalkoisen viirin pituus neljä tai viisi metriä.

Hinnat 60 ja 70 euroa

KÄYNTIOSOITE: Kellosilta 4 C, Itä-Pasila. Raitiovaunu 7 B kulkee Kellosillan pysäkillä.

TILAUSKORTTI

Suomen Sotaveteraaniliitto
PL 600, 00521 HELSINKI

Nimi (tekstaten):

Lähiosoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Täytä ja postita oheinen tilauskuponki tai tilaa puhelimitse.